

בעזרת השם יתברך

קונטרס
מעלות התשובה

ובו מאמרים מלוקטים מספר
הזוהר הקדוש

עם ביאור הנפלא
מתוק מדבש

המפרש כל מלה ומלה בדרך קל וקצר
מאת הגאון הקדוש המקובל רבי דניאל פריש זצוקלה"ה

והוספנו בו מאמר
הנהגת האדם
ובו בקשה המסוגלת להינצל מהיצר הרע

ארגון שיעורים בזהר הקדוש ע"פ מתוק מדבש בנגלה ובנסתר ת.ד. 50215 ירושלים

כולל יוסף חיים

רח' המגיד ממעזריטש 104
ליל ששי מחצות ועד 1:30
טל. לפרטים: הר' ניר גולן 057-7217295

בית שאן

בית המדרש של רב העיר
ע"י רב העיר הרה"ג יוסף יצחק לסרי שליט"א
מוצש"ק 19:15-21:00
לאחר השיעור מתקיימת סעודת מלוה מלכה

בית שמש

בית הכנסת אור החמה
רח' המשלט 12
ע"י יצחק לוי שליט"א
אחר ערבית
טל. לפרטים: 052-3802076

בני ברק

בית הכנסת ספרדי מרכזי
שכונת רמת אלחנן
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
ליל שבת קודש משעה 11 ועד אור הבוקר
טל. לפרטים: 052-5458553

כולל האר"י רח' הרב הירש 19

ע"י הרה"ג ישראל פנחסי שליט"א
כל בוקר לפני התפילה
ויום ראשון גם 21:00-22:00
טל. לפרטים: 03-5706370

כולל אילנא דחיי

רח' בר אילן 1
טל. לפרטים: הרב אריה וינשטוק 050-7820145

קרית הרצוג

בית המדרש שאר ישוב
רח' גרינברג 7
ע"י הרה"ג הלל הלוי שליט"א
יום חמישי 14:30 יום שבת 15 דקי לפני צאת השבת
ולאברכים בלבד: בכל יום אחר השיעור בכולל
טל. לפרטים: 03-5792896
ובין 1-3 ואחר 7 בערב גם: 050-8440110

רמת אלחנן

בית הכנסת קהל חסידים ימי ראשון שלישי וחמישי
22:30-00:30
טל. לפרטים: 052-5458553

קרית הרצוג - בית הכנסת הספרדי

רח' הזית 17/5
מוצאי שבת קודש אחר זמן רבנו תם
טל. לפרטים: יואל סוויסה 050-6745054

קרית הרצוג בית הכנסת הספרדי

רח' סרוקה 45
מוצאי שבת קודש אחר ההבדלה
טל. לפרטים: יואל סוויסה 050-6745054

בת חפר

ע"י הרה"ג עוזי שוויצה שליט"א
רב כפר יונה
מוצש"ק שעתיים אחר ההבדלה
טל. לפרטים: 09-8988174

אור יהודה

בית הכנסת שבת אחים
רח' ההגנה פינת רח' אפרים גואטה
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום שלישי 18:00-19:30
טל. לפרטים: דני אוזן 052-5367020

אלון שבות

בית הכנסת הספרדי החדש
ע"י הרה"ג יוסף עטיה שליט"א
מוצש"ק 20:00-21:00 בחורף
21:00-22:00 בקיץ
טל. לפרטים: 02-9935110
050-7236730

אלעד

כולל נחלת דוד
רח' שמעון הצדיק 19
ע"י הרה"ג דוד בובליל שליט"א
כל יום 20:30-22:30
ואח"כ מחצות ועד אור הבוקר
טל. לפרטים: 03-9093139

בית המדרש ויזניץ

רח' רשב"י 11
ע"י הרב פקשר שליט"א
שבת קודש בבוקר 8:30-9:00
טל. לפרטים: 30-9092534

אשדוד

ביהכ"ס קדושי אשדוד רובע ג'
ע"י הרב משה ארמוני שליט"א
יום חמישי בשעה 20:00-12:00
טל. לפרטים: 057-7951226/02-5868041

כולל שמחת רפאל

ע"י הרה"ג יהודה שטרית שליט"א
ליל ששי 19:00-20:30
ושבת קודש לפני מנחה 16:00-18:00
טל. לפרטים: 052-2650991

אשקלון

בית הכנסת אהבת אחים
על ידי הרה"ג יעקב בן שמעון שליט"א
רח' הציונות 27
יום ד' 15:10-9
טל. לפרטים: 050-8509188

באר יעקב

בית הכנסת חזון איש
רח' חזון איש 9
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום חמישי 19:30-21:00
טל. לפרטים: הרב יצחק קוגלר 08-9225567

ביתר עילית

בית הכנסת מאיר עיני ישראל
רח' אם הבנים 14
על ידי הרה"ג אורי מילר שליט"א
בין 1:30-3:00 אח"צ
טל. לפרטים: 057-7234171

ארגון שיעורים בזהר הקדוש ע"פ מתוק מדבש בנגלה ובנסתר ת.ד. 50215 ירושלים

ירושלים

בכולל היכל פנחס
החומה השלישית 12
ע"י הרה"ג יוסף גרינבלט שליט"א
בשעה 8:30 - 5:30 אחה"צ
טל. לפרטים: 02-6285750

ביהכנ"ס בית יוסף

שמעון הצדיק 19
בשעה 7:30 - 10:30 בערב

גבעת שאול

בית הכנסת יד שלמה רח' רבי חיים ויטאל 19
ימים א-ג-ה 15:10 - 9:00 בבוקר
טל. לפרטים: הרב נפתלי הלוי 054-5590910

שכונת גבעת מרדכי

בית הכנסת עץ יוסף
רח' שח"ל 34
כל יום 10:15 - 21:10
טל לפרטים: עשור יוסף 02-2646917

בית המדרש ביאלא אוסטרבא

רח' נגארה 13
יום שישי 14:45 - 13:45
טל. לפרטים: הרב יקותיאל פיש 057-3109983

שכונת גילה

פנימית בית הילד
רח' השיש 9 יום שבת 16:00 - 15:00
טל. לפרטים: אבשלום 6450270
לימוד נגלות הזהר

פסגת זאב

ביהכנ"ס שרה ויוסף
ע"י הרה"ג שלמה שבתאי שליט"א
טל. לפרטים: 050549919 - 02-6564414

עמותת עטרת המזרח

בית המדרש שבבית הספר
רח' מאיר גרשון 21
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום שלישי 21:00 - 22:30

אחר השיעור מתקיימת תפילת ערבית
טל. לפרטים: מנשה קלימי 050-7618659

ביהכנ"ס ברכת חיים, החורש 90 רמות

טל. לפרטים: יהושע סלם 02-5389176

שכונת נחלאות

ישיבת שערי רחמים
רח' שילה 16
ליל שישי מחצות הלילה
טל. לפרטים: הר' שחר שמואל ששון 02-6242314

שכונת בקעה

בית הכנסת קהלת יעקב
רח' יהודה 2
יום ראשון אחר ערבית
טל. לפרטים: הר' שמואל שושני 052-36464272

בת ים

בית הכנסת גבורי ישראל
בית מדרש ע"ש רשב"י ורמבעה"נ
ברחבת גן העיר סוף רח' בלפור
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום חמישי 21:20 - 22:45
טל לפרטים: יעיש אוחיון 050-2090182

גבעת שמואל

ביהכנ"ס "שבט אחים", ע"י מגדל המים
ע"י הרה"ג מרדכי אפרתי שליט"א
יום א' וד' אחרי ערבית

בביכהנ"ס המרכז

בסוף רח' נימבור
ע"י הרה"ג מרדכי אפרתי שליט"א

בית הכנסת שלום ורעות

רח' פרדס רוזנבלום ליד מגדל המים
ע"י הרה"ג יאיר הלוי שליט"א
יום שלישי 7:30
טל. לפרטים: 03-5323231/050-7373305

הרצליה

טל. לפרטים: הרב משה אלבו 09-9544806

חדרה

ביהכנ"ס "עץ החיים" בשיכון עובדין
אחרי ערבית טל. לפרטים: 04-6339167

חולון

שכונת קרית בן גוריון
בית הכנסת מאיר עינים
רח' משעול הפז
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום שני 15:15 - 21:15
טל לפרטים: מיכאל חן 050-6220429

חיפה

ישיבת יגדיל תורה - מורשת רפאל
רח' בילו 7
ע"י הרה"ג מרדכי בן דוד שליט"א
שלישי ורביעי 16:00 - 21:00
טל. לפרטים: 04-8678043

חיפה נשר

ביהמ"ד אור מרדכי
רח' סיני 3, שכונה בין דור
בשעה 6 - 7.15 בבוקר

חיפה - שכונת נוה שאנן

בית הכנסת נוה ציון
רח' התיכון
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום ראשון 15:00 - 19:15
טל לפרטים: עמרם גלבוז 04-8233645 052-2412486

מבריה

בית הכנסת בית אל
שיכון ג שלב א רח' הנביאים
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום שני 00:30 - 22:00
טל. לפרטים: אמיר דיין 052-28233299

ארגון שיעורים בזהר הקדוש ע"פ מתוק מדבש בנגלה ובנסתר ת.ד. 50215 ירושלים

שכונת שערי חסד

בית המדרש אהל אברהם
רח' אושיסקין 30
ע"י הרה"ג יוחנן רכש שליט"א
כל יום בבקר ובצהריים, ומוצש"ק אחר ההבדלה
לפרטים הרה"ג שלמה ועקנין שליט"א:
טל 050-7694767 02-5610397

שכונת תל ציון

בית המדרש עטרת אביב
רח' אהבת ישראל 58/4
ע"י הרה"ג עובדיה יוסף שליט"א
שבת קודש 16:00-17:15
טל לפרטים: 057-7803805 02-9978838

ישוב איתמר - ליד שכם

כל יום 02:00-05:00 לפנות בוקר
טל לפרטים: מור יוסף גולן 02-9978207

ישוב יצהר

במסגרת כולל חצות
טל. לפרטים: פרילנדר אברהם
054-8191400 052-5756375

כפר סבא

כולל אשדת
רח' טירת צבי
טל. לפרטים: אבנר 050-6740462

מושב ברכיה - ליד אשקלון

ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום שני 22:00-23:00
טל לפרטים: יהודית 08-6753296

מושב פקיעין

בישיבת פקיעין
יום חמישי בערב 6.45 (בערך)
ובמוצש"ק כשעתיים אחרי ערבית
טל. לפרטים: הרב יוסף טדגי 054-4249333

מגדל העמק

מרכז רוחני מאור החיים מצפה העמק
רח' דובדבן 12
ע"י הרה"ג ישראל יאיר ביטון - רב השכונה
מוצש"ק אחר ערבית טל. לפרטים: 052-4539007
04-6441113

מושב ביתן אהרן

בין נתניה לחדרה ליד חבצלת השרון
טל. לפרטים: שלמה מור 09-8663003 052-4214348

מושב חמד

בית המדרש ע"י הרה"ג אידן טובים שליט"א
יום רביעי 22:30-23:30
טל. לפרטים: 052-7632729

שכונת קטמון

בית הכנסת יוסף חיים
רח' דוב הוז 8/2
ע"י הרה"ג יוסף סוויסה שליט"א
טל. לפרטים: 050-4113592

שכונת גאולה-מאה שערים

בית המדרש דרכי צדק-פוריטוב
רח' ברדיטשוב 6
ע"י כ"ק האדמו"ר רבי עקיבא רבינוביץ שליט"א
בין 5:00 - 7:00
טל. לפרטים: הרי יצחק גוטליב 052-2383156

תולדות אברהם יצחק

ע"י הרה"ג חיים יוסף פריש שליט"א
כל ערב בין 9.15 - 9.45
טל. לפרטים: 05731-92265

בית הכנסת אושפיצין

רח' חסד לאברהם 8

ע"י הרה"ג חיים יוסף פריש שליט"א
כל יום 19:00-20:00
טל. לפרטים: הרב מנחם ווייס 057-3182265

שכונת הר חומר

בית הכנסת זהר מיכל
רח' זאב פלק 18
ע"י הרה"ג אליהו מרציאנו שליט"א
מוצש"ק אחרי ערבית טל. לפרטים: 050-8587486

בית הכנסת אורות החומר

רח' יצחק נסים 76
ע"י הרה"ג אליהו אפללו שליט"א
מוצש"ק אחרי ערבית
טל. לפרטים: 050-8587486

שכונת רמות ד

בית הכנסת טוויג רח' רשביים
כל יום שיעור בנגלות הזהר
טל. לפרטים: 02-5375356

שכונת רמת אשכול

בית הכנסת אלומים הקטן
רח' נחליאלי 1 ליד מאפית גרלץ
א-ב-ג-ד אחר תפלת ערבית
טל. לפרטים: 054-7575452

שכונת הר נוף

רח' קצנלבוגן 73
יום שני 20:00-21:00
טל. לפרטים: 054-4451708

שכונת גילה

בית הכנסת אחוזה
שכונת אחוזה
ע"י הרה"ג גלעד חיים שליט"א
מוצאי שבת קודש אחר הבדלה
טל לפרטים: 052-6603259

ארגון שיעורים בזהר הקדוש ע"פ מתוק מדבש בנגלה ובנסתר ת.ד. 50215 ירושלים

פרדס חנה

בבהכניס אבן החיים
שכונת רמז 156
ע"י הרה"ג רפאל בובליל שליט"א
שעה לפני שחרית
טל. לפרטים: 04-6363515/05404521686

פתח תקוה

בית הכנסת חסד לאברהם
רח' ישראל ישעיהו 28
ע"י הרה"ג ששון בטאט שליט"א
יום חמישי 21:00-22:45
טל. לפרטים: הר' ששון בטאט 03-9092902

בית המדרש "הקטרת"

רח' שלמה 5
ע"י הרה"ג אידן טובים שליט"א
יום ראשון 20:30-21:30
טל. לפרטים: 052-76632729

בית הכנסת רפאל המלאך

רח' פפר פינת סוקולוב
יום שבת 16:00-17:00
טל. לפרטים: 03-9046985

בבית משפחת ולד

רח' אברבנאל 14
יום שני 17:00-18:30
טל. לפרטים: 03-9046985

בית הכנסת אהל חיים

רח' בר כוכבא 23
ע"י הרה"ג יהודה שחרבני שליט"א
יום ראשון 17:45-19:00
טל. לפרטים: 052-2926573

בית הכנסת אהבת חיים

רח' טולידנו 14
ע"י הרה"ג יהודה שרבני שליט"א
יום שלישי 20:45-22:00
טל. לפרטים: 052-2926573

בית הכנסת אהל ציון

רח' הרב יוסף חיים 6
ע"י הרה"ג יהודה שרבני שליט"א
יום רביעי 17:45-19:00
טל. לפרטים: 052-2926573

בית הכנסת היכל יעקב

רח' כצלנסון
ע"י הרה"ג יהודה שרבני שליט"א
יום חמישי 18:00-19:00
טל. לפרטים: 052-2926573

צפת

בית הכנסת בנימין הצדיק
רח' לוחמי הגיטאות
ע"י הרה"ג יעקב כהן שליט"א בין מנחה לערבית
טל. לפרטים: 050-5948670

שכונת רמת רזים

בית הכנסת ובא לציון
ע"י הרה"ג יעקב כהן שליט"א
יום שלישי 20:00-21:00
טל. לפרטים: 050-5948670

מושב פורת - ליד תל מונד

בית המדרש
ע"י הרה"ג מרדכי אברהם יצחקי שליט"א
מוצאי שבת אחר ערבית ר"ת
טל. לפרטים: הר' חיים מזרחי 050-9090555

נהריה

גבעת טרומפלדור
בית הכנסת שומרי שבת
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליט"א
יום ראשון 20:00-22:00
טל. לפרטים: 04-9521596

נוף איילון

בית הכנסת הספרדי
ע"י הרה"ג מתתיהו אליהו חלפון שליט"א
שבת קודש אחר התפלות, וגם במוצ"ש אחר הבדלה
טל. לפרטים: 08-9790060

ניצן

בית הכנסת כתר תורה
ע"י הרה"ג משה ארמוני שליט"א
יום ה 20:00-21:30
טל. לפרטים: הר' ישי בר חן 054-6671943

נשר

בית הכנסת היכל דוד
רח' גבעת עמוס
בין מנחה לערבית

בית הכנסת יד לאחים

רח' הגבורים
שב"ק 45 דקות לפני תפלת מנחה

נתניה

קרית נורדאו
בית הכנסת שפעת רביבים
רח' נורדאו מול בית חבי"ד
ע"י הרה"ג יצחק עטר שליט"א
מוצשיק אחר ערבית
טל. לפרטים: 050-510222

קרית נורדאו

בית הכנסת מדרש אליהו
רח' שטרית 14
ע"י הרה"ג מנשה ביטון שליט"א
יום חמישי ומוצשיק
טל. לפרטים: אברהם 054-4853433

עמנואל

בית הכנסת המרכזי חסידים
רח' בית ישראל
ע"י הרה"ג שלמה גולדשטיין שליט"א
טל. לפרטים: 052-8476100 09-7921012

פסגות

משפחת אייזן
ליל ששי 8 בערב
טל. לפרטים 050-88441162 02-9973659

ארגון שיעורים בזהר הקדוש ע"פ מתוק מדבש בנגלה ובנסתר ת.ד. 50215 ירושלים

רמת גן

בביהכניס רח' הכבאים
ע"י הרה"ג ראובן אורבן שליטי"א
בשעה 9 - 10 בערב
טל. לפרטים: 03-5799076

רמת השרון

ביהכניס תרחם ציון רח' נהרדעה 26
בשעה 10:30 - 1 לפנה"צ
ע"י הרה"ג שלום צלאלי שליטי"א
טל. לפרטים: 03-5491367

בית הכנסת אהל יעקב

רח' הרב קוק 39
ע"י הרה"ג יהודה שרבני שליטי"א
יום שני 15:15 - 21:15
טל. לפרטים: 052-292657

תל אביב

קרית שלום
בית הכנסת המרכזי
רח' הכינור 6
ע"י הרה"ג מיכאל פייזקוב הלוי
יום חמישי 16:20 - 18:45
מוצשי"ק שעה לפני ערבית
טל. לפרטים: 052-4556806

יד אליהו

בית הכנסת באר מים חיים
רח' הפלמח 40
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליטי"א
יום חמישי 19:20 - 18:00
טל לפרטים: אורי כאשי 052-2510043 03-7304331

שכונת תל כביר

בית הכנסת היכל אהרן
רח' זלמן שזר 42
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליטי"א
יום שני 00:00 - 19:15
טל לפרטים: שלומי 054-5400900

קרית אתא

כולל שערי חיים (לשעבר מדרשה ליהדות)
רח' העצמאות
ע"י הרה"ג יוסף הרוש שליטי"א
יום ד' וה' 10:45 - 15:09
ליל ששי מחצות ועד הנץ
מוצשי"ק אחר ההבדלה
טל. לפרטים: 054-451211גג 14-8437512

קרית מלאכי

מרכז תורה וחסד
בית מדרש שערי תשובה
מול סופר - בנין ההסתדרות לשעבר
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליטי"א
יום רביעי 00:21 - 22:00
טל לפרטים: חיים להב 050-5535744

ראשון לציון

אצל משפחת לוי רח' הרב מלובביץ 6/3
יום רביעי משעה 8:45 - 11:15
טל. לפרטים: 086755106 0543979642

בבית משפחת חקק הלוי

רח' אברבנאל 2 פינת הגדוד העברי 30
ע"י הרה"ג יצחק כהן שליטי"א
יום רביעי 22:30 - 23:45
טל לפרטים: 054-6341785 077-8170052

רכסים

כולל בית שמאי
ע"י הרה"ג עייש שמשון שליטי"א
בשעה 10 - 11 בבוקר
טל. לפרטים: 04-9040588

שכונת לב אליהו

"אור לציון"
ע"י הרה"ג עייש שמשון שליטי"א
כל מוצשי"ק אחרי ערבית

כל מי שמעוניין לארגן שיעור כזה בשכונתו, בית מדרשו, או בכ"מ,
שיודיע לנו בהקדם, כדי שנוכל לעזור להקמת השיעור ובהרחבת והפצת

לימוד הזוהר הקדוש ע"פ "מתוק מדבש",

לזכות כלל ישראל לאוקמי שכינתא מעפרא ולקרב את הגאולה.

לפרטים 02-532-7853

הקדמה

בקונטרס זה ליקטנו מאמרים נכבדים מן הזהר הקדוש עם ביאור "מתוק מדבש" שעיקרם סובבים על עניני מעלות התשובה והדרך אשר ישכון בה אור.

וכפי המבואר בפנים הנה גאולתינו זו הארוכה תלויה בתשובה, ועל כן מה נאה וראוי בדורינו זה האחרון שהגזרות תכופות וקשות בו, לעורר על התשובה ומעלתה, ועל הדרך הנכונה המסוגלת להשגתה. וכבר אמרו חז"ל גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה. וכן אמרו גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. והזוכה לקיימה כראוי הנה זה נעשים לו אפילו זדונות כזכויות.

את הקונטרס חתמנו במאמר "הנהגת האדם" שמבואר בו כי צריך האדם להקדים ולהתפלל בקומו שיזכה להינצל כל היום מן היצר הרע, ושצריך להשגיח על אבריו שיתנהגו בדרך הישר. ושבסוף היום לפני שהולך לישן צריך לעשות חשבון הנפש, ולשוב על חטאיו בתשובה, ובזה יזכה להיות נקי ובר לבב, ובעל תשובה כל ימיו.

הנה רוב המאמרים מתבארים על דרך הנגלה, לכן להיכר הדפסנו אותם בביאורינו באותיות מרובעות, ואת המאמרים שמתבארים על דרך הנסתר הדפסנו אותם על פי רוב באותיות רש"י רגילות, או בשילוב מאמרי הנגלה עם ציון אותיות רש"י קטנות מוקפות.

כאמור לעיל קונטרס זה נערך מתוך ביאור הענק לזהר "מתוק מדבש" הנדפס בכ"ב כרכים מהודרים ומפוארים ומנוקדים, אשר זכה דורינו האחרון למתנת שמים בחיבור זה, שהוגים בו רבים בכל רחבי תבל יומם וליל, וערבים ונעימים עליהם הביאורים למכביר. וכבר מתקיימים על ידינו שיעורים רבים ברחבי הארץ והעולם בחיבור זה, ורבים נאותים לאורו בערגה. אכן מתקיים בזה חזונו של רשב"י שאמר בספרו כי סמוך לביאת המשיח יעסקו רבים בחיבורו, ובגיננו נזכה לצאת חיש קל מהרה מן גלותינו ברחמים, אכי"ר.

דברים בשער

זכינו כי דורינו דור אחרון קבל מתנת שמים - ספר הזהר הקדוש עם ביאור מתוק מדבש - המבאר כל מלה ומלה בו, בדרך השווה לכל נפש, אשר צורכא דרבנן דפקיע שמייהו עוסקים בו בעיון, ולצדם ישראל קדושים הנהגים ממלאכת כפים הוגים בו בקביעות ובערגה. וכולם שותים מבאר מים חיים תורת הרשב"י.

זכינו מיום הילולת הרב הגאון המקובל בעל "מתוק מדבש" (י"ד שבט תשס"ו) להדפיס ולהפיץ בכל רחבי תבל כשבע מאות וחמישים אלף קונטרסים, ובהם ליקוטי מאמרים מן הזהר בענינים נכבדים, קונטרסים אלו חולקו על ידינו בחינם לזיכוי הרבים, ורבים נאותים לאורם. ואי"ה בקרוב יצאו לאור קונטרסים רבים נוספים בענינים העומדים על הפרק.

זכינו לייסד להקים שיעורים רבים בספרי הזהר הקדוש בכל רחבי הארץ, וכן לייסד שיעורי הדרכה מיוחדים למגידי שיעורים בספרי הזהר הקדוש, ועדיין אין הקומץ משביע את הארי, כי הפניות רבות רבות הם, ועם זאת עוד היד נטויה בחסדי ה' להלאה.

מטרתנו בהפצת הזהר הקדוש באופן שכל אדם יוכל ללומדו בהבנה, היא להאיר את אור האמונה היינו את דרך עבודת ה' הצרופה בחיות באהבה וביראה, וכפי המסורת שקבלנו מאבותינו ורבותינו המקובלים ובעלי המוסר הגדולים, שלמדונו והורונו כי חזון רשב"י שאמר כי בדור האחרון יעסקו בספר הזהר רבים ואפילו גערים, היא רק בדרך של התעוררות המביאה לידי התפעלות וחיות, ודווקא בדורינו האחרון שההסתר בו גדול, ובאופן זה הלימוד בזהר הינו שווה לכל נפש ומותר לכל אדם לעסוק בו. וזאת מלבד הסגולה הגדולה והנעלה שיש בגירסתו לטהר את הנפש.

ולתלמידי חכמים אשר יראתם קודמת לחכמתם, ועסקין באורייתא תדיר, ובהקדמות החכמה הישרות המסורות מרבינו האריאל"ל, הגה להם השיעורים בזהר הקדוש מיוסדים בדרך עליה ובפנמויות הנסתר, ועליהם נאמר בנים אתם לה"א, ופעולתם ושכרם עין לא ראתה וגו'.

החזון והתוכנית אשר לפנינו, היא להמשיך ולהרבות פעלים לחכמה זו בכל רחבי תבל, ביתר שאת וביתר עוז, והכל בהסכמת גדולי הדור שרי התורה שליט"א, ומכאן להלאה לייסד כוללים מיוחדים בלימוד הזהר בכל אתר, ולרבים הצמאים לקבוע לימוד העמזוד היומיומי בספר הזהר הקדוש, עדי תמלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אמן.

מפתח הענינים

א. "מאמר הקב"ה חפץ בשבים" ומבואר בו כי הקב"ה חנון ורחום, וחפץ שישובו בני אדם בתשובה, ועל ידי זה יתבטלו מעליהם הגזרות הרעות ויזכו לחיים ארוכים. ומבאר עוד כי לפעמים מביא הקב"ה יסורין על הרשעים לא כדי להתנקם בם, אלא לעוררם לשוב בתשובה ולזכותם לחיים.

ב. "מאמר החכם שב ונמלט מחטאו" ומבואר בו כי הרשעים שיש בהם חכמה שבים בתשובה ונמלטים מחטאם, אבל הטפשים עומדים במרדם, ומוסיפים על עונשם. ומבאר זאת על ידי משל בלסטים. ומוכיח זאת מבני דור המבול.

ג. "מאמר התשובה מועילה רק לאדם החי" ומבואר בו שצריך האדם בחייו לכוין את כל מעשיו שיהיו לשם שמים, ובזה ישרה עליו ויסייעו הקב"ה לעבודתו. ומבאר כי אחר פטירת האדם אין לו רשות לתקן מעשיו ולשוב בתשובה ולהנצל מן הדין.

ד. "מאמר מעלת המזדרז לשוב" ומבואר בו כי התשובה הגדולה היא כאשר האדם בכחו, אבל כשאדם שב בראותו צרה ודוחק, אין זו תשובה מעולה וחשובה כל כך. ומבאר עוד כי צריך האדם למהר לשוב טרם ינעלו בפניו שערי התשובה.

ה. "מאמר כח הרהור תשובה" מאמר זה מיוסד על שלשה מאמרים: במאמר הראשון מבואר כי מי שהרהר בתשובה ונתחרט לגמרי וקבל על עצמו בכל לבו שלא לשוב ולחטוא, ורצה להתחיל ולתקן אבל מת, הנה זה צדיק גמור. אבל מי שרק הרהר בלבו לשוב בתשובה, ולא הספיק לשוב ומת, אזי הגם שיורד לגיהנם הנה הוא זוכה בזכות הרהור לעלות משם. ובמאמר השני והשלישי מבואר כי הצדיקים הם שיורדים לגיהנם להעלות משם את המהרהרים לשוב שלא הספיקו לשוב ומתו.

ו. "מאמר מעלת מארי דחושבנא" ומבואר בו כי מי שעושה חשבון נפש לפני שהולך לישן, ומתודה ושב בתשובה על מה שחטא ביום, הנה זה נקרא "בעל חשבון", ותשובתו קלה יותר מאם היה שב ביום אחר, ובזה ניצל אפילו ממדור שאול שבגיהנם. ומבאר עוד שגם מי שעוסק בתורה ניצול מגיהנם. ואלו השנים הגם שאחר פטירתם יעברו דרך גיהנם עם כל זה תהיה כניסתם רק בהעברה ולא יותר.

ז. "מאמר תשובה מתוך הכנעה וחרטה" ומבואר בו כי החוטא הוא על ידי שיש בו מדת הגאווה, ולכן תשובתו היא על ידי לב נשבר וחרטה. ומבאר שעיקר הכפרה בזמן המקדש בהבאת קרבן על חטא, היתה על ידי ההכנעה והחרטה שהיא מעיקרי ומיסודות התשובה.

ח. "מאמר תשובה מתוך תפלה ודמעה" ומבואר בו כי שלשה סוגי תשובה יש, והם: תשובה על ידי תפלה, ולמעלה ממנה תשובה על ידי שועה שהיא תפלה מתוך צעקת הלב, ולמעלה ממנה תשובה על ידי דמעה שהיא תפלה בהתעוררות כל אברי הגוף, והיא בוקעת רקיעים ומתקבלת בכל עת.

ט. "מאמר תשובה מתוך וידוי" ומבואר בו מעלת המתודה בתשובתו, ושהוידוי הוא מעיקרי ויסודות התשובה. ומוכיח זאת מתשובתו של קין ושל אדם הראשון. י. מאמר דרך הוידוי" ומבואר בו שהשב צריך להתודות על חטאים שזוכרם, ולשוב עליהם כפי השגתו. ואינו מוכרח להתודות על החטאים שחטא בקטנותו, ולא על חטאים שלא היתה לו ידיעה בהם מעולם או שנשכחו ממנו. ומבאר שהמתודה על חטאים שזוכרם אזי זוכה שנגררים אחריהם ממילא כל החטאים שאינם בידיעה, ומתכפרים גם הם.

יא. "מאמר היצר מתגבר על השבים" ומבואר בו שהבא לשוב בתשובה, אזי היצר הרע מתעורר להתגבר עליו, משום שאינו רוצה שיצא מתחת ידו. ומבואר שהודעת מאמר זה היא ליתן הכנה אל הבא לשוב שידע את אשר לפניו, ולא יניח את מקומו, אלא אדרבא יתגבר ויעמוד בנסיונות ויצליח.

יב. "מאמר הקב"ה מסייע להשבים" ומבואר בו כי הבאים לשוב בתשובה, הקב"ה מסייע ליתן בלבם את דרכי התשובה, ולהנהיגם לילך בדרך הישר כדי ששיגו רפואה לנשמתם. ומבאר עוד כי על ידי התשובה חוזרים המלאכים ללוות את האדם ולשומרו מכל הזק.

יג. "מאמר תשובה מצלת ממות" ומבואר בו כי כל הזק הבא לאדם ח"ו הוא בחשבון, לפי שהאדם חטא לכך ניתנת הרשות להשטן ולבעלי החיים להמיתו, ומבאר רבי שמעון שאם האדם עושה תשובה אזי הגם שנמסרה השליחות להשטן, עם כל זאת כח התשובה גדול והאדם ניצל, ותמורתו נענש רשע אחר שלא זכה לשוב.

יד. "מאמר הגאולה תלויה בתשובה" ומבואר בו כי בכל פעם כשחטאו ישראל הוגלו ונענשו, וכשחזרו בתשובה חזרו לארצם ונושעו. ובגלות האחרון עדיין לא שבו לכן עדיין לא נגאלנו. ומבאר עוד שאפילו אם יחזרו בתשובה כראוי רק ראשי הקהל או עשרה אנשים הנקראים עדה אחת בישראל, בזכותם תבוא מייד הגאולה.

טו. "מאמר הנהגת האדם" ומבואר בו שצריך האדם להקדים ולהתפלל בקומו שיזכה להינצל כל היום מן היצר הרע, וצריך להשגיח על אבריו שיתנהגו בדרך הישר. ושכסוף היום לפני שהולך לישן צריך לעשות חשבון הנפש, ולשוב על חטאיו בתשובה.

הקב"ה חפץ בשבים

(א) אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הָרָאוּשׁוֹן פִּינּוֹן שְׁנַטְרַד מַגֵּן עַדְוֵן, חָשַׁב שְׂיִמוֹת מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקִּבְּלוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה, וְהָאֲרִיף יָמָיו, וְקַיִים בּוֹ דְבָרוֹ דְּכִתִּיב (בראשית ב יז) בַּיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה, לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקִּבְּל בְּתִשׁוּבָה לְשָׁבִים, וְאֵינוֹ חָפֵץ מֵהֶם זֹלָתִי שְׂיַחֲיוּ, דְּכִתִּיב (יחזקאל יח לא) -

(ב) וְלָמָּה תָּמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְהִשִּׁיבוּ וַחֲיוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִיָּהֶם הַפְּנִים שֶׁהָאָב אוֹמֵר לָהֶם כֶּף, וְוִי לָהֶם לְפָנִים, שְׂאִינָם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא חֲזִינָן רַחֲמָנוּתָא פְּרַחֲמָנוּתָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּכָל מְקוֹם אֵת מוֹצֵא

מתוק מדבש

"מאמר הקב"ה חפץ בשבים" ומבואר בו כי הקב"ה חנון ורחום, וחפץ שישובו בני אדם בתשובה, ועל ידי זה יתבטלו מעליהם הגזרות הרעות ויזכו לחיים ארוכים. ומבאר עוד כי לפעמים מביא הקב"ה יסורין על הרשעים לא כדי להתנקם בם, אלא לעוררם לשוב בתשובה ולזכותם לחיים.

(מקור המאמר צוהר חדש פרשת צלאשית דף כד ע"ג, צצלאורינו כרך א עמ' שפד-שפה. ושם פרשת נח דף כח ע"א, צצלאורינו שם עמ' תמ-תמא)

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, פִּינּוֹן שְׁנַטְרַד וּנְתַגְרֵשׁ מַגֵּן עַדְוֵן, חָשַׁב שְׂיִמוֹת מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקִּבְּלוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה, וְהָאֲרִיף יָמָיו, וְקַיִים בּוֹ דְבָרוֹ, דְּכִתִּיב בַּיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, אֵלֵא שֶׁהַמִּתִּיק אֵת דֵּינּוֹ וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ שֶׁל הַקְּב"ה שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה, וְזֹאת עֲשֵׂה הַקְּב"ה לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם כְּלוֹמַר לְדוֹרוֹת עוֹלָם, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקִּבְּל בְּתִשׁוּבָה לְשָׁבִים, וְאֵינוֹ חָפֵץ מֵהֶם זֹלָתִי שְׂיַחֲיוּ, דְּכִתִּיב כְּמוֹ שְׁכַתוּב וְלָמָּה תָּמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְכַתוּב אַחֲרָיו וְהִשִּׁיבוּ וַחֲיוּ רָצָה לוֹמַר אֶפִּילוּ שְׁנַגּוֹר גִּזְרַת מִיָּתָה עַל הָאָדָם, אִם הוּא עוֹשֶׂה תִּשׁוּבָה מִתְּבַטְּלַת הַגְּזֵרָה וַיַּחֲיָה וַיֵּאֲרִיךְ יָמָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִיָּהֶם הַפְּנִים שֶׁהָאָב אוֹמֵר לָהֶם כֶּף הִשִּׁיבוּ וַחֲיוּ, וְהֵם עוֹשִׂים תִּשׁוּבָה, וְוִי לָהֶם לְפָנִים, שְׂאִינָם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ וַאֲיִנָם עוֹשִׂים תִּשׁוּבָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא חֲזִינָן רַחֲמָנוּתָא פְּרַחֲמָנוּתָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא רֵאִינוּ רַחֲמָנוּת כְּמוֹ רַחֲמָנוּת שֶׁהַקְּב"ה מֵרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, בְּכָל מְקוֹם אֵת מוֹצֵא פְּשַׁחְטָאוֹ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁבוּ לְמוֹלֹ, פֶּשֶׁט יָדוֹ וְקַבְּלָם, וּמִחַל לָהֶם מִיָּד, הִדָּא הוּא דְּכִתִּיב זֶהוּ

פְּשַׁחְטָאוּ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁבוּ לְמוֹלוֹ, פָּשַׁט יָדוֹ וְקִבְּלָם, וּמָחַל לָהֶם מִיָּד,
 הָדָא הוּא דְכְּתִיב (מִיכָה ז יח) מִי א"ל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע.
 אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בּוֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמַּיִם,
 הוֹרִידֵם בְּתַחֲלָה בְּרַחֲמִים, כְּדִי לְהִרְאוֹת לְעוֹלָם שָׂאֵם יְשׁוּבוּ
 יְקַבְּלֵם, מִשְׁמַע דְּכְּתִיב בְּתַחֲלָה (בְּרַאשִׁית ז יב) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם, וַלְהֵלֶן הוּא
 אוֹמֵר (שם פסוק יז) וַיְהִי הַמַּבּוּל, שָׂאֵם יַחְזְרוּ וַיְהִי גֶשֶׁם בְּרַכָּה, לֹא חָזְרוּ,
 הָיָה מַבּוּל.

ואָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂאִינוּ חֲפֵץ בְּמִיתַתָּן
 שָׁל רְשָׁעִים, שְׁנֵאמַר (יחזקאל לג יא) חִי אֲנִי נְאוּם אֲדֹנָי אֱלֹהֵיִם
 אִם אֶחְפוֹץ בְּמוֹת הַרְשָׁע פִּי אִם בְּשׁוּב רְשָׁע מִדְּרָכּוֹ וְחָיָה וְגוֹמֵר, וְחָיָה
 בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

מתוק מדבש

שכתוב מי א"ל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפיו
 כי חפץ חסד הוא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בּוֹא וּרְאֵה בּוֹמֵן הַמַּבּוּל כְּשֶׁהוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַמַּיִם
 כְּשֶׁהַתְּחִיל הַגֶּשֶׁם, הוֹרִידֵם בְּתַחֲלָה בְּרַחֲמִים, כְּדִי לְהִרְאוֹת לְעוֹלָם שָׂאֵם יְשׁוּבוּ
 בַּתְּשׁוּבָה יְקַבְּלֵם אִפִּילוֹ אַחַר חֲתִימַת גִּזְרֵי הַדִּין, מִשְׁמַע דְּכְּתִיב זֹאת אֲנִי לְמַדִּים מִמֶּה
 שְׁכָתוּב בְּתַחֲלָה, וַיְהִי הַגֶּשֶׁם הַמּוֹרָה עַל גִּשְׁמֵי בְּרַכָּה, וַלְהֵלֶן הוּא אוֹמֵר וַיְהִי הַמַּבּוּל
 הַמּוֹרָה עַל כְּלִיּוֹן הָעוֹלָם, אֵלֶּא שְׁבֵא לְהוֹרוֹת שָׂאֵם יַחְזְרוּ וַיְהִי גֶשֶׁם בְּרַכָּה, לֹא חָזְרוּ
 הָיָה מַבּוּל, (כִּפְרֵשׁ"י וַיְהִי הַגֶּשֶׁם, וַלְהֵלֶן הוּא אוֹמֵר וַיְהִי הַמַּבּוּל, אֵלֶּא כְּשֶׁהוֹרִידֵן הוֹרִידֵן בְּרַחֲמִים,
 שָׂאֵם יַחְזְרוּ וַיְהִי גֶשֶׁם בְּרַכָּה, וְכִשְׁלֹא חָזְרוּ הָיוּ לְמַבּוּל).

ואָמַר רַבִּי יִצְחָק הַטַּעַם שָׂאֵם הָיוּ חוֹזְרִים הָיוּ הַמַּיִם גִּשְׁמֵי בְּרַכָּה, כִּי שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂאִינוּ חֲפֵץ בְּמִיתַתָּן שָׁל רְשָׁעִים, שְׁנֵאמַר אִמּוֹר אֵלֵיהֶם
 חִי אֲנִי נְאוּם אֲדֹנָי אֱלֹהֵיִם הַרִינִי נִשְׁבַּע אִם אֶחְפוֹץ בְּמוֹת הַרְשָׁע, פִּי אִם חֲפִצִי
 בְּשׁוּב רְשָׁע מִדְּרָכּוֹ וְחָיָה פִּירוּשׁ חֲפִצִי הוּא שִׁיבוּב הַרְשָׁע מִדְּרָכּוֹ הַרְעָה לְמַעַן יַחֲיֶה, רוּצָה
 לוֹמַר אֵין כּוֹנְנִי בַּהֲבַאת הָעוֹנֵשׁ לְהַתְנַקֵּם בּוֹ, כִּאִילוֹ הֵייתִי חֲפֵץ בְּמִיתַתּוֹ, אֵלֶּא הַכּוֹנֵה הָיָה
 לְעוֹרְרוֹ לְשׁוּב מִדְּרָכּוֹ הַרְעָה לְמַעַן יַחֲיֶה, וְלִכֵּן שׁוּבוּ אֵלַי, וּמָה שְׁכָתוּב וְחָיָה וְלֹא כָּתוּב וְחִי,
 לְהוֹרוֹת כִּי אוֹתִיּוֹת י' ה', שִׁיזְכָּה לַחַיּוֹת בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה הַנִּבְרָא ב'ה',
 וְהָעוֹלָם הַבָּא הַנִּבְרָא ב'י'.

החכם שב ונמלט מחטאו

(ב) רַבִּי יוֹחָנָן פֶּתַח, (א״ב י״א כ) וְעֵינַי רְשָׁעִים תִּכְלִינָה וּמְנוּס אֶבֶד מִנְהֵם וְתִקְוֹתֵם מִפַּח נֶפֶשׁ, מָשָׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה, לְכַת לְסֻטִים שֶׁהָיוּ שׁוֹדְדִים בְּהָרִים, שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, וְשָׁלַח עֲלֵיהֶם גְּיִיסוֹתָיו, וּתְפֹסוּם וְהַנִּיחוּם בְּמַגְדָּל גְּבוּהָ, וְהָיוּ בָהֶם פְּקָחִים, אָמְרוּ יִדְעָנָא בְּנַפְשָׁתְנָא דְעַבְדְּנָא עוֹבְדִין בִּישִׁין, וְלֹא יִכְלִינָא לְאַשְׁתַּזְבָּא, מָה עָשׂוּ, חָפְרוּ חֲפִירָה אַחַת בְּמַגְדָּל, וַיֵּצְאוּ וּבְרָחוּ לָהֶם, טִיפֵּשׁ אֶחָד הָיָה בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה אֶת הַחֲפִירָה, וְלֹא רָצָה לָנוּס לְהַמְלֵט.

לְמַחֵר בָּא הַמֶּלֶךְ לְרֹאוֹת אֶת הַמַּגְדָּל וְאֶת הַלְסָטִים, רָאָה אֶת הַחֲפִירָה שֶׁעָשׂוּ וְנָסוּ וְנִמְלְטוּ, אָמַר לְזֶה, שׁוּטָה, חֲבֵרִיךָ בְּרָחוּ בְּזוֹ הַחֲפִירָה וְנִמְלְטוּ מִדִּינִי, מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עוֹד לָהֶם, אֲבָל אֶתָּה

מתוק מדבש

”מאמר החכם שב ונמלט מחטאו” ומבואר בו כי הרשעים שיש בהם חכמה שבים בתשובה ונמלטים מחטאם, אבל הטפשים עומדים במרדם, ומוסיפים על עונשם. ומבאר זאת על ידי משל בלסטים. ומוכיח זאת מבני דור המבול.

(מקור המאמר צוהר חדש פרשת נח דף כח ע”א-ב, צניאורינו כרך א עמ’ תמא-תמג)

פירוש הפסוק המובא להלן ועיני רשעים תכלינה הרשעים עם גודל הצלחתם, סוף תכלינה עיניהם כי לא ישיגו תוחלתם, ומנוס אבד מנהם וכאשר יבואו ימי הפקודה יאבד מהם המנוס, כי לא ימצאו מי לנוס אליו לעזרה, ותקותם מפח נפש פירוש מוכנים הם לדאבון נפש, כאילו יקוו לה, כי בודאי כן יהיה. (מלודות)

רַבִּי יוֹחָנָן פֶּתַח לִפְרֹשׁ מָה שֶׁכָּתוּב וְעֵינַי רְשָׁעִים תִּכְלִינָה וּמְנוּס אֶבֶד מִנְהֵם וְתִקְוֹתֵם מִפַּח נֶפֶשׁ, מָשָׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה, לְכַת לְסֻטִים שֶׁהָיוּ שׁוֹדְדִים אֶת הַבְּרִיּוֹת, בְּהָרִים בְּמִקּוֹם שֶׁהָיוּ יְכוּלִים לְהַסְתֵּת, הָיוּ גּוֹזְלִים לְכָל מִי שֶׁעָבַר שָׁם, שָׁמַע הַמֶּלֶךְ וְשָׁלַח עֲלֵיהֶם גְּיִיסוֹתָיו, וּתְפֹסוּם וְהַנִּיחוּם בְּמַגְדָּל גְּבוּהָ בְּבֵית אַסּוּרִים, וְהָיוּ בָהֶם פְּקָחִים בֵּין הַלְסָטִים, אָמְרוּ זֶה לְזֶה יִדְעָנָא בְּנַפְשָׁתְנָא דְעַבְדְּנָא עוֹבְדִין בִּישִׁין יִדְעוּ בְּנַפְשֵׁינוּ שֶׁעָשִׂינוּ מַעֲשִׂים רָעִים, וְלֹא יִכְלִינָא לְאַשְׁתַּזְבָּא וְאִין אֲנוּ יְכוּלִים לְהַנְצִל מֵעוֹנְשׁוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, לְכֵן מָה עָשׂוּ, חָפְרוּ חֲפִירָה אַחַת בְּמַגְדָּל, וַיֵּצְאוּ וּבְרָחוּ לָהֶם. טִיפֵּשׁ אֶחָד הָיָה בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה אֶת הַחֲפִירָה, וְלֹא רָצָה לָנוּס לְהַמְלֵט.

לְמַחֵר בָּא הַמֶּלֶךְ לְרֹאוֹת אֶת הַמַּגְדָּל וְאֶת הַלְסָטִים, רָאָה אֶת הַחֲפִירָה שֶׁעָשׂוּ וְנָסוּ וְנִמְלְטוּ, אָמַר לְזֶה, שׁוּטָה, חֲבֵרִיךָ בְּרָחוּ בְּזוֹ הַחֲפִירָה וְנִמְלְטוּ מִדִּינִי, מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עוֹד לָהֶם, אֲבָל אֶתָּה שְׂרָאִית אֶת הַחֲפִירָה

שְׂרָאיתָ אֶת הַחֲפִירָה בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא רָצִיתָ לְהַמְלִיט יַנְקְרוּ עֵינֶיךָ, וְאַחַר כֵּן יִתְּלוּ אוֹתָךְ עַל עֵץ.

כֵּן הִלְסֵטִים, אֵלוּ הִרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים בְּמַחְשָׁפִים, הִרְשָׁעִים הַפְּקָחִים, מָה הֵם עוֹשִׂים, אוֹמְרִים, אָנוּ חָטְאָנוּ לְמַלְךְ, אָנָּה נִמְלֵט מִדֵּינוּ, אֲבָל נִפְתַּח דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה, וַנִּבְקֶשׁ רַחֲמִים, וַנִּבְרַח וְנִימְלֵט, וְכֵן עָשׂוּ. הַטְּפָשִׁים מָה הֵם עוֹשִׂים, רוֹאִים דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחַ לִפְנֵיהֶם, שֶׁפְּתָחוּ הָאַחֲרִים, וְנִמְלְטוּ מִדֵּין שָׁמַיִם, וְהֵם אֵינָם רוֹצִים לְהַמְלִיט, אוֹמְרֵי לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שׁוֹטִים, אֲחִיכֶם בְּרָחוּ וְנִמְלְטוּ, בְּאוֹתוֹ דְּרָךְ שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁפְּתָחוּ, מָה אֲנִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת עוֹד לָהֶם, אֲבָל אַתֶּם עֵינֵיכֶם שְׂרָאוּ הַחֲפִירָה, דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחַ לִפְנֵיכֶם, וְלֹא רָצִיתֶם לְהִכְנִס בְּתוֹכוֹ וְלָנוּס וּלְהַמְלִיט, מָה פְּתִיב בְּהוּ, וְעֵינֵי רָשָׁעִים תִּכְלִינָה, שְׂרָאוּ הַדְּרָךְ פְּתוּחַ וּמְנוּס אֲבָד מִנְהֶם, שְׁלֹא רָצוּ לָנוּס וּלְהַמְלִיט, וְתִקְוֹתֶם מִפָּח נֶפֶשׁ לְעוֹלָם הִבָּא.

מתוק מדבש

בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא רָצִיתָ לְהַמְלִיט בּוֹה הִרְאָת שְׂאִינְךָ חוֹשֵׁשׁ וְאֵינְךָ מִפְּחַד מִדֵּינִי וְעוֹנְשִׁי, לִכֵּן יַנְקְרוּ עֵינֶיךָ, וְאַחַר כֵּן יִתְּלוּ אוֹתָךְ עַל עֵץ.

כֵּן הִנְמַשֵּׁל הִלְסֵטִים אֵלוּ הִרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים בְּמַחְשָׁפִים וְעוֹשִׂים עֲבִירוֹת כְּתוּבוֹת לִבְבָם, הִנָּה הִרְשָׁעִים הַפְּקָחִים מָה הֵם עוֹשִׂים, אוֹמְרִים, אָנוּ חָטְאָנוּ לְמַלְךְ, אָנָּה נִמְלֵט מִדֵּינוּ כִּי סוֹף כָּל סוֹף נִקְבַּל עוֹנֵשׁ עַל כָּל עֲבִירָה וְעֲבִירָה שֶׁעֲשִׂינוּ, אֲבָל נִפְתַּח דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה וַנִּבְקֶשׁ רַחֲמִים מִבְּעַל הַרְחָמִים, וַנִּבְרַח וְנִימְלֵט, וְכֵן עָשׂוּ תְשׁוּבָה שְׁלִימָה עַד שֶׁהִקְבִּי"ה מַחֵל לָהֶם.

הַטְּפָשִׁים שְׁבִין הִרְשָׁעִים מָה הֵם עוֹשִׂים, רוֹאִים דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחַ לִפְנֵיהֶם, שֶׁפְּתָחוּ הָאַחֲרִים כִּי רָאוּ שֶׁהִרְבַּח עָשׂוּ תְשׁוּבָה וְהִצִּילוּ, וְנִמְלְטוּ מִדֵּין שָׁמַיִם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם אֵינָם רוֹצִים לְהַמְלִיט עַל יְדֵי תְשׁוּבָה, אוֹמְרֵי לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שׁוֹטִים, אֲחִיכֶם בְּרָחוּ וְנִמְלְטוּ, בְּאוֹתוֹ דְּרָךְ שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁפְּתָחוּ, מָה אֲנִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת עוֹד לָהֶם כִּי א"ל חֲנוּן וְרַחוּם אֲנִי וְסִלַּחְתִּי לָהֶם עַל כָּל עוֹנוֹתֶם, אֲבָל אַתֶּם אֲשֶׁר עֵינֵיכֶם שְׂרָאוּ הַחֲפִירָה, דִּהְיִינוּ דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחַ לִפְנֵיכֶם, וְלֹא רָצִיתֶם לְהִכְנִס בְּתוֹכוֹ וְלָנוּס וּלְהַמְלִיט, מָה פְּתִיב בְּהוּ עֲלֵיהֶם נֹאמַר וְעֵינֵי רָשָׁעִים תִּכְלִינָה עַל שְׂרָאוֹ הַדְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחַ, וּמְנוּס אֲבָד מִנְהֶם לִפִּי שְׁלֹא רָצוּ לָנוּס וּלְהַמְלִיט, וְתִקְוֹתֶם מִפָּח נֶפֶשׁ, לְעוֹלָם הַבָּא, (עֵינַי צִוֵּה פִּרְשֵׁת צִוֵּה דָף קִיא ע"ג, צִיטָאוֹרִינוּ כִּךְ יֵא עמ' תשז, שמונא סס צנס המדרש המשל הנזכר).

פך דור המבול, ראו לנח עושה התיבה ומתרה בהם בכל יום, וראו אותו נכנס לתיבה, ולא רצו לשוב, אמר הקדוש ברוך הוא, ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם, שלא רצו לשוב ולנוס מדיני, ותקותם מפח נפש, שלא יקומו ליום הדין, שנאמר (איוב כו ה) הרפאים יחוללו מתחת מים ושוכניהם.

מתוק מדבש

עין בספר אהבת דוד להחיד"א, ריש דרוש י"ז, שהביא משל זה מכאן, ודקדק לבאר היטב את המשל ואת הנמשל, וגם מה שייך המשל להפסוק ועיני רשעים תכלינה שדרש רבי יוחנן, עיי"ש.

פך דור המבול, ראו לנח עושה התיבה במשך מאה ועשרים שנה ומתרה בהם בכל יום שאם לא ישובו יבא מבול לעולם שיכלה ויאבד אותם, וראו אותו נכנס לתיבה מפני מי המבול, ועם כל זה ולא רצו לשוב, אמר הקדוש ברוך הוא, ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם, שלא רצו לשוב ולנוס מדיני, ותקותם מפח נפש, שלא יקומו ליום הדין, שנאמר הרפאים הם המתים במבול, יחוללו מתחת מים ושוכניהם (פירוש הגיהנם שהוא מקום המתים אשר יש בה חללים רבים, והם שבעה מדורי גיהנם, והוא מתחת המים והשוכנים בהם, כי פתח אחד יש לגיהנם בים). (מלודות), ותחת המים בא לרמז על המתים על ידי מימי המבול.

התשובה מועילה רק לאדם החי

(ג) תָּא חֲזִי, כּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה, דָּא הוּא דְּבַעֵי
 בַּר נָשׁ לְאַכְלֵלָא שְׂמָאֵלָא בִּימִינָא, וְכֹל מַה דְּהוּא עָבִיד מִבַּעֵי
 לִיהּ דְּלֵא יְהוּן אֱלָא פְּלִילֵן בִּימִינָא, כּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ, דָּא שְׂמָאֵלָא,
 לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ, דָּא הוּא יְמִינָא, פְּמָה דָּאֲתָ אָמַר (שמות טו 1) יְמִינְךָ יְהוּ"ה
 נְאֻדְרִי בְּפֹחַ.

וְכִיּוֹן דְּבַר נָשׁ יִזְדַּהֵר דְּכָל עוֹבְדוּי יְהוּן לְסִטְרָא דִּימִינָא, וְיִכְלִיל שְׂמָאֵלָא
 בִּימִינָא, פְּדִין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי בְּגוּוּיָה בְּהַאי עֲלֵמָא,
 וְיִכְנִישׁ לִיהּ לְגַבְיָה לְהַהוּא עֲלֵמָא דְּאֲתִי.

מתוק מדבש

"מאמר התשובה מועילה רק לאדם החי" ומבואר בו שצריך האדם בחייו לכונן את כל
 מעשיו שיהיו לשם שמים, ובזה ישרה עליו ויסייעו הקב"ה לעבודתו. ומבאר כי אחר
 פטירת האדם אין לו רשות לתקן מעשיו ולשוב בתשובה ולהנצל מן הדין.

(מקור המאמר זוהר פרשת קרח דף קעט ע"א, צנזאוריני כרך יג עמ' רעא-ערב)

תָּא חֲזִי בא וראה מה שכתוב כּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה, דָּא הוּא
 דְּבַעֵי בַּר נָשׁ לְאַכְלֵלָא שְׂמָאֵלָא בִּימִינָא זה הוא שאדם צריך לכלול השמאל בימין,
 לפי שכל מעשי העולם השפל הם מצד השמאל שהוא הגבורה, לכן צריך לכוללם בחסד
 שבימין, וזהו על ידי שיכוין בכל מעשיו לשם שמים, וליחוד קב"ה ושכינתיה, וְכֹל מַה
 דְּהוּא עָבִיד וְכֹל מַה שְׂמָאֵלָא עוֹשֵׂה בְּגַשְׁמִי, מִבַּעֵי לִיהּ דְּלֵא יְהוּן אֱלָא פְּלִילֵן בִּימִינָא
 הוּא צָרִיךְ לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְצַד שְׂמָאֵל אֲלֵא יִהְיֶה כְּלוּלִים בִּימִין דְּהֵינּוּ בְּרוּחָנִי, וְזֶה שְׂכַתּוּב
 כּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ, דָּא שְׂמָאֵלָא זה השמאל הנקרא יד, לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ, דָּא הוּא
 יְמִינָא זהו הימין שנקרא כח, לפי שעיקר כח האדם הוא בימינו, פְּמָה דָּאֲתָ אָמַר יְמִינְךָ
 יְהוּ"ה נְאֻדְרִי בְּפֹחַ, (וסוד הדגל כי שורש הכח הוא צנינה, והיא משפיעתו לחסד).

וְכִיּוֹן דְּבַר נָשׁ יִזְדַּהֵר דְּכָל עוֹבְדוּי יְהוּן לְסִטְרָא דִּימִינָא וכיון שאדם יהיה נזהר שכל
 מעשיו יהיו לצד ימין, דְּהֵינּוּ שְׂכַל מַעֲשֵׂיו הַגַּשְׁמִיִּים יִכְלָלוּ בְּרוּחָנִי, וְיִכְלִיל שְׂמָאֵלָא
 בִּימִינָא ויכלול את השמאל בימין, פְּדִין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי בְּגוּוּיָה בְּהַאי עֲלֵמָא
 או הקב"ה שורה בתוכו בעולם הזה, ויסייע לו לעבודתו, וְיִכְנִישׁ לִיהּ לְגַבְיָה לְהַהוּא
 עֲלֵמָא דְּאֲתִי ואחר הסתלקותו יאסוף אותו ויצלו לעולם הבא.

וְלֹא יִימָא בַר נֶשׁ, בְּשַׁעֲתָא דְאַתִּינָא לְהֵהוּא עֲלָמָא, פְּדִין אֲתַבַּע מִן מַלְכָא רַחְמִי וְאִיתוּב קַמִּיהּ, אֲלֵא פִי אִין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחַכְמָה בְּתַר דִּיסְתַּלַּק בַּר נֶשׁ מֵהַאי עֲלָמָא, אֲלֵא אִי בְּעֵי בַר נֶשׁ דְּמַלְכָא קַדִּישָׁא יִנְהִיר לִיהּ לְהֵהוּא עֲלָמָא, וְיִתֵּן לִיהּ חוּלְקָא לְעֲלָמָא דְאַתִּי, יִשְׁתַּדַּל בְּהַאי עֲלָמָא לְאַכְלָלָא עוֹבְדוּי בִּימִינָא, וְכַל עוֹבְדוּי יְהוֹן לְשִׁמָּא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְהָא לְבַתֵּר פֶּד יִתְפַּנִּישׁ מֵהַאי עֲלָמָא, לְאַתְדַּנָּא בְּדִינָא תְקִיפָא, בְּדִינָא דְגִיּהֲנָם, לִית תַּמָּן עֵיטָא וְחַכְמָה וְסַכְלָתָנוּ לְאַשְׁתַּזְבָּא מִן דִּינָא.

מתוק מדבש

וְלֹא יִימָא בַר נֶשׁ וְלֹא יֵאמֵר הָאדָם, כִּי בְּשַׁעֲתָא דְאַתִּינָא לְהֵהוּא עֲלָמָא, פְּדִין אֲתַבַּע מִן מַלְכָא רַחְמִי, וְאִיתוּב קַמִּיהּ כִּי בִשְׁעָה שֶׁאֲבוּא לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן אִז אֲבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִן הַמֶּלֶךְ בִּ"ה, וְאֲשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה לִפְנֵי, אֲלֵא עַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ פִּי אִין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחַכְמָה, בְּתַר דִּיסְתַּלַּק בַּר נֶשׁ מֵהַאי עֲלָמָא כִּי אַחַר שֶׁהָאָדָם מִסְתַּלַּק וְנִפְטָר מִזֶּה הָעוֹלָם אִי אֲפֻשֵׁר כְּבַר לְלִמּוּד דַּעַת וְחַכְמָה וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲלֵא אִי בְּעֵי בַר נֶשׁ דְּמַלְכָא קַדִּישָׁא יִנְהִיר לִיהּ לְהֵהוּא עֲלָמָא אִלָּא אִם רֹצֵה הָאָדָם שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יֵאִיר עֲלָיו בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְיִתֵּן לִיהּ חוּלְקָא לְעֲלָמָא דְאַתִּי וְיִתֵּן לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, יִשְׁתַּדַּל בְּהַאי עֲלָמָא לְאַכְלָלָא עוֹבְדוּי בִּימִינָא אִז יִשְׁתַּדַּל בְּעוֹלָם הַזֶּה לְכֻלּוֹ מַעֲשִׂיו בִּימִין, וְכַל עוֹבְדוּי יְהוֹן לְשִׁמָּא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכַל מַעֲשִׂיו יִהְיוּ לְשֵׁם הַקָּבִ"ה, דֵּהִינּוּ לִיחַד אֶת הַמַּלְכוּת עַס ז' א", דְהָא לְבַתֵּר פֶּד יִתְפַּנִּישׁ מֵהַאי עֲלָמָא כִּי אַחַר כֵּן כְּשִׁיסְתַּלַּק מֵעוֹלָם הַזֶּה, לְאַתְדַּנָּא בְּדִינָא תְקִיפָא בְּדִינָא דְגִיּהֲנָם וְיִצְטַרַךְ לְהִיּוֹת נִידוֹן בְּדִין קֶשֶׁה בְּדִין הַגִּיּהֲנָם עַל עוֹנוֹתָיו, לִית תַּמָּן עֵיטָא וְחַכְמָה וְסַכְלָתָנוּ לְאַשְׁתַּזְבָּא מִן דִּינָא אִין שֵׁם עֵצָה וְחַכְמָה וְתַבּוּנָה לְהַנְצִיל מִן הַדִּין.

מעלת המזדרז לשוב

(ד) אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רַחֲמָנּוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶצֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֵדָא הוּא דְכָתִיב (שיר ה ב) פִּתְחֵי לִי, פִּתַּח שֶׁל תְּשׁוּבָה, לְמַעַן תִּזְכְּי לְכָל טוֹב שֶׁבַעְעוֹלָם, שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל, זֶהוּ רֵאשׁ הָעוֹלָם, קוֹצוֹתֵי רְסִיסי לְיִלָּה, זֶהוּ קִצָּה הָעוֹלָם, פְּלוֹמֵר, רֵאשׁ הָעוֹלָם וְקִצָּהוּ, מְלֵאֲתֵי כָּל טוֹב בְּשִׁבְלֵךְ, וְלֹא פִתְחַתְּ לִי בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְלֹאֲחֵר כֵּן פְּשִׁהֲצִיק לָהּ מַה פְּתִיב (שם פסוק ה) קִמְתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי חִמְק עֶבֶר נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוּ.

דָּבָר אַחֵר, קִמְתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוֹדֵי, זוֹ הִיא הַנְּשֻׁמָּה, אֶצֶל הַגּוֹף, שֶׁבַעְעוֹד שֶׁהַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף, אֵינָם רוֹצִים לְהַעִיר דְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה, אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, בְּשַׁעָה שֶׁהַנְּשֻׁמָּה רוֹצָה לְצֵאת מִן הַגּוֹף, מִתְחַרְטֶת לָמָּה לֹא שָׁבָה בְּתְשׁוּבָה עַד שִׁיִּצְאָה מִן הַגּוֹף, וְנִשְׁאַר הַגּוֹף כְּכֹלֵי אֵין חִפְצָן בּוּ.

מתוק מדבש

"מאמר מעלת המזדרז לשוב" ומבואר בו כי התשובה הגדולה היא כאשר האדם בכחו, אבל כשאדם שב בראותו צרה ודוחק, אין זו תשובה מעולה וחשובה כל כך. ומבאר עוד כי צריך האדם למהר לשוב טרם ינעלו בפניו שערי התשובה.

(מקור המאמר צהר חדש פרשת לך לך דף לא ע"א, צניאורינו כרך א עמ' תפא-תפב)

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רֵאָה רַחֲמָנּוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶצֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֵדָא הוּא דְכָתִיב זֶהוּ שְׁכֹתוֹב (ה"ג ט"ז פ) פִּתְחֵי לִי וְגוֹמֵר שֶׁפִּירוּשׁוֹ פִּתְחֵי לִי פִּתַּח שֶׁל תְּשׁוּבָה, לְמַעַן תִּזְכְּי לְכָל טוֹב שֶׁבַעְעוֹלָם. שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל, זֶהוּ רֵאשׁ הָעוֹלָם, צַד אַחַד שֶׁל הָעוֹלָם, קוֹצוֹתֵי רְסִיסי לְיִלָּה, זֶהוּ קִצָּה הָעוֹלָם קִצָּה הַשְּׁנִי שֶׁל הָעוֹלָם, פְּלוֹמֵר רֵאשׁ הָעוֹלָם וְקִצָּהוּ דֵּהֵינּוּ מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, מְלֵאֲתֵי כָּל טוֹב בְּשִׁבְלֵךְ, וְלֹא פִתְחַתְּ לִי בְּתְשׁוּבָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְלֹאֲחֵר כֵּן פְּשִׁהֲצִיק לָהּ (מלשון ישעיה נא יג, "אֵיה חַמַּת הַמַּנִּיק") פִּירוּשׁ כְּשֶׁנִּצְעַר בִּיּוֹתֵר, מַה פְּתִיב, קִמְתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוֹדֵי וְרִצִּיתִי לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, אֲבָל וְדוֹדֵי חִמְק עֶבֶר כִּבֵּר הִיָּה קִשָּׁה הַתְּשׁוּבָה בִּיּוֹתֵר, נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוּ פִירוּשׁ בְּדַבְּרוּ אֵלֵי שֶׁתְּשׁוּבָה מִתּוֹךְ הַדַּחַק אֵינָה חֲשׁוּבָה כֹּל כֵּךְ.

דָּבָר אַחֵר פִּירוּשׁ אַחַר עַל מַה שְׁכֹתוֹב קִמְתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוֹדֵי, זוֹ הִיא הַנְּשֻׁמָּה אֶצֶל הַגּוֹף דֵּהֵינּוּ שֶׁבַעְעוֹד שֶׁהַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף אֵינָם רוֹצִים לְהַעִיר דְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה. וּמִתִּי הַנְּשֻׁמָּה מִתְעוֹרֶרֶת אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, בְּשַׁעָה שֶׁהַנְּשֻׁמָּה רוֹצָה לְצֵאת מִן הַגּוֹף, אִזּוֹ הִיא מִתְחַרְטֶת לָמָּה לֹא שָׁבָה בְּתְשׁוּבָה עַד שִׁיִּצְאָה מִן הַגּוֹף אֲבָל אִזּוֹ כִּבֵּר מֵאוֹחֵר, וְנִשְׁאַר הַגּוֹף כְּכֹלֵי אֵין חִפְצָן בּוּ כִי גוֹף בְּלִי נִשְׁמָה לֹא שִׁיךְ בּוֹ שׁוֹם פְּעוּלָה.

וְאָמַר רַבִּי פְּנַחֵס, כָּל שְׂבַעַת הַיָּמִים נִפְשׁוּ מִתְּאֲבֵלַת עָלָיו, וְאוֹמְרַת קִמְתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוֹדִי, תִּדְעֵ לָךְ, שְׂבַעֲוֹד שְׁהַנְשָׂמָה בַּגּוֹף, וְהַגּוֹף עוֹמֵד בְּכַחוֹ, הִיא תְּשׁוּבָה מֵעֲלִייתָא, וְלֹא בְּשַׁעֲתָא דְלֹא יָכִיל.

כְּדֹאֲמַר רַבִּי פְּנַחֵס, מִשָּׁל לְמָה הַדְּבַר דּוּמָה, לְאָדָם הָעוֹמֵד עַל שׁוֹלְחָנוֹ, וְהָיָה רָעַב וְתֹאֵב לְאָכּוֹל, וּבַעֲוֹד שְׁהִיָּה אוֹכֵל, עֹמֵד עָנִי עַל הַפֶּתַח, שָׁאֵל מִמָּנוּ לְהֶאֱכִילוֹ, וְלֹא הִחְזִיר לוֹ פָּנִים, הֵלֶךְ אוֹתוֹ הָעָנִי בְּפַחֵי נִפְשׁוֹ.

לְאַחַר שְׁעָה, הִגִּישׁוּ עוֹד לְפָנָיו לְאָכּוֹל, וְהָיָה בְּטָנוּ מְלֵא מַכַּל, פִּיּוֹן שָׂרְאָה שְׂאִינוּ יָכוֹל לְאָכּוֹל עוֹד, אָמַר תָּנוּ לוֹ לְזֶה הָעָנִי, הִיָּה חָכָם אֶחָד עוֹמֵד עָלָיו, אָמַר לִיָּה שׁוֹטָה, אֵלּוּ יָכוֹלֶת לְאָכּוֹל לֹא נִתְּתָ לּוֹ, עֲתָה שְׂאִין בְּךָ כַּח לְאָכּוֹל יוֹתֵר אֶתָּה נוֹתְנֵנוּ לְעָנִי.

כִּי הוּא הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, הוֹלֵךְ בְּהִבְלָיו רָעַב לְאָכּוֹל וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן,

מתוק מדבש

וְאָמַר רַבִּי פְּנַחֵס, כָּל שְׂבַעַת הַיָּמִים אַחַר פְּטִירַת הָאָדָם, נִפְשׁוּ מִתְּאֲבֵלַת עָלָיו עַל הַגּוֹף, וְאוֹמְרַת קִמְתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוֹדִי עֵתָה, אֲבָל כָּבֵר מֵאוֹחַר, תִּדְעֵ לָךְ, שְׂבַעֲוֹד שְׁהַנְשָׂמָה בַּגּוֹף, וְהַגּוֹף עוֹמֵד בְּכַחוֹ, הִיא תְּשׁוּבָה מֵעֲלִייתָא אוֹ הִיא תְּשׁוּבָה טוֹבָה וּמוֹעִילָה, וְלֹא בְּשַׁעֲתָא דְלֹא יָכִיל וְלֹא בְּשַׁעֲוֹד שְׂבַעֲוֹד מִן הָעוֹלָם, שֶׁאֵז כָּבֵר אֵין בְּכַחוֹ לְשׁוֹב, וְאִפִּילוֹ שֶׁשֵּׁב הִיא אֵינָה תְּשׁוּבָה טוֹבָה וְחַשׁוּבָה, וְעַל זֶה נֹאמַר וְדוֹדִי חִמַּק עֵבֵר.

כְּדֹאֲמַר רַבִּי פְּנַחֵס אָדָם שֶׁלֹא שָׁב בַּעֲוֹדוֹ בְּכַחוֹ, אֵלּא לְפָנֵי פְּטִירַתוֹ כִּשְׁכָּבֵר אֵינוּ יָכוֹל הוּא רֹצֵה לְשׁוֹב, הִנֵּה מִשָּׁל לְמָה הַדְּבַר דּוּמָה, לְאָדָם הָעוֹמֵד עַל שׁוֹלְחָנוֹ, וְהָיָה רָעַב וְתֹאֵב לְאָכּוֹל, וּבַעֲוֹד שְׁהִיָּה אוֹכֵל, עֹמֵד עָנִי עַל הַפֶּתַח, שָׁאֵל מִמָּנוּ לְהֶאֱכִילוֹ, וְלֹא הִחְזִיר לוֹ פָּנִים, הֵלֶךְ אוֹתוֹ הָעָנִי בְּפַחֵי נִפְשׁוֹ.

לְאַחַר שְׁעָה, הִגִּישׁוּ עוֹד לְפָנָיו לְאָכּוֹל, וְהָיָה בְּטָנוּ מְלֵא מַכַּל, פִּיּוֹן שָׂרְאָה שְׂאִינוּ יָכוֹל לְאָכּוֹל עוֹד, אָמַר תָּנוּ לוֹ לְזֶה הָעָנִי, הִיָּה חָכָם אֶחָד עוֹמֵד עָלָיו, אָמַר לִיָּה שׁוֹטָה, אֵלּוּ יָכוֹלֶת לְאָכּוֹל לֹא נִתְּתָ לּוֹ, עֲתָה שְׂאִין בְּךָ כַּח לְאָכּוֹל יוֹתֵר אֶתָּה נוֹתְנֵנוּ לְעָנִי הַגָּם שֶׁזֶה גַם כֵּן נִחְשָׁב לְצַדִּיקָה, אֲבָל הָעָנִי כָּבֵר הֵלֶךְ בְּפַחֵי נִפְשׁוֹ, וְלֹא הִיָּה לְמִי לִיתֵן.

כִּי הוּא הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, הוֹלֵךְ בְּהִבְלָיו רָעַב לְאָכּוֹל וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן, כִּי

בא העני שהוא היצר הטוב, ושאל ממנו בבקשה שיחזור בתשובה, ולאסוק בתורה, ואינו מחזיר לו פנים, מפני שהוא רעב יותר להרויח ממון.

לאחר זמן תופסין אותו בקולר, כשרואה שאינו יכול להרויח יותר, ואמר אחזור בתשובה, שמא יתנו לו שעה לכך, או שמא לא יתנו לו, אמר ליה הקדוש ברוך הוא, שוטה, עכשיו שאינך יכול עוד להרויח יותר את אחזור בתשובה, דאלו היית יכול לא היית חוזר בתשובה, בעודו כך יצאת נשמתו.

ואמר רבי זריקא, רב דמן חברייה אלישע בן אבויה הוה, ולא יחבו ליה רשותא למהדר בתשובה, דנפקא ההוא קלא, ואמר בשעתא דהוה מת, כל אורחין ושבילין מלעילא ומלרע יתסתמון מההוא גברא, דלא ייתי לעלמא דאתי. אמר רבי יהושע בן לוי, למה לן פולי האי, (קהלת יב א) וזכור את בוראך וגומר עד אשר לא יבואו ימי הרעה.

מתוק מדבש

העני שהוא היצר הטוב, ושאל ממנו בבקשה שיחזור בתשובה, ולאסוק בתורה, ואינו מחזיר לו פנים, מפני שהוא רעב יותר להרויח ממון.

לאחר זמן תופסין אותו בקולר פירוש שנופל למטה בחוליו, כשרואה שאינו יכול להרויח יותר, ואמר אחזור בתשובה, ואז שמא יתנו לו שעה לכך, או שמא לא יתנו לו, אמר ליה הקדוש ברוך הוא, שוטה, עכשיו שאינך יכול עוד להרויח יותר את אחזור בתשובה, (ה"ג ט"ו פ) דאלו היית יכול להרויח עוד, לא היית חוזר בתשובה, בעודו כך יצאת נשמתו בלי תשובה.

ואמר רבי זריקא בא וראה איך שיש לפעמים שסוגרים בפני אדם פתח התשובה, והוא רב דמן חברייה אלישע בן אבויה הוה הראש מן הארבעה חברים דהיינו רבי עקיבא ובן זומא ובן עזאי, היה אלישע בן אבויה, ולא יחבו ליה רשותא למהדר בתשובה ולא נתנו לו רשות לחזור בתשובה, דנפקא ההוא קלא כי יצאה בת קול ואמרה, שובו בנים שובבים חוץ מאחר (כמנז' נמס' מגיגה דף טו ע"ב), ואמר בשעתא דהוה מת ועוד אמרה הבת קול בשעה שמת אלישע, כל אורחין ושבילין מלעילא ומלרע יתסתמון מההוא גברא שכל הדרכים והשבילים מלמעלה ומלמטה יסגרו מאותו האיש, דלא ייתי לעלמא דאתי כדי שלא יבא לעולם הבא. אמר רבי יהושע בן לוי, למה לן פולי האי למה לנו כל זה ללמוד מאלישע, הלא מקרא מפורש הוא וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה שהם ימים שאין בהם חפץ, שכבר אי אפשר לשוב ולתקן מה שעוות.

כח הרהור תשובה

(ה) וְאִית מְנַהוּן דְּמִצְפָּצְפִי וְסֻלְקִי, וְאֵלִין אֵינוּן חֵיִיבֵי עֲלָמָא דְחֻשְׁבֵי בְּלַבֵּייהוּ תְּשׁוּבָה, וּמִיתוּ וְלֹא יָכִילוּ לְמַעְבַּד לָהּ, אֵלִין אֲתַדְּנוּ תַמָּן בְּגִייהֶנּוּם, וּלְבַתֵּר מִצְפָּצְפִי וְסֻלְקִין, חֲמֵי כַּמָּה רַחֲמָנוּתָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם בְּרִיּוּהֵי, דְאֶפִּילוּ דְאִיהוּ חֵיִיבָא יְתִיר, וְהִרְהַר תְּשׁוּבָה, וְלֹא יָכִיל לְמַעְבַּד תְּשׁוּבָה וּמִית, הַאי בּוּדָאי מְקַבֵּל עוֹנָשָׁא עַל דְאֲזִיל בְּלֹא תְּשׁוּבָה, וּלְבַתֵּר הֵהוּא רְעוּתָא דְשׁוּי לְמַעְבַּד תְּשׁוּבָה לָא אַעֲדִיאת

מתוק מדבש

"מאמר כח הרהור תשובה" מאמר זה מיוסד על שלשה מאמרים: במאמר הראשון מבואר כי מי שהרהר בתשובה ונתחרט לגמרי וקבל על עצמו בכל לבו שלא לשוב ולחטוא, ורצה להתחיל ולתקן אבל מת, הנה זה צדיק גמור. אבל מי שרק הרהר בלבו לשוב בתשובה, ולא הספיק לשוב ומת, אזי הגם שיורד לגיהנם הנה הוא זוכה בזכות הרהור לעלות משם. ובמאמר השני והשלישי מבואר כי הצדיקים הם שיורדים לגיהנם להעלות משם את המהרהרים לשוב שלא הספיקו לשוב ומתו.

(מקור המאמר הראשון צוהר פרשת תרומה דף קנ ע"א-ב, ציטורינו כרך ז עמ' רלז-רלד. ומקור המאמר השני צוהר פרשת פנחס דף רכ ע"ב, ציטורינו כרך יד עמ' קז-ח. ומקור המאמר השלישי צמקוני הזהר תי' לז דף ע"ו ע"ב, ציטורינו כרך ז עמ' תלד)

ואמר עוד רבי יצחק וְאִית מְנַהוּן דְּמִצְפָּצְפִי וְסֻלְקִי כי יש מהרשעים שצועקים ובוכים מתוך יסורין שעה אחת ועולים ויוצאים מפתח הגיהנם (עי' רש"י זמס' ר"ה דף יז רע"א), וְאֵלִין אֵינוּן חֵיִיבֵי עֲלָמָא דְחֻשְׁבֵי בְּלַבֵּייהוּ תְּשׁוּבָה, וּמִיתוּ וְלֹא יָכִילוּ לְמַעְבַּד לָהּ ואלו הם רשעי העולם שהרהרו תשובה בלבם בהיותם על ערש דוי, ומתו ולא יכלו לעשות אותה, ואין בידם אלא הרצון לבד, אבל מי שביום מיתו נתחרט לגמרי על כל עונותיו וגמר בלבו לשוב בתשובה שלימה אם ישאר בחיים, הרי זה צדיק גמור, אֵלִין אֲתַדְּנוּ תַמָּן בְּגִייהֶנּוּם, וּלְבַתֵּר מִצְפָּצְפִי וְסֻלְקִין אלו נדונים שם בגיהנם ואחר כך צועקים ובוכים ועולים משם, חֲמֵי כַּמָּה רַחֲמָנוּתָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם בְּרִיּוּהֵי ראה כמה רחמנותו של הקב"ה עם בריותיו, דְאֶפִּילוּ דְאִיהוּ חֵיִיבָא יְתִיר שאפילו הוא רשע ביותר, וְהִרְהַר תְּשׁוּבָה וְלֹא יָכִיל לְמַעְבַּד תְּשׁוּבָה וּמִית והרהר לעשות תשובה ולא היה יכול לעשותה ומת, הַאי בּוּדָאי מְקַבֵּל עוֹנָשָׁא עַל דְאֲזִיל בְּלֹא תְּשׁוּבָה זה בודאי מקבל עונש על שהלך מן העולם הזה בלא תשובה, וּלְבַתֵּר הֵהוּא רְעוּתָא דְשׁוּי לְמַעְבַּד תְּשׁוּבָה לָא אַעֲדִיאת

מקמי מלפא עלאה, וקדשא בריך הוא אתקין לההוא חייבא דוכתא במדורא דשאל, ותמן מצפצפא תשובה, דהא ההוא רעותא נחית מקמי קדשא בריך הוא, ותבר פל גזיזין דתרעי מדורי גיהנם, ומטי לההוא אתר דההוא חייבא תמן, ובטש ביה, ואתער ליה ההוא רעותא כמלקדמין, וכדין מצפצפא ההיא נשמתא לסלקא מגו מדורא דשאל.

ולית רעותא טבא דיתאביד מקמי מלפא קדישא, ובגין כך זפאה איהו מאן דמהרהר הרהורין טבין לגבי מאריה, דאף על גב דלא יכיל למעבד לון, קדשא בריך הוא סליק ליה רעותיה פאילו עביד.

מתוק מדבש

מקמי מלפא עלאה אחר כך זה הרצון שקבל עליו לעשות תשובה אינו סר מלפני המלך העליון ב"ה אלא הוא מצויירת לפניו, וקדשא בריך הוא אתקין לההוא חייבא דוכתא במדורא דשאל והקב"ה מתקן לזה הרשע מקום מיוחד במדור של שאל, ותמן מצפצפא תשובה ושם צועק ובוכה הרשע ומתעורר הרהור התשובה שהרהר בחייו ועולה משם, דהא ההוא רעותא נחית מקמי קדשא בריך הוא ותבר פל גזיזין דתרעי מדורי גיהנם כי רצון ההוא לעשות תשובה המצוייר לפני הקב"ה יורד מלפניו ומשבר כל הכחות של הממונים על שערי מדורי הגיהנם, כי הרהור תשובה שורשו מהצנינה שאין הקליפות עומדות לפניה, לכן יש צמחה לשזור כמות הקליפות, ומטי לההוא אתר דההוא חייבא תמן ומגיע למקום ההוא שזה הרשע נמצא שם, ובטש ביה ואתער ליה ההוא רעותא כמלקדמין ומכה בו ומעורר אותו הרצון ההוא של התשובה כמקודם והוא מתודה שם על עונותיו, כי אין הרשע יודע לשוב שם מדעתו כי הכל נשכח ממנו, אלא מפני הרהור התשובה בחייו מזכירים לו כדי שישלים מה שחסר לתשובתו, וכדין מצפצפא ההיא נשמתא לסלקא מגו מדורא דשאל ואז צועקת ובוכה הנשמה ההיא מחמת יסוריה ועל ידי זה עולה ממדור של השאל.

ואמר דע לך כי ולית רעותא טבא דיתאביד מקמי מלפא קדישא אין שום רצון טוב שיהיה נאבד מלפני מלך הקדוש, ובגין כך זפאה איהו מאן דמהרהר הרהורין טבין לגבי מאריה בשביל זה אשרי מי שמהרהר הרהורים טובים לשוב אל הקב"ה, דאף על גב דלא יכיל למעבד לון שאף על פי שאינו יכול לעשות אותם בפועל, עם כל זה קדשא בריך הוא סליק ליה רעותיה פאילו עביד הקב"ה מעלה את רצונו ומחשבתו כאילו היה עושה, כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, וטעם הדבר כי ההרהור והמחשבה היא בהנשמה והשכל, והמחשבות מסודרות לפני הקב"ה לכן הוא מחשיבם.

דָּא לְטַב, אָבַל רְעוּתִיהָ לְבִישׁ לָא, בַּר הִרְהוּרָא דְעֵבוּדָה זָרָה, וְהָא
אוֹקְמוּהָ חֲבַרְיָא.

אֵינּוֹן דְּלֹא הִרְהֵרוּ תְּשׁוּבָה, נִחְתִּי לְשֹׂאוֹל וְלֹא סִלְקִי מִתְּמָן לְדַרְי דְּרִין,
עַלֵּיהוּ כְּתִיב (אִיּוֹב ז טו) פְּלֵה עֲנָן וַיִּלְךָ פֶּן יוֹרֵד שֹׂאוֹל לֹא יַעֲלֶה,
עַל קַדְמָאֵי פְתִיב (ש"א ב ו) יְהו"ה מְמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שֹׂאוֹל וַיַּעַל.

אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה (קהלת ט ו), וְכִי כָּל בְּנֵי עַלְמָא אֲזִלֵּי לְשֹׂאוֹל,
אֵין, אָבַל סִלְקִין מִיָּד, דְּכְתִיב (ש"א ב ו) מוֹרִיד שֹׂאוֹל וַיַּעַל, בַּר

מתוק מדבש

דָּא לְטַב זהו רק אם היה לו רצון לעשות טוב, אָבַל רְעוּתִיהָ לְבִישׁ לָא אבל אם היה
לו רצון לעשות רע לא נחשב המחשבה כמעשה, כי הרהור רע מקומו בחיצונים ואין
בהם מחשבה אלא מעשה, לכן על ידי הרהור רע אין החיצונים יכולים לאחוז ולהדבק בו,
בַּר הִרְהוּרָא דְעֵבוּדָה זָרָה חוּץ הִרְהוּרֵי עֵבוּדָה זָרָה, וְהָא אוֹקְמוּהָ חֲבַרְיָא והרי כבר
העמידו כן החברים (נמס' קידושין דף לט ע"ג), וטעם הדבר כי כיון שהוא מודה בעבודה
זרה הרי הוא כופר בעיקר ובכל התורה כולה, ומוסר נשמתו הדקה שבה ענין המחשבה
להחיצונים ונפשו יורדת לשאול ונכרתת ממנו, אבל הרוח והנשמה מתגלגלים ויכולים לזכות
על ידי נפש אחרת.

אֵינּוֹן דְּלֹא הִרְהֵרוּ תְּשׁוּבָה אלו שלא הרהרו בתשובה בחייהם, וחטאו בעונות חמורים
כדלקמן, נִחְתִּי לְשֹׂאוֹל וְלֹא סִלְקִי מִתְּמָן לְדַרְי דְּרִין יורדים לשאול ואינם עולים
משם לדורי דורות, עַלֵּיהוּ כְּתִיב פְּלֵה עֲנָן וַיִּלְךָ כמו שענן כלה והולך לו ולא ישוב
זה הענן בעצמו, פֶּן יוֹרֵד שֹׂאוֹל לֹא יַעֲלֶה פִּירוּשׁ רִשְׁעֵי הַיּוֹרֵד לְשֹׂאוֹל שׁוֹב לֹא יַעֲלֶה
משם לעולם, עַל קַדְמָאֵי פְתִיב על הראשונים שהרהרו בתשובה בחייהם כתוב יְהו"ה
מְמִית וּמְחַיֶּה דהיינו לפעמים אחר המיתה מחיה אותו בסוד הגלגול, מוֹרִיד שֹׂאוֹל וַיַּעַל
שעל ידי הרהור תשובתם יזכו לעלות מן השאול.

מאמר 3 מזהר פרשת פנחס

מה שכתוב כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה שׁוֹאֵל
וְכִי כָּל בְּנֵי עַלְמָא אֲזִלֵּי לְשֹׂאוֹל וכי כל בני העולם הולכים לשאול, ומשיב אֵין
כך הוא שכל בני אדם אפילו צדיקים כשעוברים מעולם הזה לעולם העליון, מוכרחים לעבור
דרך השאול שהוא הגיהנם, אָבַל סִלְקִין מִיָּד אבל הצדיקים עולים מיד דְּכְתִיב מוֹרִיד
שֹׂאוֹל וַיַּעַל. בַּר אֵינּוֹן חֲיִיבִין דְּלֹא הִרְהֵרוּ תְּשׁוּבָה לְעַלְמִין חוּץ מֵאוֹתָם הִרְשָׁעִים

אינון חייבין דלא הרהרו תשובה לעלמין, דנחתין ולא סלקין, ואפילו צדיקים גמורים נחתין תמן, אמאי נחתין, בגין דנטלין פמה חייבין מתמן, וסלקין לון לעילא, ומאן אינון, אינון דהרהרו בתשובה בהאי עלמא, ולא יכולו, ואסתלקו מן עלמא, וצדיקייא נחתין בגיניהון דחייבין גו שאול, ונטלין לון, וסלקין לון מן תמן.

ואם הוא צדיק אתמר ביה (משלי כד טו) פי שבע יפול צדיק וקם. אמר ליה רבי אלעזר, ואם הוא צדיק אמאי נחתית תמן, אלא בגין לאפקא מתמן כל נפשא ונפשא מאלין דהרהרו בתיובתא ומתו בקצרות שנין, ואיהו טרח בגיניה.

מתוק מדבש

שלא הרהרו בתשובה לעולם, דנחתין ולא סלקין אלו יורדים לשאול ואינם עולים, ומפרש כי ואפילו צדיקים גמורים נחתין תמן יורדים לשאול, אמאי נחתין למה הם יורדים לשם, ואומר בגין דנטלין פמה חייבין מתמן וסלקין לון לעילא לפי שהם לוקחים כמה רשעים משם ומעלין אותם למעלה, ומאן אינון ואיזה רשעים הם יכולים להעלות, אינון דהרהרו בתשובה בהאי עלמא, ולא יכולו, ואסתלקו מן עלמא אותם שהרהרו בתשובה בעולם הזה, ולא יכלו לעשות תשובה, כי נסתלקו מן העולם, וצדיקייא נחתין בגיניהון דחייבין גו שאול והצדיקים יורדים בשביל אלו הרשעים לתוך השאול, ונטלין לון וסלקין לון מן תמן ולוקחים אותם ומעלין אותם משם. (רמ"ק ומק"מ ומפריש)

מאמר ג ממקונו הזכר

ואם הוא צדיק, אתמר ביה נאמר בו פי שבע יפול צדיק אפילו אם נפל וירד לשבעה מדורי גיהנם, וקם אבל הוא קם ועולה משם. אמר ליה רבי אלעזר לאביו רבי שמעון, ואם הוא צדיק אמאי נחתית תמן ואם הוא צדיק למה ירד לגיהנם, ורצה לומר מה הסיבה שהצדיק יורד לגיהנם, ומשיב אלא בגין לאפקא מתמן כל נפשא ונפשא אלא הצדיק יורד לגיהנם כדי להוציא משם כל נפש ונפש מאלין דהרהרו בתיובתא ומתו בקצרות שנין מאלו שהרהרו בתשובה בחייהם ומתו בקצרות שנים, ולא הספיקו לעשות תשובה בפועל, ואיהו טרח בגיניה והצדיק יורד לגיהנם ומטריח את עצמו בשבילם לתקנם ולהעלותם משם, ומי שעשה קצת תשובה בחייו, עולה בעצמו משם כשמתמרים עונותיו.

מעלת מארי דחושבנא

(ו) **פּי אִין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשָׂאוּל** (קהלת ט ז). **בְּגִיּהֶנּוּם אֵית בֵּיה מְדוּרִין עַל מְדוּרִין, מְדוּרָא תַּתָּאָה שְׂאוּל, מְדוּרָא תַּתָּאָה מַנְיָה אַבְדוֹן, וְדָא סְמִיךְ לְדָא, מֵאן דְּנַחֲתִית לְשָׂאוּל, יְדוּנּוֹן לִיָּה, וּמַתְמָן יַצְפָּצֵף וְעוֹלָה, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ש"א ב ו) מוֹרִיד שְׂאוּל וַיַּעַל, וּמֵאן דְּנַחֲתִית לְאַבְדוֹן, תּוּ לָא סְלִיק לְעֻלְמִין.**

מֵאן דְּאֵית בֵּיה עוֹבְדָא טְבָא, אוּ דְּאֵיהּוּ מְאָרִי דְּחוֹשְׁבְּנָא, הָא אוֹקְמוּהּ, דְּבְכָל לִילְיָא וְלִילְיָא, עַד לָא יִשְׁכַּב וְעַד לָא נָאִים, בְּעֵי בַר נָשׁ

מתוק מדבש

"מאמר מעלת מארי דחושבנא" ומבואר בו כי מי שעושה חשבון נפש לפני שהולך לישן, ומתודה ושב בתשובה על מה שחטא ביום, הנה זה נקרא "בעל חשבון", ותשובתו קלה יותר מאם היה שב ביום אחר, ובוזה ניצל אפילו ממדור שאול שבגיהנם. ומבאר עוד שגם מי שעוסק בתורה ניצל מגיהנם. ואלו השנים הגם שאחר פטירתם יעברו דרך גיהנם עם כל זה תהיה כניסתם רק בהעברה ולא יותר.

(מקור המאמר זוהר פרשת קרח דף קעט ע"א, ציטורינו כרך יג עמ' ערז-עד)

לבאר מה שכתוב **פּי אִין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשָׂאוּל**, הקדים ואמר **בְּגִיּהֶנּוּם אֵית בֵּיה מְדוּרִין עַל מְדוּרִין** הנה בגיהנם יש מדורים על מדורים, דהיינו שבעה מדורים, **מְדוּרָא תַּתָּאָה שְׂאוּל** מדור התחתון נקרא שאול, הוא מדור הששי מלמעלה למטה, **מְדוּרָא תַּתָּאָה מַנְיָה אַבְדוֹן** מדור היותר תחתון ממנו נקרא אבדון, והוא מדור השביעי, **וְדָא סְמִיךְ לְדָא** וזה סמוך לזה, ושצעה מדורי הגיהנם הם צחינות שצע ספירות של הנוקצא דקליפה, ושאוּל ואבדון הם צחינות יסוד ומלכות שלה, לכן הם סמוכים זה לזה, **מֵאן דְּנַחֲתִית לְשָׂאוּל יְדוּנּוֹן לִיָּה** מי שיורד רק לשאוּל דנים אותו שם, **וּמַתְמָן יַצְפָּצֵף וְעוֹלָה** ואחר כך משם יצוף ויעלה, (מלת יַצְפָּצֵף היא לשון קָף על פני המים, כי הגיהנם מלא אש כים מלא מים, ורשעים השקועים נחמתו כשעולים ממוכו נפיש על פניו), **הָדָא הוּא דְכְּתִיב** זהו שכתוב **מוֹרִיד שְׂאוּל וַיַּעַל** הרי משאוּל יכולים לעלות, אבל **וּמֵאן דְּנַחֲתִית לְאַבְדוֹן** מי שיורד לאבדון, **תּוּ לָא סְלִיק לְעֻלְמִין** לא עולה משם עוד לעולם.

ומפרש ב' אופנים שעל ידם ניצל מן השאוּל, והם סור מרע ועשה טוב, וזהו שאמר **מֵאן דְּאֵית בֵּיה עוֹבְדָא טְבָא** מי שיש בו מעשה טוב של איזו מצוה, או **דְּאֵיהּוּ מְאָרִי דְּחוֹשְׁבְּנָא** או שהוא מבעלי החשבון, ותחילה מפרש בחינת סור מרע שעל ידה ניצל מן השאוּל, כי **הָא אוֹקְמוּהּ** הרי פירשו החברים, **דְּבְכָל לִילְיָא וְלִילְיָא עַד לָא יִשְׁכַּב וְעַד לָא נָאִים** כי בכל לילה ולילה טרם שישכב וטרם שישן, **בְּעֵי בַר נָשׁ לְמַעַבְדַּ חוֹשְׁבְּנָא מְעוֹבְדוּי דְּעַבְדַּ פֶּל הַהוּא יוֹמָא** צריך האדם לעשות חשבון ממעשיו שעשה

לְמַעַבְדַּד חוֹשְׁבְנָא מְעוֹבְדוּי דְעַבְדַּד כֹּל הָהוּא יוֹמָא, וְיִתּוּב מַנְיִיהוּ, וְיִבְעִי
עַלְיִיהוּ רַחְמִי, מְאִי טַעְמָא בְּהֵיָא שְׁעָתָא, בְּגִין דְּהֵיָא שְׁעָתָא אֵילְנָא
דְּמוֹתָא שְׂאֲרִי בְּעֵלְמָא, וְכֹל בְּנֵי עֵלְמָא טַעְמִין טַעְמָא דְּמוֹתָא, וְיִבְעִי
בְּהֵיָא שְׁעָתָא לְמַעַבְדַּד חוֹשְׁבְנָא מְעוֹבְדוּי, וְיִוְדִי עַלְיִיהוּ, בְּגִין דְּאֵיָהּ
שְׁעָתָא דְּמוֹתָא, וְאֵלִין אַקְרוּן מְאֲרִי דְּחוֹשְׁבְנָא.

וְכֵן מֵאֵן דְּאִשְׁתְּדַל בְּדַעַת וּבְחֻכְמָה לְמַנְדַּע לְמְאֲרִיָּה, פִּד יַעֲבְרוּן לִיָּה
לְאַסְתְּכָאָה וּלְאַסְתְּפִלָּא בְּאֵינוּן חֵיִיבִין דְּאִתְטְרִידוּ בְּגֵיהֶנָם, וּבְדַרְגָּא
דְּשְׂאוּל, וְכִלְהוּ צְוּוּחִין מְאֵינוּן דְּרַגִּין, הוּא לָא יִשְׁתָּאֵר תַּמָּן, וְלָא יִשְׁתַּפַּח
בִּינֵיהוּ.

מתוק מדבש

כל היום ההוא, וְיִתּוּב מַנְיִיהוּ וְיִבְעִי עַלְיִיהוּ רַחְמִי וְיִשׁוּב מֵהֶם וְיִבְקֶשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים,
שֶׁהִקְבִּי"ה יִמְחֹל לוֹ, מְאִי טַעְמָא בְּהֵיָא שְׁעָתָא מֵהוּ הַטַּעַם שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹן בְּשַׁעַה
הַהִיא קוֹדֵם הַשִּׁנָּה, בְּגִין דְּהֵיָא שְׁעָתָא אֵילְנָא דְּמוֹתָא שְׂאֲרִי בְּעֵלְמָא לְפִי שְׁבַשְׁעָה
הַהִיא עַץ הַמוֹת, וְהֵיִינוּ הַתַּפְשׁוֹת הַחִיצוֹנִים הָאֲחוּזִים בַּמִּדַּת הַמַּלְכוּת שׁוֹרִים בַּעֲלוֹם, וְכֹל
בְּנֵי עֵלְמָא טַעְמִין טַעְמָא דְּמוֹתָא וְכֹל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם מִיָּתָה בְּשִׁנְתָם, וְיִבְעִי
בְּהֵיָא שְׁעָתָא לְמַעַבְדַּד חוֹשְׁבְנָא מְעוֹבְדוּי, וְיִוְדִי עַלְיִיהוּ לְכֵן צָרִיךְ הָאָדָם בְּאוֹתָהּ
שַׁעַה לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹן מִמַּעֲשֵׂיו, וְיִתּוּדָה עֲלֵיהֶם, בְּגִין דְּאֵיָהּ שְׁעָתָא דְּמוֹתָא לְפִי שְׂאוּ הִיא
שַׁעַה שֶׁל הַתְּעוֹרְרוֹת הַמוֹת, כִּי הַשִּׁנָּה הִיא חֶלֶק אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּמִיתָה (כְּמַנְאוּר נִמְס') נִרְכּוֹת
דְּף נו ע"ג), וְכַמוֹ שֶׁקוֹדֵם מִיָּתָה הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתּוֹדוֹת, כֵּן עַתָּה רְאוּי שִׁיתּוּדָה, וְגַם כֹּל יוֹם
וְיוֹם הוּא בְּחִינָה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְצָרִיךְ לְשׁוּב עַל אֲשֶׁר חָטָא בְּיוֹם הַזֶּה, שְׂאוּ תִּשׁוּבְתוֹ קֵלָה
יִתֵּר מֵאֵם יִשְׂאִיר וְיִשְׁהֵא חֲטָאוֹ לְיוֹם אַחֵר, וְאֵלִין אַקְרוּן מְאֲרִי דְּחוֹשְׁבְנָא וְאֵלוּ נִקְרְאוּ
בַּעֲלֵי חֲשׁוֹן.

ועל בחינת ועשה טוב שעל ידה ינצל מן השאול אמר וְכֵן מֵאֵן דְּאִשְׁתְּדַל בְּדַעַת
וּבְחֻכְמָה לְמַנְדַּע לְמְאֲרִיָּה וְכֵן מִי שֶׁהִשְׁתַּדַּל בְּדַעַת וּבְחֻכְמָה לְהַכִּיר אֶת קוֹנוֹ, פִּד
יַעֲבְרוּן לִיָּה לְאַסְתְּכָאָה וּלְאַסְתְּפִלָּא בְּאֵינוּן חֵיִיבִין דְּאִתְטְרִידוּ בְּגֵיהֶנָם וּבְדַרְגָּא
דְּשְׂאוּל כְּשִׁיעֲבִירוֹ אוֹתוֹ אַחַר פְּטִירְתוֹ לְרֵאוֹת וּלְהִסְתַּכַּל בְּאוֹתָם הַרְשָׁעִים שֶׁנִּטְרְדוּ בְּגֵיהֶנָם
וּבַמְדַרְגָּה שֶׁל הַשְּׂאוּל וְדָנִים אוֹתָם שֵׁם, וְכִלְהוּ צְוּוּחִין מְאֵינוּן דְּרַגִּין וְכֹלֵם צוֹעֲקִים
מִצַּעֲרָם מֵאוֹתָם הַמְדַרְגוֹת, הוּא לָא יִשְׁתָּאֵר תַּמָּן וְלָא יִשְׁתַּפַּח בִּינֵיהוּ הוּא לָא יִשְׂאֵר
שֵׁם וְלָא יִמְצָא בִּינֵיהֶם.

וְעַל דָּא אֵין מַעֲשָׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשִׂאוּל, וְלֹא יִשְׁתַּכַּח אֱלֹא
 לְעִילָא לְעִילָא, בְּאַתֵּר דְּכֻמְה נְהוּרִין וּבּוֹצִינִין וְכֻמְה פְּסוּפִין שְׂאֲרָן
 בֵּיהּ, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתִי לְאַשְׁתַּעֲשַׂע עִם שְׂאֵר צְדִיקָיָא דִּי בְּגִן
 עֲדָן.

זְכָאָה חוּלְקִיהוֹן דְּצְדִיקָיָא בְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְּאֲתִי, עֲלִייהוּ כְּתִיב
 (תהלים קמ"ד) אִף צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.

מתוק מדבש

ומסיק דבריו ואמר וְעַל דָּא ועל זה נאמר אֵין מַעֲשָׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשִׂאוּל
 פירוש מי שיש בו מעשה טוב, או שעשה חשבון הנפש קודם שינתו, או שעסק
 בדעת בחכמת התורה, אלו לא ישארו בגיהנם, ורצה לומר כי כל הצדיקים הנכנסים לגן
 עדן צריכים תחילה לעבור דרך הגיהנם, אלא שמצננים אותו קודם שעוברים (כמזכיר בספר
 מדע פרשת נלק דף סו ע"א), והטעם שצריכים לעבור דרך הגיהנם, כדי לראות חלקו שהיה
 מזומן לו, וניצול ממנו על ידי שהתגבר על היצר הרע בחייו, וְלֹא יִשְׁתַּכַּח אֱלֹא לְעִילָא
 לְעִילָא ולא ימצא אלא למעלה למעלה, דהיינו בגן עדן העליון, בְּאַתֵּר דְּכֻמְה נְהוּרִין
 וּבּוֹצִינִין וְכֻמְה פְּסוּפִין שְׂאֲרָן בֵּיהּ במקום שכמה אורות ונרות וכמה דברים נחמדים
 שורים ונמצאים בו, (ס"ג סמ"ק) וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתִי לְאַשְׁתַּעֲשַׂע עִם צְדִיקָיָא
 דִּי בְּגִן עֲדָן והקב"ה בא בכל לילה להשתעשע עם הצדיקים שבגן עדן.

זְכָאָה חוּלְקִיהוֹן דְּצְדִיקָיָא בְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְּאֲתִי אשרי חלקם של הצדיקים
 בעולם הזה ובעולם הבא, עֲלִייהוּ כְּתִיב עליהם נאמר אִף צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ
 יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ. (כמ"ק ומפרשים)

תשובה מתוך הכנעה וחרטה

(1) רַבִּי אֲבָא פָּתַח, (תהלים נא יט) זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשֻׁבָּה וְגוֹמֵר, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהוּ, דְרַעוּתָא דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לָא אַתְרַעֵי בְקַרְבָּן דְּבַר נֶשׁ עַל חוּבוֹי, אֶלָּא רוּחַ נְשֻׁבָּה, וּבְנֵי נֶשׂא לָא יְדַעֵי מַאי קְאָמְרִי, וְהִכֵּי שְׂמַעְנָא מְבוּצִינָא קְדִישָׁא, דְכַד אֶתִּי בַר נֶשׁ לְאַסְתָּאבָא בְּחוּבוֹי, אֲמַשִּׁיךְ עָלֶיהָ רוּחַ מְסֻטְרָא דְמְסָאבָא, וְאַתְגָּאֵי עַל בַּר נֶשׁ, וְשָׁלִיט עָלֶיהָ לְכָל רַעוּתָא, וְהָהוּא סְטְרָא מְסָאבָא אַתְגַּבַּר בְּחִילֵיהָ, וְאַתְתְּקַף וְשָׁלִיט עָלֶיהָ לְרַעוּתֶיהָ, אֶתִּי בַר נֶשׁ וְשָׁלִיט עָלֶיהָ לְאַתְדַּפָּא, מְדַפְּאִין לִיהָ.

מתוק מדבש

"מאמר תשובה מתוך הכנעה וחרטה" ומבואר בו כי החוטא הוא על ידי שיש בו מדת הגאווה, ולכן תשובתו היא על ידי לב נשבר וחרטה. ומבאר שעיקר הכפרה בזמן המקדש בהבאת קרבן על חטא, היתה על ידי ההכנעה והחרטה שהיא מעיקרי ומיסודות התשובה.

(מקור המאמר צוהר פרשת פנחס דף רמ ע"א, צניאורינו כך יד עמ' תא-תג)

רַבִּי אֲבָא פָּתַח לפרש מה שכתוב זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשֻׁבָּה לֵב נֶשֶׁבֶר וְנִדְכָה אֱלֹהִים לָא תְבוּהָ, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהוּ פְסוּק זֶה כָּבֵר בִּיאָרוּ הַחֲבֵרִים, דְרַעוּתָא דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לָא אַתְרַעֵי בְקַרְבָּן דְּבַר נֶשׁ עַל חוּבוֹי כִּי אִין רְצוּנוּ שֶׁל הַקְּב"ה בְּקַרְבָּן שֶׁמִּקְרִיב הָאָדָם עַל חֲטָאוֹ, אֶלָּא רוּחַ נְשֻׁבָּה זֶהוּ עֵיקַר רְצוֹן וְנַחַת רוּחַ שֶׁל הַקְּב"ה כְּשָׂאָדָם שׁוֹבֵר אֶת לְבוֹ וְרוּחוֹ וּמְצַטְעֵר עַל חֲטָאוֹ וְשׁוֹב בְּתִשְׁבֻּבָה שְׁלִימָה, וּבְנֵי נֶשׂא לָא יְדַעֵי מַאי קְאָמְרִי וּבְנֵי אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים מַה שְׁאוּמְרִים, בְּפִסּוּק זֶה שֶׁל זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשֻׁבָּה, וְהִכֵּי שְׂמַעְנָא מְבוּצִינָא קְדִישָׁא וְכֵן שְׁמַעְנָא מֵמֵאוֹר הַקְּדוֹשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְכַד אֶתִּי בַר נֶשׁ לְאַסְתָּאבָא בְּחוּבוֹי כְּשָׂבָא הָאָדָם לְהִטְמָא בְּחֲטָאוֹ, כְּלוּמַר כְּשֶׁמִּסְכִּים וּמְחַלִּיט לְשִׁמּוֹעַ לְקוֹל יִצְרוֹ הֵרַע לְחֲטוּא, אִזְ אֲמַשִּׁיךְ עָלֶיהָ רוּחַ מְסֻטְרָא דְמְסָאבָא מִיַּד הוּא מִמְשִׁיךְ עָלָיו עַל יְדֵי יִצְרוֹ הֵרַע רוּחַ מִצַּד הַטּוֹמָאָה, וְאַתְגָּאֵי עַל בַּר נֶשׁ וְשָׁלִיט עָלֶיהָ לְכָל רַעוּתָא וְאוֹתוֹ רוּחַ הַטּוֹמָאָה מִתְגָּאֵה עַל הָאָדָם וְשׁוֹלֵט עָלָיו לְהַחֲטִיאֹ לְכָל רְצוּנוֹ, כִּי עֵבִירָה גּוֹרֶרֶת עֵבִירָה, וְהָהוּא סְטְרָא מְסָאבָא אַתְגַּבַּר בְּחִילֵיהָ וְרוּחַ הַטּוֹמָאָה הוּא מִתְגַּבֵּר בְּכַחוֹ, וְאַתְתְּקַף וְשָׁלִיט עָלֶיהָ לְרַעוּתֶיהָ וּמִתְחַזֵּק וְשׁוֹלֵט עָלָיו כְּפִי רְצוּנוֹ, כִּי עַל יְדֵי הָעֵבִירָה שְׁעֵבֶר הָאָדָם לּוֹקַח הֵיצֵר הֵרַע הַשֶּׁפַע הַקְּדוֹשׁ מַה שֶׁהִיא רְאוּי לְאוֹתוֹ הָאָדָם, וּבְכַח זֶה הוּא שׁוֹלֵט עָלָיו וְבֵא לְהַטְהֵר מִטּוֹמָאָתוֹ שְׁנִטְמָא בְּעוֹנוֹתָיו וְלִשׁוֹב בְּתִשְׁבֻּבָה שְׁלִימָה וּמְחַלִּיט בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵא יִחְטָא עוֹד, אִזְ מְדַפְּאִין לִיהָ מִטְהַרִּים אֶת נִשְׁמַתּוֹ, כִּי הֵבֵא לְהַטְהֵר מִסִּיעֵין אוֹתוֹ.

בזמנא דהוה בי מקדשא קיים, אקריב קרבניה, כל פפרה דיליה תלייא עליה עד דאתחרט, ותבר לההוא רוח מגו גאותא דיליה, ומאיף ליה, ודא הוא תבירו דההוא דרגא דמסאבא, וכד אתבר ההוא רוח מסאבא וקריב קרבניה, דא איהו דאתקבל ברענא פדקא יאות. ואי לא אתבר ההוא רוח, לאו קרבניה פלום, ולכלפי אתמסר, דהא קרבנא דא לאו דקדשא בריף הוא, אלא מפלבי.

ובגין כך זבחי אלהי"ם פדקא יאות, הוא רוח נשברה, דיתבר ההוא רוחא מסאבא, ולא ישלוט, ועל דא מאן דיתבר ליה פדקא יאות, עליה פתיב (שם ע"ח לט) רוח הולף ולא ישוב, ליהוי ההוא גברא פאבטחותא, דלא יתוב לגביה לעלמין, הדא הוא דכתיב, ולא ישוב.

מתוק מדבש

בזמנא דהוה בי מקדשא קיים בזמן שבית המקדש קיים, אקריב קרבניה כשאדם הקריב את קרבנו על חטאו, כל פפרה דיליה תלייא עליה עד דאתחרט כל הכפרה שלו היתה תלויה עליו עד שמתחרט באמת על חטאו, ותבר לההוא רוח מגו גאותא דיליה ומאיף ליה ושיבר את כח רוח הטומאה מן הגאות שלו והשפיל אותו, ודא הוא תבירו דההוא דרגא דמסאבא וזה הוא השבירה והביטול לאותה מדרגת הטומאה שממנה נמשך רוח הטומאה, וכד אתבר ההוא רוח מסאבא וקריב קרבניה ואחר שנשבר אותו רוח הטומאה והאדם הקריב את קרבנו, אז דא איהו דאתקבל ברענא פדקא יאות זהו קרבן חטאת שנתקבל ברצון כראוי.

ואי לא אתבר ההוא רוח ואם רוח הטומאה ההיא לא נשברה, לאו קרבניה פלום ולכלפי אתמסר אין קרבנו שוה כלום והוא נמסר לכלבים שהם החיצונים, דהא קרבנא דא לאו דקדשא בריף הוא אלא מפלבי כי קרבן זה אינו של הקב"ה אלא של הכלבים.

ובגין כך ולכן כתוב זבחי אלהי"ם פדקא יאות איזהו קרבן כראוי, הוא רוח נשברה היינו דיתבר ההוא רוחא מסאבא ולא ישלוט שישבור את רוח הטומאה שלא ישלוט עליו עוד, ועל דא מאן דיתבר ליה פדקא יאות ועל כן מי שמשבר אותו כראוי, עליה פתיב עליו נאמר ויזכור כי בשר המה רוח הולף ולא ישוב פירוש אם האדם משים עצמו רך כבשר ושב בתשובה שלימה, אז ליהוי ההוא גברא פאבטחותא יהיה אותו האדם בטוח, דלא יתוב לגביה לעלמין שרוח הטומאה ההיא לא תשוב אליו לעולם, הדא הוא דכתיב זהו שכתוב ולא ישוב שהוא כעין הבטחה שלא ישוב עוד רוח הטומאה אליו, כי נתבטל לגמרי.

תשובה מתוך תפלה ודמעה

(ח) לית לך בכל עלמא דקיימי קמיה, אלא תשובה וצלותא דבר נש.
 ואמר רבי יהודה, תלת זיני תשובה הכא בהאי קרא, תפלה,
 שועה, דמעה, וכלהו בהאי קרא פתיבי (תהלים לט ג) שמעה תפלתי יהו"ה
 ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש, פלהו תלתא חשיבי לפני קדשא
 בריך הוא, ומפולהו לא חשיב פדמעה, דהא בדמעין אזלא לבא
 ורעותא וכל גופא, ותליסר תרעין עאלין קמי הקדוש ברוך הוא.
 תפלה, דכתיב בה שמיעה, דכתיב שמעה תפלתי יהו"ה. שועה, דכתיב
 ושועתי האזינה. דמעה, לאו פהני, אלא יתיר מפולא, דכתיב אל
 דמעתי אל תחרש.

מתוק מדבש

"מאמר תשובה מתוך תפלה ודמעה" ומבואר בו כי שלשה סוגי תשובה יש, והם: תשובה
 על ידי תפלה, ולמעלה ממנה תשובה על ידי שועה שהיא תפלה מתוך צעקת הלב,
 ולמעלה ממנה תשובה על ידי דמעה שהיא תפלה בהתעוררות כל אברי הגוף, והיא
 בוקעת רקיעים ומתקבלת בכל עת.

(מקור המאמר זוהר חדש מדרש רות דף לו ע"ב - ט"ז ע"א, צנצאוריני כרך ג עמ' תל-תלג)
 ואמר כי לית לך מילי בעלמא דקיימי קמיה אין לך דבר בעולם שחשוב ועומד לפני
 הקדוש ברוך הוא אלא תשובה, וצלותא דבר נש ותפלתו של האדם. ואמר רבי
 יהודה, תלת זיני תשובה הכא בהאי קרא ג' מיני תשובה נזכרים כאן בפסוק זה,
 והיינו תשובה על ידי תפלה, תשובה על ידי שועה, תשובה על ידי דמעה, וכלהו
 בהאי קרא פתיבי וכולם כתובים בפסוק הזה, שמעה "תפלתי" יהו"ה, "ושועתי"
 האזינה, אל "דמעתי" אל תחרש, והנה פלהו תלתא חשיבי לפני קדשא בריך
 הוא כל הג' מיני תשובה חשובים לפני הקדוש ברוך הוא, ומפולהו לא חשיב פדמעה
 ומכולם אינו חשוב לפניו כמו תשובה בדמעות, דהא בדמעין אזלא לבא ורעותא וכל
 גופא כי בדמעות מתעוררים הלב והרצון וכל הגוף, ותליסר תרעין עאלין קמי הקדוש
 ברוך הוא וי"ג שערים נכנסים הדמעות לפני הקדוש ברוך הוא.

ומפרש הדבר הראשון הוא תפלה, דכתיב בה שמיעה שנסמך אצלה לשון שמיעה דכתיב
 שמעה תפלתי יהו"ה. הדבר השני הוא שועה, שנסמך אצלה לשון האזנה דכתיב
 ושועתי האזינה. הדבר השלישי הוא דמעה וזה לאו פהני תשובה בדמעה אינה כמו
 השאר, אלא יתיר מפולא אלא היא חשובה יותר מכולן דכתיב כמו שכתוב אל דמעתי
 אל תחרש ולשון זה חזק יותר משמיעה והאזנה כדלקמן.

מאי בין האי להאי, רבנין דקיסרי ורבי אלעזר בר יוסי, רבי אלעזר בר יוסי אמר, תפלה, לזמנין דבר נש צלי צלותיה, והקדוש ברוך הוא שומע, אבל לא בעי למעבד שאילתיה, ושתיק מניה, ולא אשגח בה, דהא לא כתיב בה אלא שמיעה.

שועה איהו יתיר מתפלה, דצווח ברעותא דלפא לקמיה מריה, ובגין דשוי רעותא יתיר, כתיב בה האזינה, כמאן דארפין אודניה גבי ההיא מלה, ועם כל דא שתיק, ולא בעי למיעבד רעותיה.

אבל דמעה, איהי בלפא וברעותא דכל גופא, ובגין כך כתיב בה, אל דמעתי אל תחרש.

ורבנן אמרי, לאו כל דמעין עאלין קמיה מלפא, דמעין דרוגזא, ודמעין דמוסר דין על חבירו לא עאלין קמיה דמלפא, אלא

מתוק מדבש

ושואל מאי בין האי להאי מה הבדל בין זה לזה, ומשיב רבנין דקיסרי החכמים מעיר קיסרי ורבי אלעזר בר יוסי חולקים בדבר, רבי אלעזר בר יוסי אמר שהבדל הוא כי תפלה לזמנין דבר נש צלי צלותיה תפלה לפעמים שאדם מתפלל תפלתו והקדוש ברוך הוא שומע, אבל לא בעי למעבד שאילתיה אבל אינו רוצה לעשות שאלתו ובקשתו, ושתיק מניה ולא אשגח בה והוא שותק ממנה ואינו משגיח בה, דהא לא כתיב בה אלא שמיעה כי לא כתוב בו אלא שמיעה בלבד, להורות כי לפעמים הוא רק שומע אל תפלתו ואינו מקבלה.

אבל שועה איהו יתיר מתפלה שועה היא חשובה יותר מתפלה, דצווח ברעותא דלפא לקמיה מריה שצועק ברצון הלב לפני קונו, ובגין דשוי רעותא יתיר ולפי שמים רצונו יותר להקדוש ברוך הוא, לכן כתיב בה האזינה שפירושו כמאן דארפין אודניה גבי ההיא מלה כמי שמטה את אזנו לשמוע אותו הדבר וברצונו לקבלו, ועם כל דא שתיק ולא בעי למיעבד רעותיה ועם כל זה לפעמים הוא שותק ואינו רוצה לעשות רצונו.

אבל דמעה איהי בלפא וברעותא דכל גופא אבל דמעה היא בהתעוררות הלב וברצון של כל הגוף, ובגין כך כתיב בה ולכך כתוב בה אל דמעתי אל תחרש שהקדוש ברוך הוא מקבל תפלתו וממלא את בקשתו.

ורבנן אמרי וחכמים אומרים, לאו כל דמעין עאלין קמיה מלפא לא כל הדמעות נכנסות לפני המלך ב"ה, כגון דמעין דרוגזא דמעות של כעס, ודמעין דמוסר דין על חבירו ודמעות של המוסר דין על חבירו, לא עאלין קמיה דמלפא אלו הדמעות

דְּמַעֲיִן דְּצְלוֹתָא וְדִתְשׁוּבָה, וְדִבְעֵינָן בְּעוֹתָא מְגוּ עֲקָתָא, כְּלָהוּ בְּקַעֲיָן רְקִיעֵין, וּפְתַחֲי תַרְעִין, וְעֲאֲלִין קַמִּיה דְּמַלְכָּא.

דִּתְנִינָן, בְּיוֹמָא דְּאַתְחָרַב בֵּי מְקֻדְשָׁא, כָּל תַּרְעִין נְנַעְלוּ, וְתַרְעִין דְּדִמְעִין לֹא נְנַעְלוּ, מַה כְּתִיב בְּחֻזְקֵיהוּ (ישעיה לח ח) שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ רְאִינָה מִמֶּשׁ מְגוּ דְּמַעֲיִן, וְלִזְמַנָּא דְּאַתִּי מַה כְּתִיב (שם כה ח) וּמָחָה אֲדַנִּי אֱלֹהִיִּים דְּמַעָּה מַעַל כָּל פְּנִים.

אֵית דְּמַעֲיִן לְטַב, וְאֵית דְּמַעֲיִן לְבִישׁ, לְטַב, דְּיִצְר הַטּוֹב, דְּבִישׁ, דְּיִצְר הָרַע, עַל הַנִּי דְּמַעֲיִן דְּעָקוּ, וְדְמַעֲיִן דְּצְלוֹתָא, כְּתִיב (ירמיה לא ח) בְּכִי יָבֹאוּ וּבִתְחֻנּוּנִים אוֹבִילִם.

מתוק מדבש

אינן נכנסות לפני המלך ב"ה, אֲלֵא דְּמַעֲיִן דְּצְלוֹתָא וְדִתְשׁוּבָה אלא הדמעות של תפלה ותשובה, וְדִבְעֵינָן בְּעוֹתָא מְגוּ עֲקָתָא וּדְמַעוֹת של המתפללים תפלה מתוך צרתם, כְּלָהוּ בְּקַעֲיָן רְקִיעֵין וּפְתַחֲי תַרְעִין וְעֲאֲלִין קַמִּיה דְּמַלְכָּא כל אלו הדמעות בוקעות רקיעים ופותחות שערים ונכנסות לפני המלך ב"ה (עין צוהר פרשת חיי שרה דף קלג סוע"ג).

דִּתְנִינָן שלמדנו (נמס' צנא מליעא דף נט ע"א) כי בְּיוֹמָא דְּאַתְחָרַב בֵּי מְקֻדְשָׁא כָּל תַּרְעִין נְנַעְלוּ ביום שנחרב בית המקדש כל השערים של קבלת התפלות נסגרו, וְתַרְעִין דְּדִמְעִין לֹא נְנַעְלוּ חוץ מהשערים שבהם נכנסות התפלות בדמעות, שהם לא נסגרו, וראיה לדבר כי מַה כְּתִיב בְּחֻזְקֵיהוּ המלך, שאמר לו הקדוש ברוך הוא על ידי ישעיה הנביא שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ רְאִינָה מִמֶּשׁ מְגוּ דְּמַעֲיִן אֶת דְּמַעֲתְךָ הַנְּנִי יוֹסִיף עַל יַמִּיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, דהיינו רְאִינָה מִמֶּשׁ מְגוּ דְּמַעֲיִן מחמת הדמעות ראה הקדוש ברוך הוא להאריך את ימי חייך, ומסיק דבריו ואומר כי וְלִזְמַנָּא דְּאַתִּי מַה כְּתִיב לעתיד לבא מה כתוב וּמָחָה יִקַּח וַיִּמְחַק אֲדַנִּי אֱלֹהִיִּים דְּמַעָּה מַעַל כָּל פְּנִים כי לא יהיה עוד על מה לבכות, כי יהיה כל טוב לבית ישראל לעולם.

ואמר עוד כי אֵית דְּמַעֲיִן לְטַב, וְאֵית דְּמַעֲיִן לְבִישׁ יש דמעות שהם מצד הטוב, ויש דמעות שהם מצד הרע, ומפרש לְטַב היינו דְּיִצְר הַטּוֹב שהם מצד יצר הטוב, רצה לומר שבוכה בתפלתו ותשובתו, דְּבִישׁ היינו דְּיִצְר הָרַע שהם מצד היצר הרע, רצה לומר שבוכה על שאינו יכול למלאות את תאוותיו, ואמר כי עַל הַנִּי דְּמַעֲיִן דְּעָקוּ וְדְמַעֲיִן דְּצְלוֹתָא כְּתִיב על אלו הדמעות שבוכה מתוך צרתו, והדמעות של תפלה כתוב בְּכִי עַל יְדֵי תְּפִלָּה בְּכִי יָבֹאוּ וַיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת, וּבִתְחֻנּוּנִים שמתחננים להקדוש ברוך הוא שימחול על עונם, ועושים תשובה, אוֹבִילִם בזכות זה אביא את ישראל לארץ ישראל.

תשובה מתוך וידוי

(ט) פִּינָן דְאָמַר קִינ גְדוּל עוֹנֵי מְנַשָּׂא, מְחַל לִיה קְדָשָׁא בְרִיף הוּא פְּלָגוּ מְעוֹנְשִׁיָּה, בְּגִין דְּגָזַר עֲלֵיהּ בְּקַדְמִיתָא וְאָמַר לִיה נַע וְנָד תְּהֵיָה בְּאַרְץ, וְהִשְׁתָּא אֲשֶׁתָּאָר בְּנוּד בְּלַחֲדוּדֵי, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיֵּצֵא קִינ מִלְּפָנֵי יְהוָה וְגוֹמַר, פְּלוֹמַר דְּכַד נָפַק מִן קְדָם יְהוָה, הָוָה בְּגִין לְמַהוּי נָד בְּאַרְעָא, וְלֹא נַע, וְעוּד אָמְרוּ, כַּד נָפַק קִינ מִן קְדָם יְהוָה, אָמַר לוֹ אָדָם, בְּרִי, מָה אֲתַעְבִּיד עַל דִּינָךְ, אָמַר לוֹ קִינ אָפָא פְּכָר אֲתַבְּשְׂרִית דְּמְחַל לִי קְדָשָׁא בְרִיף הוּא בְּנוּד בְּלַחֲדוּדֵי, אָמַר לוֹ הֵיאָף הוּא, אָמַר לוֹ בְּגִין דְּתַבִּית וְאוֹדִית קַמִּיהּ, אָמַר אָדָם, וְכִי פְּדִין הוּא רַב וְתַקִּיף חֵילָא דְתַשׁוּבָה, וְאַנָּא לֹא יָדִיעַת, שְׂרָא לְשַׁבְחָא לְמַרְיָה וְלֹאֻדָּאָה לִיה, פְּתַח וְאָמַר (תְּהִלִּים צב א) מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה, פְּלוֹמַר טוֹב לְשַׁבְחָא וְלֹאֻתְבָּא וְלֹאֻדָּאָה קַמִּיהּ קְדָשָׁא בְרִיף הוּא.

מתוק מדבש

"מאמר תשובה מתוך וידוי" ומבואר בו מעלת המתודה בתשובתו, ושהוידוי הוא מעיקרי ויסודות התשובה. ומוכיח זאת מתשובתו של קין ושל אדם הראשון.

(מקור המאמר זוהר פרשת צלחית צמספסל דף נד ע"ג, צניאורינו כרך א עמ' מרנח-מרנט)

פִּינָן דְאָמַר קִינ גְדוּל עוֹנֵי מְנַשָּׂא כִּיּוֹן שְׂקִין תְּהוּדָה עַל עוֹנוֹ, מְחַל לִיה קְדָשָׁא בְרִיף הוּא פְּלָגוּ מְעוֹנְשִׁיָּה מְחַל לוֹ הַקְּב"ה חֲצִי עוֹנְשׁוֹ, וּמִפְּרֵשׁ בְּגִין דְּגָזַר עֲלֵיהּ בְּקַדְמִיתָא וְאָמַר לִיה נַע וְנָד תְּהֵיָה בְּאַרְץ הַרִי ב' עוֹנְשִׁים נַע וְנָד, וְהִשְׁתָּא אֲשֶׁתָּאָר בְּנוּד בְּלַחֲדוּדֵי וְעַתָּה נִשְׂאָר בְּעוֹנֵשׁ נוּד לְבַדּוֹ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיֵּצֵא קִינ מִלְּפָנֵי יְהוָה וְגוֹמַר וַיֵּשֶׁב בְּאַרְץ נוּד, פְּלוֹמַר דְּכַד נָפַק מִן קְדָם יְהוָה כְּשִׁיעָא מִלְּפָנֵי ה', הָוָה בְּגִין לְמַהוּי נָד בְּאַרְעָא וְלֹא נַע הִיָּה כְּדִי לְהִיּוֹת נָד בְּאַרְץ וְלֹא נַע. וְעוּד אָמְרוּ, כַּד נָפַק קִינ מִן קְדָם יְהוָה כְּשִׁיעָא קִינ מִלְּפָנֵי ה', אָמַר לוֹ אָדָם, בְּרִי, מָה אֲתַעְבִּיד עַל דִּינָךְ אָמַר לוֹ אָדָם, בְּרִי, מָה נַעֲשֶׂה בְּדִינְךָ, אָמַר לוֹ קִינ אָפָא פְּכָר אֲתַבְּשְׂרִית דְּמְחַל לִי קְדָשָׁא בְרִיף הוּא בְּנוּד בְּלַחֲדוּדֵי אָמַר לְאֲבִיּוֹ כְּבַר נִתְּבַשְׂרִית שְׂמַחַל לִי הַקְּב"ה חֲצִי הָעוֹנֵשׁ וְנִשְׂאָרִיתִי בְּנוּד לְבַדּוֹ, אָמַר לוֹ הֵיאָף הוּא שָׂאל מִמֶּנּוּ אִיךָ הִיָּה שְׂמַחַל לְךָ הַקְּב"ה, אָמַר לוֹ בְּגִין דְּתַבִּית וְאוֹדִית קַמִּיהּ אָמַר לְאֲבִיּוֹ לְפִי שְׂעִשִׁיתִי תַשׁוּבָה וְהַתּוֹדִיתִי עַל עוֹנֵי לְפָנֶיךָ, אָמַר אָדָם וְכִי פְּדִין הוּא רַב וְתַקִּיף חֵילָא דְתַשׁוּבָה וְאַנָּא לֹא יָדִיעַת אָמַר אָדָם וְכִי כָךְ גְּדוּל וְחֹזֵק הוּא כַח הַתַּשׁוּבָה וְאֲנִכִי לֹא יָדַעֲתִי, שְׂרָא לְשַׁבְחָא לְמַרְיָה וְלֹאֻדָּאָה לִיה מִיד הַתַּחֲחִיל לְשַׁבַּח לְרַבּוֹנוֹ וְלַהוֹדוֹת לְפָנֶיךָ, פְּתַח וְאָמַר מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה שְׂפִירוֹשׁוֹ פְּלוֹמַר טוֹב לְשַׁבְחָא וְלֹאֻתְבָּא וְלֹאֻדָּאָה קַמִּיהּ קְדָשָׁא בְרִיף הוּא שְׂטוֹב לְשַׁבַּח וְלִשְׁוֹב וְלַהַתּוֹדוֹת לְפָנֵי הַקְּב"ה. (מִפְּרֵשִׁים)

דרך הוידי

(י) דוד מלכא שוי גרמיה בארבעה ארחין, שוי גרמיה בהדי מספני, שוי גרמיה בהדי חסידים, שוי גרמיה בהדי עבדים, שוי גרמיה בהדי אינון דמסרי גרמייהו ונפשייהו על קדושת שמייה, שוי גרמיה בהדי מספנא, דכתיב (תהלים פו א) פי עני ואביון אני, שוי גרמיה בהדי חסידים, דכתיב (שם פסוק ב) שמרה נפשי פי חסיד אני, בגין דאצטריך ליה לבר נש דלא לשואה גרמיה רשע.

ואי תימא אי הכי לא יפרט חטאוי לעלמין, לאו הכי, אלא פד יפרט

מתוק מדבש

"מאמר דרך הוידי" ומבואר בו שהשב צריך להתודות על חטאים שזוכרם, ולשוב עליהם כפי השגתו. ואינו מוכרח להתודות על החטאים שחטא בקטנותו, ולא על חטאים שלא היתה לו ידיעה בהם מעולם או שנשכחו ממנו. ומבאר שהמתודה על חטאים שזוכרם אזי זוכה שנגררים אחריהם ממילא כל החטאים שאינם בידיעה, ומתכפרים גם הם.

(מקור המאמר זוהר פרשת נלק דף קנה ע"א-ב, ציאווינו כך יג עמ' תקג-תקו)

הנה דוד מלכא שוי גרמיה בארבעה ארחין דוד המלך שם עצמו בד' דרכים, א' שוי גרמיה בהדי מספני שם עצמו יחד עם העניים, ב' שוי גרמיה בהדי חסידים שם עצמו יחד עם החסידים, ג' שוי גרמיה בהדי עבדים שם עצמו יחד עם העבדים, ד' שוי גרמיה בהדי אינון דמסרי גרמייהו ונפשייהו על קדושת שמייה שם עצמו עם אלו שמוסרים גופם ונפשם על קדושת שמו יתברך. ומפרש שוי גרמיה בהדי מספנא מה ששם עצמו יחד עם העניים, דכתיב שאמר דוד פי עני ואביון אני. שוי גרמיה בהדי חסידים ומה ששם עצמו יחד עם החסידים, דכתיב שאמר דוד להקב"ה שמרה נפשי פי חסיד אני שבח עצמו ואמר חסיד אני, בגין דאצטריך ליה לבר נש דלא לשואה גרמיה רשע לפי שצריך האדם שלא ישים עצמו רשע, כי אז יחשוב שלא שוה עבודתו כלום ויטייאש מלעשות תשובה (כמונא נמס' אבות פ"ג מי"ח, ואל תהי רשע בפני עמך, ופירש הרמז"ס אל תהי רשע בעיניך, כלומר אל תחזיק עצמך כרשע, שמתוך כך תהי יולא לתרבות רעה לגמרי). (רמ"ק ומפרשים)

ואי תימא אי הכי ואם תאמר אם כן אם יש חשש שיפול בעיני עצמו ויטייאש מן התשובה, אם כן לא יפרט חטאוי לעלמין לא יפרט האדם את חטאיו לעולם,

ויחזיק עצמו לצדיק גמור שאינו צריך תשובה, לאו הכי אין הדבר כן, אלא יחזיק עצמו

חטאוי, פֿדין איהו חסיד, דאָתי לִקְבֵּלָא תְּשׁוּבָה, אַפִּיק גְּרָמִיָּה מִסְטָרָא בִישָׁא, דִּהְוָה בְּטַנוּפָא דִּילָהּ עַד הַשְּׁתָּא, וְהַשְּׁתָּא אַתְדַּבֵּק בִּימִינָא עַלְאָה דְּאִיְהִי פְּשׁוּטָה לִקְבֵּלָא לִיה.

וְלֹא תִימָא דְלֹא מְקַבֵּל לִיה קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד דִּיפֶּרֶט חֲטָאוֹי מִיּוֹמָא דִּהְוָה בְּעֵלְמָא, אִי הָכִי אָן אֵינּוֹן דְּאַתְפְּסוֹן מַנְיָה, דְּלֹא יָכִיל לְאַדְבָּקָא, אֲלֵא לֹא אַצְטְרִיךְ לְפִרְשָׁא בַר אֵינּוֹן דִּידְפֶּר מַנְיָהּ, וְאִי שְׁוִי רְעוּתִיָּה בְּהוּ, פֶּל אַחֲרָנִין אַתְמַשְׁכֵּן אַבְתְּרִיָּהּ, דִּהָא תְּנִינֵן, אֵין בּוּדְקִין חוּרֵי בֵיתָא עַלְאִין לְעִילָא, וְלֹא אֵינּוֹן תַּתְּאִין לְתַתָּא, בְּבִיעוּר חֲמִץ, אֲלֵא פִינֵן דְּבְדִיק פְּפּוּם חִיזוּ דְּעִינוּי מַה דִּיכִיל לְאַדְבָּקָא, פֶּלֶא אַתְמַשְׁךְ בְּתַר דָּא, וְאַתְבְּטִיל בַּהֲדִיָּה.

מתוק מדבש

לבינוני, ואז פֿד יִפְרֵט חֲטָאוֹי כְּשִׁיפֶרֶט חֲטָאוֹ וּתְוֹדָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, פֿדין אִיהוּ חֲסִיד אַז הוּא נִקְרָא חֲסִיד עַל יְדֵי הַחֶסֶד שֶׁהוּא הֵימִין הַפְּשׁוּטָה לִקְבֵּל שְׁבִים, דְּאִתִּי לִקְבֵּלָא תְּשׁוּבָה כִּי הוּא סִימֵן שְׁבֵא לִקְבֵּל עֲלָיו לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, אַפִּיק גְּרָמִיָּה מִסְטָרָא בִישָׁא וּבוּזָה הוּא מוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן צַד הַרַע שֶׁהוּא הַסְטְרָא אַחֲרָא, דִּהְוָה בְּטַנוּפָא דִּילָהּ עַד הַשְּׁתָּא שֶׁהִיא בְּטַנוּף שְׁלוֹ עַד עַתָּה, וְהַשְּׁתָּא אַתְדַּבֵּק בִּימִינָא עַלְאָה דְּאִיְהִי פְּשׁוּטָה לִקְבֵּלָא לִיה וְעַתָּה בְּתִשׁוּבָתוֹ נִתְדַבֵּק בִּיד יְמִין הָעֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא פְּשׁוּטָה לִקְבֵּל אוֹתוֹ, וְכִיוֹן שֶׁנִּתְדַבֵּק בִּימִין שֶׁהוּא חֶסֶד, לִכֵּן נִקְרָא חֲסִיד.

וְלֹא תִימָא דְלֹא מְקַבֵּל לִיה קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד דִּיפֶּרֶט חֲטָאוֹי מִיּוֹמָא דִּהְוָה בְּעֵלְמָא וְאֵל תֵּאמֶר שְׁאִין הַקְּב"ה מְקַבֵּל אוֹתוֹ עַד שִׁיפֶרֶט כֹּל חֲטָאוֹי מַה שֶׁעָשָׂה מִיּוֹם שֶׁנִּתְכַסּוּ וְנִעְלַמוּ מִמֶּנּוּ וְשָׂכַח אוֹתָם, דְּלֹא יָכִיל לְאַדְבָּקָא שְׁכַבְרֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַשִּׁיגֵם וּלְזַכְרֵם לְהַתּוֹדוֹת עֲלֵיהֶם, אֲלֵא לֹא אַצְטְרִיךְ לְפִרְשָׁא בַר אֵינּוֹן דִּידְפֶּר מַנְיָהּ אֵלֵא אֵינוֹ צְרִיךְ לְפָרֵשׁ רַק אוֹתָם הַחֲטָאִים שׁוֹכֵר אוֹתָם, וְאִי שְׁוִי רְעוּתִיָּה בְּהוּ וְאִם יֵשִׁים רְצוֹנוֹ בְּהֵם, רַצָּה לֹאמֹר אִם יֵשִׁים אֲלָיו לְבוֹ וְרְצוֹנוֹ וּתְחַרֵּט עַל כֹּל עֲוֹנוֹתָיו, וּיְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שְׁלֵא יַחֲטֵא עוֹד כֹּלל, אַז פֶּל אַחֲרָנִין אַתְמַשְׁכֵּן אַבְתְּרִיָּהּ כֹּל הַחֲטָאִים הָאֲחֵרִים נִמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם, וְכוּלָם יִתְכַפְּרוּ בְּתִשׁוּבָתוֹ, דִּהָא תְּנִינֵן שְׁהֵרִי לְמַדְנֵי (נִמְס' פֶּסְמִים דִּף ס ע"א) אֵין בּוּדְקִין חוּרֵי בֵיתָא עַלְאִין לְעִילָא וְלֹא אֵינּוֹן תַּתְּאִין לְתַתָּא בְּבִיעוּר חֲמִץ אֵין בּוּדְקִין חוּרֵי הַבַּיִת הָעֲלִיוֹנִים, וְלֹא אֶת הַחוּרִים הַתַּחְתּוֹנִים שֶׁהֵם לְמַטָּה, בְּבִיעוּר חֲמִץ, אֲלֵא פִינֵן דְּבְדִיק פְּפּוּם חִיזוּ דְּעִינוּי מַה דִּיכִיל לְאַדְבָּקָא אֵלֵא כִיוֹן שְׁבַדֵּק כְּפִי מְרֵאִית עֵינְיוֹ מַה שִׁיכּוֹל לְרֵאוֹת וְלַהֲשִׁיג, אַז פֶּלֶא אַתְמַשְׁךְ בְּתַר דָּא וְאַתְבְּטִיל בַּהֲדִיָּה הַכֹּל נִמְשָׁךְ אַחֲרָא זֶה וְנִתְבְּטַל עִמוֹ, כְּמוֹ כֵּן בְּבִיעוּר הַחֲטָאִים, שֶׁהוּא בִיעוּר הַקְּלִיפּוֹת מִנְשַׁמַּת הָאָדָם, כִיוֹן שֶׁעָשָׂה

וְהָכִי גִרְסִינָן בְּנִגְעִים, עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאֵשֵׁי אֲבָרִים אֵינּוֹן דְּלָא מִטְמְאִין מִשׁוּם מַחֲיָה, וְכֹהֲנָא לֹא הָוֵה אֲטָרַח אֲבַתְרִייהוּ, וְהֵינּוּ דְכֹתִיב (ויקרא יג יב) לְכֹל מְרָאָה עֵינֵי הַפֶּה, אֲתֵר דִּיכִיל פֶּהֲנָא לְמַחְזֵי מַכְתָּשָׂא בְּאַסְתַּפְלוּתָא חֲדָא, וְלֹא אֲצַטְרִיף לְמֵאכָא גְרַמְיָה, וְלֵאדְרָמָא עֵינֵי הָכָא וְהָכָא.

אוּף הָכִי לֹא אֲצַטְרִיף לְפִרְטָא חֲטָאֵי מִן יוֹמָא דְהָוָה, דְּאֵינּוֹן חוּרֵי בֵּיתָא תַּתְּאִין, וְלֹא אֵינּוֹן דְּאַתְכֶּסוּ דְּלָא יְכִיל לְאַדְבָּקָא, דְּאֵינּוֹן חוּרֵי בֵּיתָא עַלְאִין לְעֵילָא, אֲלֵא לְכֹל מְרָאָה עֵינֵי הַפֶּה, וְכִלְהוּ אֲתַמְשְׁכֵן אֲבַתְרִייהוּ, וְעַל דָּא שְׁוֵי דְדוּד גְרַמְיָה גּוֹ חֲסִידִים.

מתוק מדבש

תשובה כפי השגתו, אז כל עונותיו מתכפרים גם אותם העונות ששכח אותם כדמפרש ואזיל. (רמ"ק ומפרשים)

וְהָכִי גִרְסִינָן בְּנִגְעִים וְכך לַמְדוּנוּ בְּמִס' נִגְעִים (פֶּקֶד וּ מְשֵׁנָה ז'), עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאֵשֵׁי אֲבָרִים אֵינּוֹן דְּלָא מִטְמְאִין מִשׁוּם מַחֲיָה כ"ד רֵאשֵׁי אֲבָרִים הֵם שְׂאִינִם מִטְמְאִים מִשׁוּם מַחֲיָה, וְכֹהֲנָא לֹא הָוֵה אֲטָרַח אֲבַתְרִייהוּ וְהַכֵּהן לֹא הִיָּה צָרִיךְ לְהַטְרִיחַ עֲצֻמוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאוֹתָם, וְהֵינּוּ דְכֹתִיב וְזֶהוּ שְׂכָתוֹב לְכֹל מְרָאָה עֵינֵי הַפֶּה הֵינּוּ אֲתֵר דִּיכִיל פֶּהֲנָא לְמַחְזֵי מַכְתָּשָׂא בְּאַסְתַּפְלוּתָא חֲדָא הוּא מְקוּם שְׂהַכְהֵן יְכוּל לְרֹאוֹת הַנֶּגַע בְּהַסְתַּכְלוֹת אַחַת, וְלֹא אֲצַטְרִיף לְמֵאכָא גְרַמְיָה וְלֵאדְרָמָא עֵינֵי הָכָא וְהָכָא וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ לְכַפּוֹף עֲצֻמוֹ וְלֵהָרִים עֵינֵי לְהַסְתַּכַּל לְכַאן וְלְכַאן.

אוּף הָכִי לֹא אֲצַטְרִיף לְפִרְטָא חֲטָאֵי מִן יוֹמָא דְהָוָה אִף כֹּאן אֵין אַדָּם צָרִיךְ לְפִרְטָא חֲטָאֵי מִיּוֹם שְׂנוּלָד, דְּהֵינּוּ אֹתָם חֲטָאִים שְׂחֵטָא בְּקִטְנוּתוֹ, וְכֵן אֹתָם שְׂלֵא הִיָּה לוֹ בְּהֵם יִדְעָה כֹּלֵל שְׂלֵא הִגִּיעוּ כֹּלֵל לְמַחְשַׁבְתּוֹ מְעוּלָם, דְּאֵינּוֹן חוּרֵי בֵּיתָא תַּתְּאִין שְׂהֵם דּוּמִים לְחוּרֵי הַבַּיִת הַתַּחְתּוֹנִים שְׂאִין צָרִיךְ לְבַדְקָם בְּבִיעוּר חֲמֵץ, וְלֹא אֵינּוֹן דְּאַתְכֶּסוּ דְּלָא יְכִיל לְאַדְבָּקָא וְלֹא אֹתָם שִׁידַע בְּהֵם וְנִתְכֶּסוּ וְנִשְׁכַּחוּ מִמְּנוּ שְׂאִינוּ יְכוּל לְהַשִּׁיגָם וְלִזְכּוֹרָם, דְּאֵינּוֹן חוּרֵי בֵּיתָא עַלְאִין לְעֵילָא שְׂהֵם דּוּמִים לְחוּרֵי הַבַּיִת הַעֲלִיוֹנִים לְמַעְלָה, שְׂכַבֵּר נִתְעַלוּ וְנִשְׁכַּחוּ מִמְּנוּ, שְׂגָם כֵּן אֵין צָרִיךְ לְבּוֹדְקָם, אֲלֵא כְּמוֹ שְׂכָתוֹב לְכֹל מְרָאָה עֵינֵי הַפֶּה מָה שִׁיכּוּל לְרֹאוֹת בְּהַסְתַּכְלוֹת אַחַת, וְכִלְהוּ אֲתַמְשְׁכֵן אֲבַתְרִייהוּ וְכוּלָם נִמְשַׁכִּים אַחֲרֵיהֶם, וְעַל דָּא שְׁוֵי דְדוּד גְרַמְיָה גּוֹ חֲסִידִים וְעַל כֵּן שֵׁם דּוּד אַתְּ עֲצֻמוֹ עִם חֲסִידִים, שְׂהִיָּה מְתוּדָה עַל חֲטָאֵי וְעַל יָדֵי זֶה נִתְדַבֵּק בִּימִין הַעֲלִיּוֹן שְׂהוּא מְדַת חֲחֻסָּד וְאִז הִיָּה נִקְרָא חֲסִיד. (רמ"ק ומפרשים)

שׁוּי גְרָמִיָּה בַּהֲדֵי עֲבָדִים, דְּכָתִיב (תהלים קכג ב) הִנֵּה כְּעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יְד אֲדוֹנֵיהֶם, וּכְתִיב (שם פו ב) הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אֶתָּה אֱלֹהֵי.

שׁוּי גְרָמִיָּה בַּהֲדֵי אֵינוֹן דְּמִסְרֵי נַפְשֵׁיהוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמִיָּה, דְּכָתִיב (שם פסוק ד) שְׁמַח נַפְשׁ עַבְדְּךָ כִּי אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֲשָׂא. בְּכָל הַנִּי אֲרַבֵּעַ עֶבֶד גְּרָמִיָּה דְדוּד מְלֻכָּא קָמִי מְאָרִיָּה.

מתוק מדבש

וחזור לדבריו דלעיל, ואמר מאין לנו שדוד המלך שׁוּי גְרָמִיָּה בַּהֲדֵי עֲבָדִים שם עצמו עם העבדים, דְּכָתִיב הִנֵּה כְּעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יְד אֲדוֹנֵיהֶם כן עינינו אל ה' אלהינו עד שיחננו, וּכְתִיב ועוד כתוב שדוד התפלל להקב"ה הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אֶתָּה אֱלֹהֵי.

ומאין לנו שדוד המלך שׁוּי גְרָמִיָּה בַּהֲדֵי אֵינוֹן דְּמִסְרֵי נַפְשֵׁיהוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמִיָּה שם עצמו עם אלו שמסרו נפשם על קדושת שמו יתברך, דְּכָתִיב שדוד התפלל להקב"ה שְׁמַח נַפְשׁ עַבְדְּךָ, כִּי אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֲשָׂא היינו שאני מוסר נפשי אליך. בְּכָל הַנִּי אֲרַבֵּעַ עֶבֶד גְּרָמִיָּה דְדוּד מְלֻכָּא קָמִי מְאָרִיָּה בכל אלו הד' בחינות של עניים וחסידים ועבדים והמוסרים עצמם על קדושת השם, עשה עצמו דוד המלך לפני קונו. (רמ"ק ומפרשים)

היצר מתגבר על השבים

(יא) וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים וַגּוֹמֵר (איוב א ו) אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ, הוּא שָׁטָן הוּא יֵצֵר הָרָע הוּא מְלַאֲךְ הַמּוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם, יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הִזָּה, יוֹם שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם לַחֲזוֹר לְמוֹטָב, וְכֵן תִּרְאֶה, אֵין דִּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֵר הָרָע לְקַטְרֵג, אֶלָּא בְּשַׁעֲהַ שְׁהָאָדָם רוֹצֵה לַחֲזוֹר לְמוֹטָב.

מתוק מדבש

”מאמר היצר מתגבר על השבים” ומבואר בו שהבא לשוב בתשובה, אזי היצר הרע מתעורר להתגבר עליו, משום שאינו רוצה שיצא מתחת ידו. ומבואר שהודעת מאמר זה היא ליתן הכנה אל הבא לשוב שידע את אשר לפניו, ולא יניח את מקומו, אלא אדרבא יתגבר ויעמוד בנסיינות ויצליח.

(מקור המאמר צוהר מדג פרשת צראשים דף כו ע”א, צנלאוריני כרך א עמ’ תג-מד)

מה שכתוב באיוב וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים להתייב על ה’, ויבא גם השטן בתוכם, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ, הוּא שָׁטָן הוּא יֵצֵר הָרָע הוּא מְלַאֲךְ הַמּוֹת המפתה את האדם לחטוא, ועולה ומשטין ומקטרעג עליו עד שממית אותו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם שכתוב בו ”ויהי היום”, יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הִזָּה, יוֹם שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם לַחֲזוֹר לְמוֹטָב, וְכֵן תִּרְאֶה כי גם בכל ימות השנה, אֵין דִּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֵר הָרָע לְקַטְרֵג, אֶלָּא בְּשַׁעֲהַ שְׁהָאָדָם רוֹצֵה לַחֲזוֹר לְמוֹטָב שאז היצר הרע מתגבר ביותר כדי שלא יצא מתחת ידו.

הנה מאמר זה בא לתת כח וחיוזוק לאדם הבא לטהר ולשוב בתשובה לפני קונו, ורואה שאז מתעורר היצר הרע כנגדו ומתגבר עליו ביותר ומכשילו בכמה מכשולים, אמנם ידע האדם שניתן להיצר הרע רשות לנסות אותו אם יעמוד בתשובתו ולא יפול בדעתו, ועל זה נאמר (קהלת י 7) אם רוח המושל יעלה עליך מקומך אל תנח, ואז יתקיים בו מה שכתוב (ישעיה ו 1) ושב ורפא לו, וזהו יסוד גדול ואבן פנה בעבודת השם יתברך. (מפרשים)

הקב"ה מסייע להשבים

(יב) תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, (ישעיה נז יז) וַיִּלְךְ שׁוֹכֵב בְּדַרְךְ לָבוֹ, וּכְתִיב בְּתַרְיָה, דְּרַכְיוֹ רְאִיתִי וְאַרְפָּאֵהוּ, וְאַנְחָהוּ, וְאַשְׁלֵם נַחוּמִים לוֹ וְלֹאֲבָלָיו. וַיִּלְךְ שׁוֹכֵב, אִף עַל גַּב דְּחַיִּיבִין עֲבָדִין פֶּל מַה דְּעֲבָדִין בְּזוּזִין, דְּאֲזַלִּין בְּאַרְחָא דְלַבְיִיָּהוּ, וְאַחֲרָנִין עֲבָדִין בְּהוּ הִתְרָאָה, וְלֹא בְעָאן לְצִיִּיתָא לִזְנוּן, בְּשַׁעְתָּא דְתַבִּין בְּתִיּוּבְתָא, וְנִטְלִין אֲרַחָא טְבָא דְתִיּוּבְתָא, הָא אֲסוּתָא זְמִינָא לְקַבְלִיהוּ.

הַשְׁתָּא אֵית לְאַסְתְּפְלָא, אִי עַל חַיָּיא אָמַר קָרָא, אוֹ עַל מְתִיָּיא אָמַר קָרָא, דְּהָא רִישָׁא דְקָרָא לָאו אִיהוּ סִיפָא, וְסִיפָא לָאו אִיהוּ

מתוק מדבש

"מאמר הקב"ה מסייע להשבים" ומבואר בו כי הבאים לשוב בתשובה, הקב"ה מסייע ליתן בלבם את דרכי התשובה, ולהנהיגם לילך בדרך הישר כדי שישגו רפואה לנשמתם. ומבאר עוד כי על ידי התשובה חוזרים המלאכים ללוות את האדם ולשומרו מכל הזק.

(מקור המאמר זוהר פרשת משפטים דף קו ע"ג, צניאורינו כרך ו עמ' תסט-תעא)

פירוש הפסוק המובא להלן, וילך שוכב בדרך לכו פירוש הלך בשרירות לכו הרע, ואחר כך דרכיו שהטיב את דרכיו ועשה תשובה ראיתי, וארפאהו מן המכות הפקודות עליו, ואנחהו ואוליך אותו בדרך הישר לטוב לו, ואשלם נחומים לו ולאבליו פירוש אתן לו הרבה טובה שיהיה לו תנחומין על הרעה שעברה עליו, ולכל שהיו מתאבלים ומצטערים בצרתו. (מלודות)

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב בא וראה מה כתוב וַיִּלְךְ שׁוֹכֵב בְּדַרְךְ לָבוֹ, וּכְתִיב בְּתַרְיָה כתוב מיד אחריו דְּרַכְיוֹ רְאִיתִי וְאַרְפָּאֵהוּ, וְאַנְחָהוּ, וְאַשְׁלֵם נַחוּמִים לוֹ וְלֹאֲבָלָיו. ומפרש מה שכתוב וַיִּלְךְ שׁוֹכֵב היינו אִף עַל גַּב דְּחַיִּיבִין עֲבָדִין פֶּל מַה דְּעֲבָדִין בְּזוּזִין אִף עַל פִּי שֶׁהִרְשַׁעִים עוֹשִׂים כֹּל מַה שֶׁעוֹשִׂים בְּמוֹזֵד, דְּאֲזַלִּין בְּאַרְחָא דְלַבְיִיָּהוּ שֶׁהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי לֵבָם הִרְעוּ, וְאַחֲרָנִין עֲבָדִין בְּהוּ הִתְרָאָה וְלֹא בְעָאן לְצִיִּיתָא לִזְנוּן ואחרים עושים בהם התראה ואינם רוצים לציית להם, על כן לא היו ראוים לרפואה, עם כל זה בְּשַׁעְתָּא דְתַבִּין בְּתִיּוּבְתָא וְנִטְלִין אֲרַחָא טְבָא דְתִיּוּבְתָא בשעה שהם חוזרים בתשובה ומקבלים עליהם ללכת בדרך הטובה של התשובה, הָא אֲסוּתָא זְמִינָא לְקַבְלִיהוּ הרי רפואת נפשם מוכנת מיד לפניהם.

הַשְׁתָּא אֵית לְאַסְתְּפְלָא עֵתָה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל וְלַעֲיִין, אִי עַל חַיָּיא אָמַר קָרָא אוֹ עַל מְתִיָּיא אָמַר קָרָא אם על חיים מדבר זה הכתוב או על המתים מדבר הכתוב, דְּהָא רִישָׁא דְקָרָא לָאו אִיהוּ סִיפָא כי ראש הפסוק אינו כסופו, וְסִיפָא לָאו אִיהוּ

רִישָׁא, רִישָׁא דְקָרָא אַחְזִי עַל חַיִּיא, וְסוֹפִיָּה אַחְזִי עַל מַתִּיא, אֶלָּא קָרָא אָמַר, בְּעוֹד דְּבַר נֶשׁ אִיהוּ בְּחִינֵי, וְהָכִי הוּא, וַיִּלְךְ שׁוֹכֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ, בְּגִין דִּיִּצְרַר הָרַע דְּבִיָּה תְּקִיף, וְאַתְתַּקַּף בֵּיהּ, וְעַל דָּא אֲזִיל שׁוֹכֵב וְלֹא בְּעִי לְאַתְבָּא בְּתִיּוּבְתָא, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָמֵי אַרְחוּי דְקָא אֲזִלִּין בְּבִישׁ בְּלֹא תוֹעֲלֵתָא, אָמַר קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָנָּא אֶצְטְרִיכְנָא לְאַתְקַפָּא בִּידֵיהּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב דְּרָכֵינוּ רְאִיתִי דְקָא אֲזִלִּין בְּחִשׁוּכָא, אָנָּא בְּעִי לְמִיָּהֵב לֵיהּ אֶסְוּתָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְאַרְפָּאֵהוּ, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ אֶעֱיֵל בְּלַבִּיָּה אַרְחֵי דְתִיּוּבְתָא, וְאַסְוּתָא לְנִשְׁמַתִּיהּ, וְאַנְחָהּ, מְאִי וְאַנְחָהּ, כְּמָה דְאַתָּ אָמַר (שְׁמוֹת ל"ב ל"ד) לֵךְ נַחַח אֶת הָעַם, אֲנַחֵיג לֵיהּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְחַ מִישֵׁר, כְּמָאן דְאַתְקִיף בִּידָא דְאַחְרָא וְאַפְקִיָּה מִגּוֹ חִשׁוּכָא. וְאַשְׁלֵם נְחוּמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו, הָא אַתְחִזִּי דְמִיתָא אִיהוּ, אִין וְדַאי מִיתָא

מתוק מדבש

רִישָׁא וְסוֹפּוֹ אִינוּ כְּרַאשׁוֹ, כִּי רִישָׁא דְקָרָא אַחְזִי עַל חַיִּיא כִּי רֹאשׁ הַפְּסוּק מְרַאֵה שְׁמֵדְבַר עַל הַחַיִּים דְכְּתִיב וְאַרְפָּאֵהוּ, וְסוֹפִיָּה אַחְזִי עַל מַתִּיא וְסוֹפּוֹ מְרַאֵה שְׁמֵדְבַר עַל הַמַּתִּים, דְכְּתִיב וְאַשְׁלֵם נְחוּמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו, וּמִתְרַץ אֶלָּא קָרָא אָמַר בְּעוֹד דְּבַר נֶשׁ אִיהוּ בְּחִינֵי אֲלֹא הַפְּסוּק מְדַבֵּר בְּעוֹד שְׂאֵדָם הוּא בְּחִינֵי, וְהָכִי הוּא וְכַךְ הוּא שְׂאֵז שֵׁיךְ לֹמַר וַיִּלְךְ שׁוֹכֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ, בְּגִין דִּיִּצְרַר הָרַע דְּבִיָּה תְּקִיף וְאַתְתַּקַּף בֵּיהּ לְפִי שְׁהִיצַר הָרַע שְׁבוֹ הוּא חֹזֵק וּמִתְגַּבֵּר עֲלָיו, וְעַל דָּא אֲזִיל שׁוֹכֵב וְעַל כֵּן הוֹלֵךְ בְּשִׁרְיוֹת לְבוֹ, וְלֹא בְּעִי לְאַתְבָּא בְּתִיּוּבְתָא וְאִינוּ רוֹצֵה לְחַזּוֹר בְּתִשׁוּבָה, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָמֵי אַרְחוּי דְקָא אֲזִלִּין בְּבִישׁ בְּלֹא תוֹעֲלֵתָא הַקְּב"ה רוֹאֵה דְרַכֵּינוּ שְׁהוֹלֵךְ בְּרַע בְּלֹא תוֹעֲלֵת, אָמַר קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָנָּא אֶצְטְרִיכְנָא לְאַתְקַפָּא בִּידֵיהּ אֹמַר הַקְּב"ה אִנִּי צְרִיךְ לְהַחְזִיק בִּידוֹ לְסִייעוֹ עַל הַתִּשׁוּבָה, הָדָא הוּא דְכְּתִיב דְּרָכֵינוּ רְאִיתִי פִירוּשׁ רְאִיתִי הַנְּהַגוּתוֹ דְקָא אֲזִלִּין בְּחִשׁוּכָא שְׁהוֹלְכוֹת בַּחֲשָׁךְ, אָנָּא בְּעִי לְמִיָּהֵב לֵיהּ אֶסְוּתָא אִנִּי צְרִיךְ לְתַתּ לּוֹ רְפוּאָת הַנֶּפֶשׁ הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְאַרְפָּאֵהוּ, דְהִינּוּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ אֶעֱיֵל בְּלַבִּיָּה אַרְחֵי דְתִיּוּבְתָא וְאַסְוּתָא לְנִשְׁמַתִּיהּ הַקְּב"ה נוֹתֵן בְּלִבּוֹ דְרַכֵּי הַתִּשׁוּבָה וְרְפוּאָה לְנִשְׁמַתּוֹ, וְמָה שְׁכְּתוּב וְאַנְחָהּ שׁוֹאֵל מְאִי וְאַנְחָהּ מָה פִירוּשׁוֹ, כִּי אֶפְשֵׁר לְפָרֵשׁ שְׁהוּא לְשׁוֹן הַנַּחַח וּמְרַגּוּעַ (כַּפְרָס"י), וְאִינוּ אֲלֵא כְּמָה דְאַתָּ אָמַר, לֵךְ נַחַח אֶת הָעַם פִירוּשׁ שְׁהוּא לְשׁוֹן הַנְּהַגָּה, וְהִינּוּ אֲנַחֵיג לֵיהּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְחַ מִישֵׁר הַקְּב"ה מְנַחֵיג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַיִּשֵׁר, כְּמָאן דְאַתְקִיף בִּידָא דְאַחְרָא וְאַפְקִיָּה מִגּוֹ חִשׁוּכָא כְּמִי שְׁמַחְזִיק בִּידוֹ שֶׁל אַחַר וּמוֹצִיאֵהוּ מִתּוֹךְ הַחֲשָׁךְ.

וְמָה שְׁכְּתוּב וְאַשְׁלֵם נְחוּמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו מְמַלֵּת וְאַבְלִיו הָא אַתְחִזִּי דְמִיתָא אִיהוּ הִי נְרַאֵה שְׁהוּא כְּבַר מֵת וְצְרִיךְ לְנַחֵם אֶת אַבְלָיו, וְאֹמַר אִין וְדַאי מִיתָא אִיהוּ וְקִימָא

איהו, וְקִימָא בְּחַיִּין, דְּהוּאִיל וְאִיהוּ רְשַׁע מִית אַקְרִי, מַהוּ וְאַשְׁלָם נְחוּמִים
 לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ, אֲלֵא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד טִיבוּ עִם בְּנֵי נְשָׂא, דְּכִיּוֹן
 דְּעָאל מִי"ג שְׁנִין וְלַהֲלָאָה, פְּקִיד עֲמִיָּה תְרִין מְלֹאכִין נְטוּרִין דְּנְטְרִי לִיָּה,
 חַד מִימִינִיהּ וְחַד מִשְׁמַאלִיהּ, פֶּד אָזִיל בְּר נֶשׁ בְּאַרְח מִיִּשְׂר אֵינּוֹן חֲדָאן
 בֵּיהּ, וְאַתְקִיפוּ עֲמִיָּה בְּחֲדוּהּ, וּמְכַרְזֵן קַמִּיָּה וְאַמְרִין הָבוּ יְקַר לְדִיוֹקְנָא
 דְּמִלְכָּא, וְכַד אָזִיל בְּאַרְח עֲקִימוּ, אֵינּוֹן מְתַאבְּלֵן עֲלִיָּה וּמְתַעֲבְרֵן מִנִּיָּה,
 פִּיּוֹן דְּאַתְקִיף בֵּיהּ קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַנְהִיג לִיָּה בְּאַרְח מִיִּשְׂר, פְּדִין פְּתִיב
 וְאַשְׁלָם נְחוּמִים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ, וְאַשְׁלָם נְחוּמִים לוֹ בְּקַדְמִיתָא, דְּאִיהוּ
 אֲתַנְחֵם עַל מַה דְּעֵבַד בְּקַדְמִיתָא, וְעַל מַה דְּעֵבַד הַשְׁתָּא וְתַב בְּתִיּוֹבְתָא,
 וּבְתַר פֶּן וְלֹאֲבָלְיוֹ, אֵינּוֹן מְלֹאכִין דְּהוּוּ מְתַאבְּלֵן עֲלִיָּה פֶד אֲתַעֲבְרוּ מִנִּיָּה,
 וְהַשְׁתָּא דְּאַתְהֲדְרוּ בְּהֲדִיָּה הָא וְדָאֵי נְחוּמִים לְכָל סְטְרִין.

מתוק מדבש

בְּחַיִּין כֵּן הוּא וְדָאֵי שְׁהוּא מַת וְעוּמַד בְּחַיִּים, וְהֵינּוּ דְּהוּאִיל וְאִיהוּ רְשַׁע מִית אַקְרִי
 שְׁכִיּוֹן שְׁהוּא רְשַׁע נְקָרָא מַת, אִם כֵּן מַהוּ וְאַשְׁלָם נְחוּמִים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ מַה פִּירוּשׁוּ,
 וְאִמַר אֲלֵא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד טִיבוּ עִם בְּנֵי נְשָׂא אֲלֵא הַקְּב"ה עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם
 בְּנֵי אָדָם, דְּכִיּוֹן דְּעָאל מִי"ג שְׁנִין וְלַהֲלָאָה שְׁכִיּוֹן שְׁנַכְנַס מִי"ג שְׁנִים וְלַהֲלָאָה, פְּקִיד
 עֲמִיָּה תְרִין מְלֹאכִין נְטוּרִין דְּנְטְרִי לִיָּה חַד מִימִינִיהּ וְחַד מִשְׁמַאלִיהּ הַקְּב"ה מְצוּה
 שִׁילוּוֹ אוֹתוֹ שְׁנֵי מְלֹאכִים שׁוֹמְרִים לְשׁוּמֹר אוֹתוֹ אַחַד מִימֵינוּ וְאַחַד מִשְׁמַאלוֹ, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב
 (תְּהִלִּים נא נא) כִּי מְלֹאכִיו יִצוּה לָךְ לְשׁוּמֹר כְּכֹל דְּרַכִּיךְ, פֶּד אָזִיל בְּר נֶשׁ בְּאַרְח מִיִּשְׂר
 כְּשֹׂאֲדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיִּשְׂר, אֵינּוֹן חֲדָאן בֵּיהּ וְאַתְקִיפוּ עֲמִיָּה בְּחֲדוּהּ אֲלוֹ הַמְּלֹאכִים
 שְׁמַחִים עִמּוֹ וּמְתַחֲזָקִים עִמּוֹ בְּשִׁמְחָה, וּמְכַרְזֵן קַמִּיָּה וְאַמְרִין הָבוּ יְקַר לְדִיוֹקְנָא דְּמִלְכָּא
 מְכַרְזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים תְּנוּ כְבוֹד לְמִי שִׁישׁ לוֹ צֶלֶם שֶׁל הַמֶּלֶךְ ב"ה, וְכַד אָזִיל בְּאַרְח
 עֲקִימוּ וְכִשְׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ עָקוּם, אֵינּוֹן מְתַאבְּלֵן עֲלִיָּה וּמְתַעֲבְרֵן מִנִּיָּה אֲלוֹ הַמְּלֹאכִים
 מְתַאבְּלִים עֲלָיו וְעוֹבְרִים וּמְסַתְלִים מִמֶּנּוּ, פִּיּוֹן דְּאַתְקִיף בֵּיהּ קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַנְהִיג
 לִיָּה בְּאַרְח מִיִּשְׂר כִּיּוֹן שְׁהַקְּב"ה מְחֻזָּק בּוֹ וּמְנַהֵג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַיִּשְׂר, פְּדִין פְּתִיב וְאַשְׁלָם
 נְחוּמִים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ, פִּירוּשׁ וְאַשְׁלָם נְחוּמִים לוֹ בְּקַדְמִיתָא תַּחֲלִיָּה אֲשֶׁלָם לוֹ נְחוּמִים,
 דְּאִיהוּ אֲתַנְחֵם עַל מַה דְּעֵבַד בְּקַדְמִיתָא עַל שְׁהַתְנַחֵם וְהַתְּחַרַּט עַל מַה שְׁעֵשָׂה תַּחֲלִיָּה,
 וְעַל מַה דְּעֵבַד הַשְׁתָּא וְתַב בְּתִיּוֹבְתָא וְאַשְׁלָם לוֹ עַל מַה שְׁעֵשָׂה עֵתָה שְׁחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה,
 וּבְתַר פֶּן וְלֹאֲבָלְיוֹ וְאַחַר כֵּן יִשְׁלַם הַקְּב"ה נְחוּמִים לְאֲבָלְיוֹ, וְהֵינּוּ אֵינּוֹן מְלֹאכִין דְּהוּוּ
 מְתַאבְּלֵן עֲלִיָּה פֶד אֲתַעֲבְרוּ מִנִּיָּה אֲלוֹ הַמְּלֹאכִים שְׁהִיוּ מְתַאבְּלִים עֲלָיו כְּאִשְׁר נִסְתַּלְקוּ
 מִמֶּנּוּ, וְהַשְׁתָּא דְּאַתְהֲדְרוּ בְּהֲדִיָּה הָא וְדָאֵי נְחוּמִים לְכָל סְטְרִין וְעֵתָה שְׁחֹזֵרוּ אֲלוֹ
 הָרִי וְדָאֵי הוּא נְחוּמִים לְכָל הַצְּדִידִים, הֵן לוֹ וְהֵן לְמֹלֵאכִים.

תשובה מצלת ממות

(יג) רבי בון טעין יומא חד, אבֿתְרוּי דְרַבֿי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי בְּסִלְיָקוֹ
 דְּחַד טִינְרָא, בְּרַמְאָה דְטוֹרָא חָמוּ חַד צְפוּרָא מְנַדְדָא מְגוּזְלָהָא,
 וְאַתְיִין אַחֲרֵינִין וְאַמְרֵטוֹן אַגְפָּהָא, וְאָמַר הָאִי קָרָא עֲלָהּ, (שם כו ח) כְּצַפּוֹר
 נוֹדְדַת מִן קָנָה בֶּן אִישׁ נוֹדַד מִמְקוֹמוֹ.

עַד דְּהוּוּ אָזְלוּ, חָמוּ חַד חוּוּיָא דְקָטִיל בַּר נֶשׁ וְאַזִּיל לֵיהּ, וְחָמוּ אַרְיָא
 דְטָרִיף אוּדְנָא וְאַכִּיל, אָמַר רַבֿי שְׁמַעוֹן, מָאִי אַהֲנִי לְהָאִי חִיּוּיָא,
 דְטָרִיף לְמַגְנָא.

מתוק מדבש

"מאמר תשובה מצלת ממות" ומבואר בו כי כל הזק הבא לאדם ח"ו הוא בחשבון, לפי
 שהאדם חטא לכך ניתנת הרשות להשטן ולבעלי החיים להמיתו, ומבאר רבי שמעון שאם
 האדם עושה תשובה אזי הגם שנמסרה השליחות להשטן, עם כל זאת כח התשובה גדול
 והאדם ניצל, ותמורתו נענש רשע אחר שלא זכה לשוב.

(מקור המאמר זוהר חדש מדרש רות דף נה ע"ב-ג, ציאלויניו כרך ג עמ' טז-טזא)

רַבֿי בּוֹן טֵעִין יוֹמָא חַד אַבְתְּרוּי דְרַבֿי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי רַבֿי בּוֹן יוֹם אַחַד הִיָּא
 מַחְמַר אַחֲרֵי רִשְׁבִּי, בְּסִלְיָקוֹ דְחַד טִינְרָא בַעֲלִיהַ עַל הַר אַחַד, וְהִנֵּה בְּרַמְאָה דְטוֹרָא
 חָמוּ חַד צְפוּרָא מְנַדְדָא מְגוּזְלָהָא בְּרַאשׁ הַהַר רַאוּ צְפוּרָא אַחַת נוֹדְדַת מְגוּזְלִיָּהּ, וְאַתְיִין
 אַחֲרֵינִין וְאַמְרֵטוֹן אַגְפָּהָא וּבְאוּ צַפְרִים אַחֲרוֹת וּמְרִטוּ אַת כְּנַפֵּיהּ, וְאָמַר רַבֿי שְׁמַעוֹן הָאִי
 קָרָא עֲלָהּ פְּסוּק זֶה עֲלֵיהּ כְּצַפּוֹר נוֹדְדַת מִן קָנָה כְּמוֹ שֶׁקֶשָׁה לְצַפּוֹר מַה שֶׁנוֹדְדַת מִן
 קָנָה, בֶּן אִישׁ נוֹדַד מִמְקוֹמוֹ כֵּן קֶשָׁה לְאִישׁ הַנְּדִידָה מִמְקוֹמוֹ, וְרַצָּה רַבֿי שְׁמַעוֹן לְעוֹרֵר
 בּוֹהַ רַחֲמִים עַל גְּלוֹת הַשְּׂכִינָה.

עַד דְּהוּוּ אָזְלוּ בְּעוֹד שְׁהִיוּ הוֹלְכִים, חָמוּ חַד חוּוּיָא דְקָטִיל בַּר נֶשׁ וְאַזִּיל לֵיהּ רַאוּ
 נַחֲשׁ אַחַד שֶׁהָרַג לְאָדָם אַחַד וְהִלֵּךְ לוֹ, וְחָמוּ אַרְיָא דְטָרִיף אוּדְנָא וְאַכִּיל וְרַאוּ
 אַרְיָא שְׁטַרְף אוּזוֹן מְאִיזוּ בַּהֲמָה וְאָכַל אוֹתָהּ, אָמַר רַבֿי שְׁמַעוֹן הָרִי הָאִי נִהְנֵה מְטוֹרְפוֹ
 כִּי אָכַלוּ, אַבְל מָאִי אַהֲנִי לְהָאִי חִיּוּיָא, דְטָרִיף לְמַגְנָא מַה הוֹעִיל לְאוֹתוֹ הַנַּחֲשׁ שֶׁהָרַג
 בְּחַנְסָא, הֲלֵא אֵין לוֹ הַנְּאָה מְטוֹרְפוֹ, כִּי כָל מְאָכְלוֹ הוּא עַפְרָא, (כַּמְנֹאֵל נִמְסַ' תַּעֲנִית דָּף ט ע"ב,
 ע"י"ט).

פירוש הפסוק המובא להלן שאיוב היה מתלונן, ואמר אשר בשערה ישופני והרבה פצעני חנם
 הלא הקדוש ברוך הוא כתת אותי ברוח סערה, והרבה פצעני בחנם על לא חמס בכפי. (מלודות)

פָּתַח וְאָמַר (איוב ט ז') אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה יְשׁוּפְנִי, וְהִרְבָּה פְּצָעֵי חַנָּם, אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה, דָּא שְׁטָן דְּאֹרְחִיָּה פְּחִיּוּיָא, טְרִיף וְקָטִיל לְמַגְנָא, וְלֹא אֲתַהֲנִי מִיַּיְהוּדָה, יְשׁוּפְנִי, פְּתִיב הָכָא יְשׁוּפְנִי, וּכְתִיב הָתָם (בראשית ג טו) הוּא יְשׁוּפֶף רֹאשׁ, וּבִגְזִין דְּבִשְׁעָרָה יְשׁוּפְנִי, הִרְבָּה פְּצָעֵי חַנָּם, דְּאֹרְחִיָּה לְאַבְרָאָא חַנָּם, וְטָרְף טְרַפָּא לְמַגְנָא.

וְאִי תִימָא בְּלֹא רְשׁוּת קָא עֲבַד, וְהִכְתִּיב (תהלים קמח ח) רוּחַ סַעְרָה עוֹשֶׂה דְּבָרוֹ, וּכְתִיב (קהלת י יא) אִם יִשָּׁף הַנְּחָשׁ בְּלֹא לְחַשׁ, חִיּוּיָא לָא נִשְׁף, עַד דְּלַחְשִׁין לִיָּה מְלַעְלָא.

דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵית דְּלַחְשִׁין לִיָּה מְלַעְלָא, וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע לְגַבְהָ הֵהוּא חִיּוּיָא, וְקָטִיל לִיָּה לְאַחְרָא, זַפְּאָה מֵאֵן דְּלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע גַּבְהָ, וְלֹא אֲתַרְשִׁים קַמִּיָּה.

מתוק מדבש

פָּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר לְפָרֵשׁ מַה שְׁכָתוּב אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה יְשׁוּפְנִי, וְהִרְבָּה פְּצָעֵי חַנָּם וּמְפָרֵשׁ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה, דָּא שְׁטָן זֶה הַשְּׁטָן שְׁנִקְרָא סַעְרָה לְפִי שְׁמַסְעִיר גּוֹפוֹ שֶׁל אָדָם, דְּאֹרְחִיָּה פְּחִיּוּיָא שְׁדַרְכוּ כִנְחַשׁ שְׁמַזִּיק אֶת הָאָדָם בְּחַנָּם וְאִינוּ נִהְנֵה מִמֶּנּוּ, טְרִיף וְקָטִיל לְמַגְנָא וְלֹא אֲתַהֲנִי מִיַּיְהוּדָה כֵּן הַשְּׁטָן טוֹרֵף וְהוֹרֵג בְּחַנָּם וְאִינוּ נִהְנֵה מִמֶּנּוּ, וְאִינוּ לּוֹמְדִים זֹאת בְּגוֹזֵרָה שׁוּהָ, שְׁכָתוּב יְשׁוּפְנִי הִנֵּה פְּתִיב הָכָא כְּתוּב כֹּאֵן בִּשְׁטָן, אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה יְשׁוּפְנִי, וּכְתִיב הָתָם וְכָתוּב שֵׁם כִנְחַשׁ הוּא יְשׁוּפֶף רֹאשׁ מַה שֵׁם הוּא הַנְּחַשׁ הַהוֹרֵג בְּחַנָּם וְאִין לוֹ הִנְאָה מִמֶּנּוּ, אִף כֹּאֵן הוּא הַשְּׁטָן הַהוֹרֵג בְּחַנָּם וְאִין לוֹ הִנְאָה מִמֶּנּוּ, וּבִגְזִין דְּבִשְׁעָרָה יְשׁוּפְנִי וְלִפִּי שְׁבַשְׁעָרָה שֶׁהוּא הַשְּׁטָן יְשׁוּפְנִי, לִכֵּן הִרְבָּה פְּצָעֵי חַנָּם, דְּאֹרְחִיָּה לְאַבְרָאָא חַנָּם כִּי דַרְכוּ שֶׁל הַשְּׁטָן לְהַרְעֵ לְאָדָם חַנָּם, וְטָרְף טְרַפָּא לְמַגְנָא וְטוֹרֵף טְרַף בְּחַנָּם בְּלִי שׁוּם הִנְאָה.

וְאִי תִימָא בְּלֹא רְשׁוּת קָא עֲבַד וְאִם תֵּאמַר שֶׁהַשְּׁטָן וְהַנְּחַשׁ עוֹשִׂים בְּלִי רְשׁוּת, אִינוּ כֵּן וְהִכְתִּיב שֶׁהָרִי כְּתוּב רוּחַ סַעְרָה שֶׁהוּא הַשְּׁטָן עוֹשֶׂה דְּבָרוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּכְתִיב וְעוֹד כְּתוּב אִם יִשָּׁף הַנְּחָשׁ בְּלֹא לְחַשׁ שְׁפִירוּשׁוֹ חִיּוּיָא לָא נִשְׁף עַד דְּלַחְשִׁין לִיָּה מְלַעְלָא הַנְּחַשׁ אִינוּ נוֹשֵׁף עַד שְׁלּוּחִשִׁים לוֹ מִלְּמַעְלָה (כַּמְנוֹאֵר עַל פְּסוּק זֶה נִקְהַלַּת רַנָּה). דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי בּוֹן, אֵית דְּלַחְשִׁין לִיָּה מְלַעְלָא פַּעַמִּים יֵשׁ שְׁלּוּחִשִׁים לְנַחַשׁ מִלְּמַעְלָה לְהַמִּית אִיזָהָ אָדָם, וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע לְגַבְהָ הֵהוּא חִיּוּיָא וְלֹא נִתּוּדַע אוֹתוֹ הָאָדָם אֵל הַנְּחַשׁ כִּי בְּתוּךְ כֵּךְ עָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְקָטִיל לִיָּה לְאַחְרָא וְהוֹרֵג הַנְּחַשׁ לְאָדָם אַחַר שְׁחַטָּא וְהִגִּיעַ לוֹ עוֹנֵשׁ מִיָּתָה, לִכֵּן זַפְּאָה מֵאֵן דְּלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע גַּבְהָ אֲשֶׁרִי מִי שְׁלֹא נִתּוּדַע אֵל הַנְּחַשׁ, וְלֹא אֲתַרְשִׁים קַמִּיָּה וְלֹא נִרְשָׁם לְפָנָיו עַל יְדֵי שְׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה.

הגאולה תלויה בתשובה

(יד) אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וּשְׁלַחַם לְבָבָל, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, זֹו פְּנַסֵּת יִשְׂרָאֵל, רָאָה מָה פְּתִיב בְּהָ, וְלֹא מִצְאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ, שֶׁהַכְּבִיד עוֹלָם מְלַךְ בָּבֶל, בְּרַעֲב וּבִצְמָא וּבִהְרִיגַת צְדִיקִים הִרְבָּה, וּמִשּׁוּם פּוֹכַד עוֹל, וַתִּשָּׁב אֵלָיו אֵל הַתִּיבָה, וַחֲזָרָה בְּתִשְׁבּוּבָה וְקִבְלָהּ.

חֲטָאָה פְּנַסֵּת יִשְׂרָאֵל כְּמַתְחִלָּה וְהוֹסִיף לְהַגְלוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, בְּגִלוֹת אַחֲרַת שְׁלַ יוֹן, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְלוֹת יוֹן אַחֲשִׁיף פְּנִיחוֹן דִּישְׂרָאֵל פְּשׁוּלֵי קַדְרָה.

וּמְרוּב צַעְרָה וְדוּחְקָה מָה פְּתִיב בְּהָ, וַתְּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעַת עָרְב, מָה לַעַת עָרְב, דְּלֹא הָוָה נְהִירָא לְהוֹן שַׁעְתָּא דְרוּוּחָא, כְּמָה

מתוק מדבש

"מאמר הגאולה תלויה בתשובה" ומבואר בו כי בכל פעם כשחטאו ישראל הוגלו ונענשו, וכשחזרו בתשובה חזרו לארצם ונושעו. ובגלות האחרון עדיין לא שבו לכן עדיין לא נגאלנו. ומבאר עוד שאפילו אם יחזרו בתשובה כראוי רק ראשי הקהל או עשרה אנשים הנקראים עדה אחת בישראל, בזכותם תבוא מייד הגאולה.

(מקור המאמר זוהר מדש פרשת צלצים דף כט ע"ג - ל ע"א, צנצאורינו כך א עמ' מסד-מסס)
אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וּשְׁלַחַם לְבָבָל, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, זֹו פְּנַסֵּת יִשְׂרָאֵל, רָאָה מָה פְּתִיב בְּהָ, וְלֹא מִצְאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ, שֶׁהַכְּבִיד עוֹלָם מְלַךְ בָּבֶל עַל יִשְׂרָאֵל, בְּרַעֲב וּבִצְמָא וּבִהְרִיגַת צְדִיקִים הִרְבָּה, וּמִשּׁוּם פּוֹכַד עוֹל, וַתִּשָּׁב אֵלָיו אֵל הַתִּיבָה דְהִינּוּ וַחֲזָרָה בְּתִשְׁבּוּבָה, וְקִבְלָהּ וַאֲרִץ יִשְׂרָאֵל קִבְלָהּ בְּחִזְרָה אֶת יִשְׂרָאֵל וּבְנוּ אֶת בֵּית שְׁנֵי בֵּימֵי עוֹרָא.

חֲטָאָה פְּנַסֵּת יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שְׁנֵי, כְּמַתְחִלָּה כְּמוֹ בְּבֵית רַאשׁוֹן, וְהוֹסִיף לְהַגְלוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, בְּגִלוֹת אַחֲרַת שְׁלַ יוֹן, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְלוֹת יוֹן אַחֲשִׁיף פְּנִיחוֹן דִּישְׂרָאֵל פְּשׁוּלֵי קַדְרָה גְלוֹת יוֹן הַחֲשִׁיכָה אֶת פְּנִיחָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כַּחֲשׁוֹת וּשְׁחָרוֹת הַנִּמְצָאִת בְּשׁוּלֵי קַדְרָה, לְפִי שְׁגוּרָו "כְּתוּבוֹ לָכֵם עַל קֶרֶן הַשּׁוּר שֶׁאֵין לָכֵם חֶלֶק בְּאַלְהֵי יִשְׂרָאֵל", וְאֵף שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְכִינּוֹן שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוּלִים לְשׁוּר אֶת הַתּוֹרָה, נִחְשַׁב כְּאִילוֹ הָיוּ בְּגִלוֹת בְּחוּץ לְאַרְץ.

וּמְרוּב צַעְרָה וְדוּחְקָה מָה פְּתִיב בְּהָ, וַתְּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעַת עָרְב, מָה לַעַת עָרְב, דְּלֹא הָוָה נְהִירָא לְהוֹן שַׁעְתָּא דְרוּוּחָא כְּמָה דְהָוָה עֲבִידָא בְּקַדְמִיתָא

דְּהוּת עֲבִידָא בְּקַדְמִיתָא, וְאַתְקַטְלוּ צְדִיקָא, וְאַתְחַשְׁףּוּ יִמְמָא וְאַעְרִיב לְהוּ שְׁמַשְׁא, וְלֹא יְכַלִּין לְמִיקָם מִן קָדָם דְּיַחְקָא סְגִיָּאָה דְּהוּהָ עֲלִיהוֹן, שְׁנַאֲמַר (ירמיה ד ו) אוי לָנוּ פִּי פִּנָּה הַיּוֹם פִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרְב, פִּי פִּנָּה הַיּוֹם, אֵלּוּ הֵן צְדִיקָא הַמְּאִירִים בְּשִׁמְשׁ, פִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרְב, שְׁנַשְׂאָרוּ פְּעוּלָּלוֹת בְּצִיר, וְזֶהוּ לְעַת עָרְב וְלֹא בְּזִמְן דְּנִהִירִין לְהוֹן צְדִיקָא בְּשִׁמְשָׁא.

וְהִנֵּה עֲלָה זִית טָרְף בְּפִיָּה, לוּלִי שְׁהַעִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַכְּהֻנִּים, שְׁהִיוּ מְדַלִּיקִין נְרוֹת בְּשִׁמֶן זִית, אַזִּי אֲבָדָה פְּלִיטַת יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם, וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם שָׁבָה בְּתִשְׁבָּה וְנִתְקַבְּלָה. אָמַר רַבִּי פְּנַחֲס, חוּץ מִן גְּלוּתָא רְבִיעָאָה דְּעַדִּין לֹא שָׁבָה, וְהַפֵּל תְּלוּי בְּתִשְׁבָּה.

וְאָמַר רַבִּי פְּנַחֲס, אֵין לָךְ בְּכָל פַּעַם וּפַעַם שְׁלֵא הִתְעַפֵּב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גְּזַר דִּינָה שְׁל פְּנַסַּת יִשְׂרָאֵל שְׁבַע שְׁמִיטִין וְשְׁבַע יוֹבְלוֹת,

מתוק מדבש

שְׁלֹא הִיתָה מֵאִירָה לָהֶם שַׁעַת הַרוּחָה כְּמוֹ שְׁהִיָּה נַעֲשֶׂה לָהֶם בְּתַחִילָה, וְאַתְקַטְלוּ צְדִיקָא וְנִהְרְגוּ צְדִיקִים, וְאַתְחַשְׁפּוּ יִמְמָא וְאַעְרִיב לְהוּ שְׁמַשְׁא וְנַחֲשֵׁךְ לָהֶם הַיּוֹם וְהַעֲרִיב לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ, הַמּוֹרָה עַל צַעַר וְדוּחַק, וְלֹא יְכַלִּין לְמִיקָם מִן קָדָם דְּיַחְקָא סְגִיָּאָה דְּהוּהָ עֲלִיהוֹן וְלֹא הִיוּ יְכוּלִים לַעֲמוֹד מִפְּנֵי דוּחַק הַגְּדוּל שְׁהִיָּה עֲלֵיהֶם, שְׁנַאֲמַר אוי לָנוּ פִּי פִּנָּה הַיּוֹם פִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרְב, וּמִפְּרַשׁ פִּי פִּנָּה הַיּוֹם, אֵלּוּ הֵן צְדִיקָא הַמְּאִירִים בְּשִׁמְשׁ אֵלּוּ הֵם הַצְּדִיקִים הַמְּאִירִים כְּשִׁמְשׁ, פִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרְב, שְׁנַשְׂאָרוּ פְּעוּלָּלוֹת בְּצִיר שְׁאִין אִישׁ מַחֲשִׁיב אוֹתָם, וְזֶהוּ לְעַת עָרְב, וְלֹא בְּזִמְן דְּנִהִירִין לְהוֹן צְדִיקָא בְּשִׁמְשָׁא וְלֹא בְּזִמְן שְׁהִאִירוּ לָהֶם הַצְּדִיקִים כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ.

וּמָה שְׁכַתּוּב וְהִנֵּה עֲלָה זִית טָרְף בְּפִיָּה בֵּא לְרַמּוֹז עַל שֶׁמֶן זִית, כִּי לוּלִי שְׁהַעִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַכְּהֻנִּים דְּהִיִּינוּ אֶת מַתִּיָּהוּ בֶן יוֹחָנָן כְּהֵן גְּדוּל וּבְנִי, שְׁהִיוּ מְדַלִּיקִין נְרוֹת בְּשִׁמֶן זִית (כְּמִנְאוֹר נִמֹּס' סַנֵּם דָּף כ"א סו"ג), אַזִּי אֲבָדָה פְּלִיטַת יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם, וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם שָׁבָה כְּנַסַּת יִשְׂרָאֵל בְּתִשְׁבָּה וְנִתְקַבְּלָה וְחֹזְרָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי פְּנַחֲס, חוּץ מִן גְּלוּתָא רְבִיעָאָה, דְּעַדִּין לֹא שָׁבָה חוּץ מִגְּלוּת הַרְבִּיעִית הַזֹּאת שְׁעַדִּין כְּנַסַּת יִשְׂרָאֵל לֹא חֹזְרָה בְּתִשְׁבָּה, וְהַפֵּל תְּלוּי בְּתִשְׁבָּה וְכֹל הַגְּאוּלָּה תְּלוּיָה בְּתִשְׁבָּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כְּמִנְאוֹר נִמֹּס' סַנְהֶדְרִין דָּף לו' סו"ג).

וְאָמַר רַבִּי פְּנַחֲס, אֵין לָךְ בְּכָל פַּעַם וּפַעַם, שְׁלֵא הִתְעַפֵּב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִלְּהוּצִיא לְפֹעַל גְּזַר דִּינָה שְׁל פְּנַסַּת יִשְׂרָאֵל שְׁבַע שְׁמִיטִין וְשְׁבַע יוֹבְלוֹת

שָׁמָא תַחְזוֹר בְּתִשּׁוּבָה, הָדָא הוּא דְכְתִיב, וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים
אַחֲרֵי, בַּר מִן קְדָמָי.

וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה, בְּגִלּוֹת אֲדוּם, וְלֹא יִסְפָּה שׁוּב אֵלָיו עוֹד, דְּעַד
הַיּוֹם לֹא חֲזָרָה בְּתִשּׁוּבָה וְלֹא הֵעִירָה רוּחָהּ, דְּאָמַר רַבִּי פְּנַחֶס,
אֲלֵמְלִי חֲזָרָה בְּתִשּׁוּבָה לֹא נִשְׁתַּיְיְרָה בְּגִלּוֹת יוֹמָא חַד.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, כָּל הַגְּלִיּוֹת שֶׁגִּלְתָּה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, נָתַן לָהּ הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא זְמַן וְקֶץ, וְנִתְעוֹרְרָה תָּמִיד בְּתִשּׁוּבָה, וְגִלּוֹת הָאֲחֵרוֹן
אֵין לוֹ קֶץ וְזְמַן, אֲלֵא הַכֹּל תְּלוּי בְּתִשּׁוּבָה, שְׁנֵאמַר (דברים ל ב) וְשַׁבְּתָ
עַד יְהו"ה אֱלֹהֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ, וּכְתִיב (שם פסוק ד) אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ
בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְהו"ה אֱלֹהֵיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ.

מתוק מדבש

שֶׁהֵם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה חָסַר חַד, שְׁמָא תַחְזוֹר בְּתִשּׁוּבָה, הָדָא הוּא דְכְתִיב זֶהוּ שְׁכַתוּב
וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי שְׁרוּמִזִּים עַל שְׁבַעַת יוֹבֵלוֹת, וְהֵינּוּ בַּר מִן קְדָמָי
חוּץ מִשְׁבַּעַת יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים, שֶׁהֵם רוּמִזִּים עַל שְׁבַע שְׁמִטוֹת, וְרַצָּה לֹמַר לַפְּחוֹת הַתַּעֲכָב
הַקַּב"ה שְׁצ"ט שָׁנָה, אֲבָל לְמַעֲשֵׂה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרֵאשׁוֹן הִיָּה קִיָּים ת"י שְׁנַיִם, וּבֵית שְׁנֵי
ת"כ שְׁנַיִם.

וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה הֵינּוּ בְּגִלּוֹת אֲדוּם, וְלֹא יִסְפָּה שׁוּב אֵלָיו עוֹד שְׁבַע לְרִמּוֹ דְּעַד
הַיּוֹם לֹא חֲזָרָה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל בְּתִשּׁוּבָה, וְלֹא הֵעִירָה רוּחָהּ לְחִשׁוּב שְׁכַבֵּר מִן
הָרֵאוּי לְחִזּוֹר לְאַרְצָה וּלְמִוְלַדְתָּהּ לְאַרְץ הַקְּדוּשָׁה. דְּאָמַר רַבִּי פְּנַחֶס, אֲלֵמְלִי חֲזָרָה כְּנִסַּת
יִשְׂרָאֵל בְּתִשּׁוּבָה לֹא נִשְׁתַּיְיְרָה בְּגִלּוֹת אֲלֵא יוֹמָא חַד שְׁהוּא יוֹמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה דְּהֵינּוּ
אַלְף שָׁנָה, שְׁהוּא אֶלֶף הַחֲמִישִׁי, שְׁעַל זֶה הִיתָה הַגּוֹרָה בְּסוּד הַכְּתוּב (איכה א יג) נִתְנַנֵּי
שׁוּמְמָה כָּל הַיּוֹם דוּה, שְׁהוּ"ד נִהַפֵּךְ לְדוּ"ה, לְפִי שְׁצִרִיךְ לְעַכֵּל אֶת הַפְּגָם הַנַּעֲשֵׂה בְּחוּרְבֵן
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְאַחַר אֶלֶף שָׁנָה תְלוּיָה הַגְּאוּלָּה בְּתִשּׁוּבָה, אֲבָל כְּשִׁיגִיעַ הַעַת שְׁנֵאמַר (ישעיה
ס כג) "בַּעֲתָה אַחִישְׁנָה", אֲזַי כְּבַר אֵינָה תְלוּיָה בְּזִכּוּיּוֹת וּבְתִשּׁוּבָה, אֲלֵא בֵּין יִזְכּוּ בֵּין לֹא
יִזְכּוּ, יִגַּל הַקַּב"ה אֶת עֲמוֹ בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל (כְּמִצְוֹר צֹהַר פ' וְאַחֲמַנן דָּף ע"ר ע"א).

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, כָּל הַגְּלִיּוֹת שֶׁגִּלְתָּה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, נָתַן לָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
זְמַן וְקֶץ עַד מֵתִי יִהְיוּ בְּגִלּוֹת, וְנִתְעוֹרְרָה תָּמִיד בְּתִשּׁוּבָה וְחֲזָרָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל,
וְגִלּוֹת הָאֲחֵרוֹן זֶה אֵין לוֹ קֶץ וְזְמַן מֵתִי יִגְאֻלוּ יִשְׂרָאֵל מִמֶּנָּה, אֲלֵא הַכֹּל תְּלוּי
בְּתִשּׁוּבָה, שְׁנֵאמַר וְשַׁבְּתָ עַד יְהו"ה אֱלֹהֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ, וּכְתִיב וְכַתּוּב אַחַר
כֵּן אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְהו"ה אֱלֹהֵיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ.

אמר ליה רבי עקיבא, אם פן, היאך יהא דא להתעוררא פוליהון פחדא בתשובה, מאן דהוי בסייפי שמיא, ומאן דהוא בסייפי ארעא, היך יתחברון פחדא למעבד תשובה.

אמר לו רבי אליעזר, חייך, דאי יחזרון בתשובה רישי פנישתא, או חדא פנישתא, בזכותם יתפנש כל גלותא, דקדשא בריך הוא איסתכי תדירא אימתי יחזרון, ויעבד להון טבא, דכתיב (ישעיה ל כח) ולכן יחפה יהו"ה לחננכם, מחפה תמיד אימתי יעשו תשובה.

אמר רבי יוסי, איתא הא, פהא דאמר רבי פנחס, דכתיב ולא יספה שוב אליו עוד, לא נאמר ולא יסף שוב אליה, אלא היא לא יספה שוב אליו, מפלל דהוא מזומן ומחפה אימתי תשוב.

מתוק מדבש

אמר ליה רבי עקיבא לרבי אליעזר, אם פן שהכל תלוי בתשובה, היאך יהא דא להתעוררא פוליהון פחדא בתשובה איך יהיה דבר זה שכל ישראל יחד יתעוררו בתשובה, כי כתוב (דנ"ס ל ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים, דהיינו מאן דהוי בסייפי שמיא מי שהוא בסוף השמים במזרח, ומאן דהוא בסייפי ארעא ומי שהוא בסוף הארץ במערב, (לפי שמזרח הוא צחינת ז"ל הנקרא שמים. נקט צו צסוף השמים, ומערב הוא צחינת המלכות הנקראת ארץ, לכן נקט צה צסוף הארץ). היך יתחברון פחדא למעבד תשובה איך יתחברו יחד לעשות תשובה.

אמר לו רבי אליעזר לרבי עקיבא, חייך הוא לשון שבועה, דאי יחזרון בתשובה רישי פנישתא שאם יחזרו בתשובה כראוי ראשי העדה, או חדא פנישתא או עדה אחת, בזכותם יתפנש כל גלותא בזכותם יתקבצו כל הגליות, דקדשא בריך הוא איסתכי תדירא אימתי יחזרון כי הקב"ה מצפה תמיד מתי יחזרו בתשובה, ויעבד להון טבא ויוכל לעשות להם טובות לגאלם, דכתיב ולכן יחפה יהו"ה לחננכם פירושו הקב"ה מחפה תמיד אימתי יעשו תשובה ויוכל לחוננם ולגאלם.

אמר רבי יוסי, איתא הא דבר זה בא ללמד, פהא דאמר רבי פנחס כמו שאמר רבי פנחס, דכתיב ביונה ולא יספה שוב אליו עוד, והנה לא נאמר ולא יסף שוב אליה שפירושו היה שהקב"ה לא ישוב עוד לכנסת ישראל, אלא היא היונה הרומזת על כנסת ישראל לא יספה שוב אליו פירוש שלא שבה עוד בתשובה, מפלל דהוא מזומן ומחפה אימתי תשוב הרי שהקב"ה מזומן ומחכה מתי תשוב כנסת ישראל בתשובה.

וכן מובא בספר תנא דבי אליהו (זוטא פ"ד), וז"ל אין ישראל נגאלים לא מתוך הצער ולא מתוך השעבוד ולא מתוך הטלטול ולא מתוך הטרורף ולא מתוך הדוחק ולא מתוך שאין להם מזונות, אלא מתוך "עשרה בני אדם" שהן יושבין זה אצל זה, ויהיה כל אחד מהם קורא ושונה עם חברו וקולם נשמע וכו'.

הנהגת האדם

(טו) רַבִּי יוֹחָנָן פֶּתַח (תהלים סה ה) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁפּוֹן חֲצֵרֶיךָ נִשְׁפָּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ, בּוֹא וּרְאֵה, כִּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לִיזְהַר, וּלְבַדּוֹק עֲצָמוֹ וּמַעֲשָׂיו בְּכָל יוֹם וַיּוֹם.

הֵיאֵךְ, קָם בְּצַפְרָא, יִימַר יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהו"ה אֱלֹהֵי, שִׁיְהֵא לְבִי נָכוֹן וּמְסוּר בְּיָדֶי, שְׁלֵא אֲשַׁפְּחֶךָ. אוֹשִׁיט רְגְלוֹהִי לְמִיזֵל, יַעֲיִין בְּצַעְדֵי רְגְלוֹהִי, דְּלֵא יִשׁוּטוֹן לְאַבְרָאָשָׁא. אֲזִל לְדַבְרֵי מְצוּהָ, יְרַהֵט, שְׁנַאֲמַר (הושע יא י) אַחֲרֵי יְהו"ה יִלְכוּ פְּאֲרִיָה יִשְׂאָג, וְאַפִּילוּ בְּשִׁבְתֵי מְצוּהָ לְמִירְהֵט. עֶבֶר כָּל יוֹמָא, צְרִיךְ לְמַבְדֵּק גּוֹפִיָה מַה דְּעֵבֵד בְּהֵוָה יוֹמָא, וְאִי צְרִיךְ, יַעֲשֶׂה מִיַּד תְּשׁוּבָה עָלָיו קוֹדָם שְׁיִישֵׁן.

מתוק מדבש

"מאמר הנהגת האדם" ומבואר בו שצריך האדם להתפלל בקומו שיזכה להינצל כל היום מן היצר הרע, ושצריך להשגיח על אבריו שיתנהגו בדרך הישר. ושכסוף היום לפני שהולך לישן צריך לעשות חשבון הנפש, ולשוב על חטאיו בתשובה. (מקור המאמר זוהר חדש פרשם נח דף כח ע"א, צמאורינו כרך א עמ' תלד-תלה)

רַבִּי יוֹחָנָן פֶּתַח מַה שְׁכָתוּב אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁפּוֹן חֲצֵרֶיךָ נִשְׁפָּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ, בּוֹא וּרְאֵה, כִּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לִיזְהַר, וּלְבַדּוֹק עֲצָמוֹ וּמַעֲשָׂיו בְּכָל יוֹם וַיּוֹם.

ומפרש הֵיאֵךְ הדרך שִׁינְהַג האדם, ואמר קָם בְּצַפְרָא, יִימַר מִיָּד שֶׁהוּא קָם בְּבֹקֶר, יֵאמֹר יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהו"ה אֱלֹהֵי, שִׁיְהֵא לְבִי נָכוֹן וּמְסוּר בְּיָדֶי שְׁלֵא אֲשַׁפְּחֶךָ. שֶׁאֵיִהָ בֵּין אוֹתָם הַצְּדִיקִים שֶׁלָּבָם מְסוּר בִּידָם לְהַטּוֹתוֹ לְטוֹב. אַחַר כֵּן אוֹשִׁיט רְגְלוֹהִי לְמִיזֵל כְּשֶׁמוֹשִׁיט רְגְלוֹ לֵלְכַת, יַעֲיִין בְּצַעְדֵי רְגְלוֹהִי יִשְׁגִּיחַ בְּצַעְדֵי רְגְלוֹ, דְּלֵא יִשׁוּטוֹן לְאַבְרָאָשָׁא שֶׁלֵּא יִשׁוּטוֹ בְּרַחוּבוֹת הָרַע, כְּלוּמַר שֶׁלֵּא יִלְכוּ לְדַבְרֵי עֲבִירָה, אֲבָל אֲזִל לְדַבְרֵי מְצוּהָ יְרַהֵט אִם הוֹלֵךְ לְדַבְרֵי מְצוּהָ יְרוּץ, שְׁנַאֲמַר אַחֲרֵי יְהו"ה יִלְכוּ פְּאֲרִיָה יִשְׂאָג כְּמוֹ אֲרִיָה שְׁוֹאֵג וְרוּץ, כֵּן יִלְכוּ וְיִרְצוּ אַחֲרֵי ה', וְאַפִּילוּ בְּשִׁבְתֵי שֶׁאֲסוּר לְפָסוּעַ פְּסִיעָה גְּסָה, עִם כָּל זֶה לְדַבְרֵי מְצוּהָ מְצוּהָ לְמִירְהֵט מְצוּהָ לְרוּץ (כְּמִנְאוֹר נִמְס') צְרוּת דף ו ע"ב).

עֶבֶר כָּל יוֹמָא אַחַר שֶׁעֲבַר כָּל הַיּוֹם, צְרִיךְ לְמַבְדֵּק גּוֹפִיָה מַה דְּעֵבֵד בְּהֵוָה יוֹמָא צְרִיךְ הָאָדָם לְבַדּוֹק אֵת עֲצָמוֹ מַה שֶׁעָשָׂה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאִי צְרִיךְ וְאִם צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל אִיזָה חֵטָא שֶׁעָשָׂה, אוֹ יַעֲשֶׂה מִיַּד תְּשׁוּבָה עָלָיו קוֹדָם שְׁיִישֵׁן.

כְּמִבּוֹאָר לְעִיל בְּמֵאמֵר ו', כִּי בְּכָל לַיְלָה טֵרַם שִׁילַךְ הָאָדָם לִישׁוֹן צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹן מִמַּעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם, וְיִתּוּדָה עֲלֵיהֶם וְיִבְקַשׁ מֵהַקְּב"ה שִׁיִּמְחֹל לוֹ, עֵינָן שֶׁם בְּאַרְיִכוֹת.